

บทที่ 2 ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง “การศึกษารูปแบบการจัดกิจกรรมนักศึกษา ความพึงพอใจ ความต้องการและแนวทางการพัฒนากิจกรรมของนักศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี” ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

- 2.1 ความหมายและความสำคัญของกิจกรรมนักศึกษา
- 2.2 แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนานักศึกษา
- 2.3 แนวคิดเกี่ยวกับความพึงพอใจ
- 2.4 แนวคิดเกี่ยวกับความต้องการ
- 2.5 การสร้างเครื่องมือวิจัย
- 2.6 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี
- 2.7 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 ความหมายและความสำคัญของกิจกรรมนักศึกษา

2.1.1 ความหมายของกิจกรรมนักศึกษา

กิจกรรม [7] หมายถึง การที่ผู้เรียนปฏิบัติกรอย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อการเรียนรู้

กิจกรรมนักศึกษา [8] หมายถึง กิจกรรมใดๆ ที่ทางมหาวิทยาลัย จัดขึ้นเพื่อให้นักศึกษาได้เข้าไปมีส่วนร่วมซึ่งไม่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมการเรียนการสอน โดยตรง โดยไม่มีหน่วยกิต และมีจุดมุ่งหมายเพื่อส่งเสริมพัฒนาการด้านบุคลิกภาพ ทักษะคิของนักศึกษา แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือกิจกรรมเสริมหลักสูตร และกิจกรรมนอกหลักสูตร

กูด [9] ได้ให้ความหมายของกิจกรรมนักศึกษาว่า “เป็นกิจกรรมนอกชั้นเรียนที่นักศึกษาจัดขึ้น เพื่อเสริมสร้างประสบการณ์เพื่อให้เข้าใจตนเองและสังคมดีขึ้น”

สตรูป [10] มีความเห็นว่า กิจกรรมศึกษานั้นมีส่วนที่เป็นทางการ และส่วนที่ไม่เป็นทางการอยู่ด้วยกัน กิจกรรมที่เป็นทางการเป็นกิจกรรมที่นักศึกษาจัดขึ้นโดยความสมัครใจ ไม่เป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมในห้องเรียน หรือระบุไว้ในหลักสูตร ต้องเป็นกิจกรรมที่สถาบันอุดมศึกษาให้การยอมรับ และมีอาจารย์ที่ปรึกษาเป็นผู้ให้คำปรึกษา ส่วนกิจกรรมที่ไม่เป็นทางการ เป็นกิจกรรมที่นักศึกษากลุ่ม

หนึ่งจัดขึ้น โดยไม่ได้รับความเห็นชอบจากสถาบันอุดมศึกษา เช่น กิจกรรมที่นักศึกษาจัดขึ้นเพื่อทำการประท้วงหรือต่อต้านผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษาหรือรัฐบาล เป็นต้น

จากความหมายข้างต้นสามารถสรุปความหมายของกิจกรรมนักศึกษาได้ดังนี้ กิจกรรมนักศึกษาเป็นการดำเนินงานนักศึกษา ที่จัดขึ้นตามความต้องการของนักศึกษา เพื่อเป็นการเสริมสร้างประสบการณ์นอกเหนือจากที่ได้จากตำราที่ศึกษาในชั้นเรียน

2.1.2 วัตถุประสงค์ของกิจกรรมนักศึกษา

เนื่องจากกิจกรรมนักศึกษามีหลายประเภท แต่ละประเภทก็มีวัตถุประสงค์โดยเฉพาะ ซึ่งก็มีทั้งที่มีความคล้ายคลึงกันและแตกต่างกัน พอจะสรุปได้ดังนี้ [3]

1. เพื่อเสริมสร้างความรู้และประสบการณ์ทางด้านวิชาการให้แก่นักศึกษา
2. เพื่อเป็นการเตรียมนักศึกษา สำหรับการดำเนินชีวิตในสังคมประชาธิปไตย
3. เพื่อพัฒนานักศึกษาทางด้านสังคม อารมณ์ ร่างกาย และจิตใจ
4. เพื่อเพิ่มพูนความสามารถของนักศึกษาให้กว้างขวางยิ่งขึ้น
5. เพื่อให้ให้นักศึกษาใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์
6. เพื่อพัฒนาความสัมพันธ์และการทำงานร่วมกันกับผู้อื่นให้แก่นักศึกษา
7. เพื่อพัฒนาความสามารถพิเศษของนักศึกษา
8. เพื่อส่งเสริมให้นักศึกษาได้นำความรู้ไปประยุกต์ให้เกิดประโยชน์แก่สังคม
9. เพื่อส่งเสริมให้ได้รู้จักทำนุบำรุงศิลปและวัฒนธรรมไทย
10. เพื่อเสริมสร้างความสามัคคีในหมู่นักศึกษา

วัตถุประสงค์ในการดำเนินงานกิจกรรมนักศึกษา ตามคู่มือกิจกรรมนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี มีดังนี้ [7]

1. ส่งเสริมความรู้ความสามารถและความรับผิดชอบในกิจกรรมต่างๆ ของนักศึกษา เพื่อประโยชน์ในการพัฒนานักศึกษาทั้งในด้านประสบการณ์ วิชาการ วิชาชีพ คุณธรรมและจริยธรรม
2. ส่งเสริมให้นักศึกษารู้จักใช้สิทธิและหน้าที่ของตนเอง ตามระบอบประชาธิปไตย โดยฝึกและปลูกฝังนิสัยให้มีความรับผิดชอบต่อตนเองและส่วนรวม รวมทั้งเคารพสิทธิและหน้าที่ของผู้อื่น
3. ฝึกการเป็นผู้นำสังคม มีความคิดริเริ่มและสร้างสรรค์ มีความเสียสละ อุทิศตนเพื่อประโยชน์ส่วนรวม เพื่อความเจริญของมหาวิทยาลัยและประเทศชาติ
4. ส่งเสริมให้นักศึกษามีความสามัคคี มีน้ำใจ มีบุคลิกภาพ พละนาถัยและมนุษยสัมพันธ์ที่ดี
5. เชื่อมความสัมพันธ์ แลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์ และความรู้ความเข้าใจระหว่างนักศึกษากับมหาวิทยาลัย และกับสถาบันอื่น

6. ส่งเสริมวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี และเอกลักษณ์อันดีงามของชาติ
7. ผดุงและดำเนินงานเพื่อเผยแพร่เกียรติคุณของมหาวิทยาลัย

2.1.3 ความสำคัญของกิจกรรมนักศึกษา

กิจกรรมนักศึกษาเป็นกระบวนการทางการศึกษาอย่างหนึ่งที่นักศึกษาเกิดการเรียนรู้โดยการลงมือปฏิบัติ (Learning by Doing) กระบวนการนี้ทำให้นักศึกษาเกิดการเรียนรู้ในเนื้อหาสาระวิชา เกิดความประทับใจ และสามารถลงมือปฏิบัติให้เกิดผลได้ นักการอุดมศึกษาที่มีชื่อเสียงหลายคนมีความเห็นว่าการศึกษานักศึกษาเป็นสิ่งที่มีความสำคัญและจำเป็นที่สถาบันอุดมศึกษาจะต้องให้การสนับสนุนให้นักศึกษาได้จัดกิจกรรมนักศึกษาขึ้นมา [3]

บุญถิ่น อัตถากร [11] สนับสนุนความคิดเห็นในการจัดกิจกรรมว่า “การศึกษาและการอบรมจะได้ผลสมบูรณ์เพียงใด ก็อยู่ที่เราจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรได้ดีเพียงใด”

สตรีรูป [10] ได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับงานกิจกรรมนักศึกษาว่า งานกิจกรรมนักศึกษาได้ตั้งขึ้นเพื่อให้การสนับสนุนวัตถุประสงค์ขั้นพื้นฐานในสถาบัน บุคลากรฝ่ายกิจการนักศึกษาต้องมีความรับผิดชอบและปฏิบัติงานของตนเองในฐานะผู้มีความรู้ความชำนาญ ซึ่งบุคลากรฝ่ายอื่นๆ ของสถาบันไม่สามารถทำได้อย่างมีประสิทธิภาพ งานกิจกรรมนักศึกษาจึงให้ความสำคัญกับกิจกรรมเสริมหลักสูตรของนักศึกษาควบคู่ไปกับการเรียนการสอนที่มีอยู่ในหลักสูตร

วิลเลียมสัน [12] ให้ความคิดเห็นและสนับสนุนแนวคิดในเรื่องการจัดกิจกรรมนักศึกษาว่า “การจัดกิจกรรมในสถานศึกษาและชุมชนนั้น ก็เพื่อส่งเสริมความสนใจและความต้องการของนักศึกษาแต่ละคนเพื่อให้มีพัฒนาการและสัมฤทธิ์ผลสูงสุด นอกจากนี้ยังช่วยสร้างนักศึกษาให้เป็นสมาชิกที่ดีและมีประโยชน์ต่อสังคมอีกด้วย”

ยีเกอร์ [13] ได้กล่าวว่า “งานกิจกรรมนักศึกษาเป็นศูนย์กลางในกระบวนการอุดมศึกษา ในการพัฒนานักศึกษาแต่ละคนให้เป็นคนที่สมบูรณ์”

เทเลอร์ [14] มีความเห็นว่า การศึกษาระดับอุดมศึกษาก็คือการพัฒนาคนในด้านสติปัญญา สังคม ศิลปะ และร่างกาย เทเลอร์ได้กล่าวต่อไปว่า “เราต้องสร้างบรรยากาศในสถาบันอุดมศึกษาในด้านการเรียนการสอน การกีฬา ศิลปะ เพื่อให้นักศึกษาได้รับความรู้ความชำนาญในด้านต่างๆ ตามความต้องการของแต่ละบุคคล”

จากทัศนคติของนักการอุดมศึกษาดังกล่าว ย่อมชี้ให้เห็นว่ากิจกรรมนักศึกษานั้นมีความสำคัญและมีความจำเป็นมาก ความสำคัญของกิจกรรมนักศึกษาอาจสรุปได้ดังนี้คือ

1. ความสำคัญต่อนักศึกษา นักศึกษาโดยทั่วไปเป็นหนุ่มสาวที่มีพลังกำลังทั้งร่างกายและความคิด มีความสนใจมีความอยากรู้อยากเห็นและส่วนใหญ่เป็นผู้ที่มีความหวังดีต่อสังคมด้วยความบริสุทธิ์ใจ กิจกรรมนักศึกษาสามารถตอบสนองความสนใจและความต้องการของนักศึกษาในด้านต่างๆ ได้เป็นอย่างดี กิจกรรมนักศึกษาจึงมีความสำคัญต่อนักศึกษาดังต่อไปนี้

1.1 กิจกรรมนักศึกษาซึ่งมีหลายประเภท เช่น กีฬา ศิลปะและวัฒนธรรม บำเพ็ญประโยชน์ และนันทนาการ สามารถตอบสนองความต้องการของนักศึกษาทางด้านร่างกายและความสนใจโดยช่วยให้นักศึกษาได้มีโอกาสใช้พลังร่างกายและความคิดกระทำในสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อตนเองและสังคม

1.2 ความหลากหลายของกิจกรรมนักศึกษา ช่วยให้นักศึกษาสามารถค้นหอาชีพ งานอดิเรก และกิจกรรมการพักผ่อนหย่อนใจที่เหมาะสมกับตนเองได้

1.3 กิจกรรมนักศึกษาทำให้เกิดความสมดุลในด้านความรู้และความสนใจของนักศึกษา เช่น นักศึกษาที่ศึกษาในสาขาวิทยาศาสตร์สามารถทำกิจกรรมศิลปะและวัฒนธรรม จึงทำให้นักศึกษามีความรู้และความสนใจทั้งในด้านวิทยาศาสตร์และด้านศิลปะและวัฒนธรรม

1.4 การทำกิจกรรมทำให้นักศึกษาได้มีโอกาสเปลี่ยนบรรยากาศและอิริยาบถ ทำให้นักศึกษาได้ผ่อนคลายความตึงเครียดจากการที่ต้องศึกษาเล่าเรียนอย่างหนัก

1.5 การทำกิจกรรมทำให้นักศึกษาได้มีโอกาสพัฒนาตนเองทั้งทางด้านสติปัญญา สังคม อารมณ์ ร่างกายและจิตใจ

1.6 การทำกิจกรรมทำให้นักศึกษาได้มีโอกาสเสริมสร้างประสบการณ์ในการทำงานด้านต่างๆ

1.7 การทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมทำให้นักศึกษาเห็นคุณค่าของตนเองและเกิดความรู้สึกรักใคร่ที่ดีต่อตนเอง

2. ความสำคัญต่อสถาบันอุดมศึกษา

จากทัศนะของนักการศึกษาที่มีชื่อเสียงหลายคน ตลอดจนผลของกิจกรรมนักศึกษาที่ผ่านมา ทำให้เห็นได้ชัดว่า กิจกรรมนักศึกษาเป็นกระบวนการทางการศึกษาที่สำคัญของสถาบันอุดมศึกษา ที่ใช้พัฒนานักศึกษาให้เป็นบุคคลที่มีความสมบูรณ์ทั้งทางด้านสติปัญญา สังคม อารมณ์ ร่างกายและจิตใจ ทำให้สถาบันอุดมศึกษابرลุเป้าหมายในการจัดการศึกษาการทำงานร่วมกันระหว่างอาจารย์และนักศึกษาในการทำกิจกรรมของนักศึกษา ทำให้เกิดความอบอุ่น เกิดการเรียนรู้ มีความเข้าใจต่ออาจารย์ และสถาบันอุดมศึกษาดียิ่งขึ้น

3. ความสำคัญต่อประเทศ

ตั้งแต่ปี พ.ศ.2500 เป็นต้นมา ในแต่ละปีมีนักศึกษาเป็นจำนวนมากออกค้าอาสาพัฒนาชนบทในถิ่นทุรกันดารยากไร้ ได้สร้างถาวรวัตถุหลายอย่าง เช่น โรงเรียน สะพาน ฝายน้ำล้น และถังเก็บน้ำฝน เป็นต้น นอกจากนี้ นักศึกษายังช่วยแนะนำประชาชนในชนบทให้มีความรู้เกี่ยวกับการเกษตรกรรมแผนใหม่ การสาธารณสุขและการศึกษา เพื่อช่วยให้ชาวชนบทมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น กิจกรรมด้านศิลปะและวัฒนธรรมของนักศึกษาได้มีบทบาทอันสำคัญในการทำงานบำรุง พัฒนา และเผยแพร่ศิลปะและวัฒนธรรมของชาติ กิจกรรมด้านกีฬา ได้ช่วยทำให้นักศึกษาซึ่งเป็นของชาติมีร่างกายแข็งแรงและที่สำคัญที่สุด กิจกรรมนักศึกษาเป็นกระบวนการทางการศึกษาที่ช่วยพัฒนานักศึกษาทั้งทางด้านสติปัญญา สังคม อารมณ์และจิตใจให้เป็นเยาวชนที่มีคุณภาพ สามารถที่จะพัฒนาประเทศให้มีความเจริญยิ่งขึ้น กิจกรรมนักศึกษานับว่ามีความสำคัญต่อเป็นประเทศเป็นอันมาก

2.1.4 รูปแบบของกิจกรรมนักศึกษา

กิจกรรมนักศึกษาแบ่งออกตามลักษณะของกิจกรรมได้ 7 ประเภท [3] ดังนี้

1. กิจกรรมด้านวิชาการ เป็นกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่มุ่งเพิ่มความรู้และประสบการณ์ทางด้านวิชาการให้แก่นักศึกษา เช่น นักศึกษาที่เรียนวิชาเอกทางด้านพืชสวนก็เป็นสมาชิกสโมสรพืชสวนเพื่อทำกิจกรรมที่เกี่ยวกับการปลูกต้นไม้และการจำหน่ายไม้ดอกไม้ประดับ เป็นต้น
2. กิจกรรมด้านศิลปวัฒนธรรม เป็นกิจกรรมที่มุ่งส่งเสริมความรู้และประสบการณ์แก่นักศึกษาด้านศิลปวัฒนธรรม กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับศาสนา ศิลปะการแสดง ศิลปะการพูดและดนตรี
3. กิจกรรมด้านบำเพ็ญประโยชน์ เป็นกิจกรรมที่นักศึกษากระทำเพื่อช่วยเหลือผู้อื่น หรือสร้างถาวรวัตถุที่เป็นสาธารณสมบัติ โดยทั่วไปนักศึกษาจะออกไปพัฒนาชนบทในถิ่นทุรกันดาร ส่วนการช่วยเหลือประชาชนในเมืองก็จะเป็นประชาชนที่อยู่ในแหล่งเสื่อมโทรม
4. กิจกรรมด้านกีฬา เป็นกิจกรรมที่มุ่งพัฒนานิสิตนักศึกษาด้านร่างกาย จิตใจ ทักษะในการกีฬาและการฝึกซ้อมกีฬา นอกจากจะทำให้ให้นักศึกษาเกิดทักษะในการแข่งขันกีฬาและให้ความสนุกสนานเพลิดเพลินแล้ว ยังทำให้นักศึกษามีสุขภาพร่างกายแข็งแรงอีกด้วย ทั้งนี้ ยังเป็นการฝึกฝนให้นักศึกษาเป็นผู้ที่มีน้ำใจเป็นนักกีฬาด้วย
5. กิจกรรมด้านนันทนาการ เป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นเพื่อความบันเทิงและพักผ่อนหย่อนใจ
6. กิจกรรมด้านการเมือง ได้แก่ กิจกรรมที่นักศึกษาใช้แสดงความคิดเห็นหรือแสดงออกต่อเหตุการณ์ต่างๆ ของสังคม
7. กิจกรรมส่วนกลาง เป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นเพื่อเป็นศูนย์กลางของนักศึกษา ควบคุมและให้การสนับสนุนกิจกรรมส่วนอื่น

สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา [14] ได้มีการกำหนดมาตรฐานผลการเรียนรู้ เพื่อให้นักศึกษามีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเพื่อให้พัฒนาขึ้นในตนเองจากประสบการณ์ที่ได้รับระหว่างการศึกษารอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติกำหนดผลการเรียนรู้ที่คาดหวังให้บัณฑิตมี อย่างน้อย 5 ด้าน ได้แก่

1. ด้านคุณธรรม จริยธรรม (Ethics and Moral) หมายถึง การพัฒนานิสัยในการประพฤติอย่างมีคุณธรรม จริยธรรม และด้วยความรับผิดชอบทั้งในส่วนตัวและส่วนรวม ความสามารถในการปรับวิถีชีวิตในความขัดแย้งทางค่านิยม การพัฒนานิสัยและการปฏิบัติตนตามศีลธรรม ทั้งในเรื่องส่วนตัวและสังคม

2. ด้านความรู้ (Knowledge) หมายถึง ความสามารถในการเข้าใจ การนึกคิดและการนำเสนอข้อมูล การวิเคราะห์และจำแนกข้อเท็จจริงในหลักการ ทฤษฎี ตลอดจนกระบวนการต่างๆ และสามารถเรียนรู้ด้วยตนเองได้

3. ด้านทักษะทางปัญญา (Cognitive Skills) หมายถึง ความสามารถในการวิเคราะห์สถานการณ์และใช้ความรู้ ความเข้าใจในแนวคิด หลักการ ทฤษฎี และกระบวนการต่างๆ ในการคิดวิเคราะห์และการแก้ปัญหา เมื่อต้องเผชิญกับสถานการณ์ใหม่ๆ ที่ไม่ได้คาดคิดมาก่อน

4. ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ (Interpersonal Skills and Responsibility) หมายถึง ความสามารถในการทำงานเป็นกลุ่ม การแสดงถึงภาวะผู้นำ ความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม ความสามารถในการวางแผนและรับผิดชอบ ในการเรียนรู้ของตนเอง

5. ด้านทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ (Numerical Analysis, Communication and Information Technology Skills) หมายถึงความสามารถในการวิเคราะห์เชิงตัวเลข ความสามารถในการใช้เทคนิคทางคณิตศาสตร์และสถิติความสามารถในการสื่อสารทั้งการพูด การเขียน และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี [8] ได้มีการแบ่งรูปแบบการดำเนินกิจกรรมออกเป็น 9 รูปแบบ ภายใต้ “โครงการสมรรถนะ 9 ฐานทางการศึกษา” ซึ่งตลอดระยะเวลาที่ศึกษา นักศึกษาทุกคนจะต้องเข้าร่วมกิจกรรมให้ครบทั้ง 9 ฐาน เพื่อให้นักศึกษาเป็นบัณฑิตที่มีความรู้ มีความสมบูรณ์ความสามารถ เป็นคนเก่ง เป็นคนดี มีความรับผิดชอบต่อตนเอง ต่อองค์กรและสังคมสังคมโดยรวมสามารถใช้ชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข เป็นพลเมืองดี และเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศต่อไป โดยโครงการสมรรถนะ 9 ฐานทางการศึกษาประกอบด้วย 9 ฐาน ดังต่อไปนี้

1. ฐานความรู้
2. ฐานภาษาต่างประเทศ
3. ฐานเทคโนโลยีสารสนเทศ
4. ฐานคุณธรรมจริยธรรม

5. ฐานรับใช้สังคม
6. ฐานบุคลิกภาพ
7. ฐานศิลปวัฒนธรรม
8. ฐานพัฒนาความเป็นผู้นำ
9. ฐานกิจกรรมเสริมหลักสูตร

เมื่อสิ้นปีการศึกษานักศึกษาจะต้องเข้าไปตรวจสอบการเข้าร่วมกิจกรรมว่าครบตามประกาศมหาวิทยาลัย ว่าด้วยการเข้าร่วมกิจกรรมของนักศึกษา ภาคปกติ พ.ศ.2552 หรือไม่ หากไม่ครบตามกำหนดนักศึกษาจะต้องซ่อมกิจกรรม การเข้าร่วมกิจกรรมพิเศษซ่อมเสริมของนักศึกษา มี 2 กรณี ดังนี้

1. กิจกรรมกลาง กรณีนักศึกษาที่เข้าร่วมกิจกรรมไม่ครบตามกำหนดตามประกาศนี้ ให้นักศึกษาติดต่อขออนุญาตปฏิบัติกิจกรรมพิเศษซ่อมเสริมที่กองพัฒนานักศึกษา
2. กิจกรรมคณะ กรณีนักศึกษาที่เข้าร่วมกิจกรรมไม่ครบตามกำหนดตามประกาศของแต่ละคณะให้นักศึกษาติดต่อขออนุญาตปฏิบัติกิจกรรมพิเศษซ่อมเสริมที่คณะที่นักศึกษาสังกัด

ฝ่ายพัฒนานักศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี มีหน้าที่รับผิดชอบในการจัดกิจกรรมนักศึกษา เพื่อให้สอดคล้องทั้งกับนโยบายของมหาวิทยาลัยและนโยบายของคณะครุศาสตร์ รวมทั้งให้เป็นไปตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาของประเทศไทย ซึ่งกิจกรรมที่ฝ่ายพัฒนานักศึกษาจัดขึ้นจะเป็นกิจกรรมที่นอกเหนือจากที่แต่ละหลักสูตรสาขาจัดให้กับนักศึกษาภายในหลักสูตร

2.2 แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนานักศึกษา

2.2.1 ความหมายของการพัฒนานักศึกษา

มิลเลอร์และวินสตัน [15] ได้กล่าวว่า การพัฒนานักศึกษาคือ พื้นฐานทางด้านทฤษฎีและด้านปรัชญาที่เกี่ยวข้องวัตถุประสงค์ของสถาบันอุดมศึกษาและเหตุผลที่ต้องมีฝ่ายกิจการนักศึกษา การพัฒนานักศึกษาเป็นการประยุกต์เอาหลักการในการพัฒนามนุษย์มาใช้พัฒนานักศึกษา

ลำเนาวิ ขจรศิลป์ [4] ได้ให้ความหมายของการพัฒนานักศึกษา คือ ความพยายามใดๆ ของสถาบันอุดมศึกษาที่ส่งเสริมให้นักศึกษามีพัฒนาการในด้านต่างๆ อย่างสมบูรณ์ จากความหมายของ

การพัฒนานักศึกษาดังกล่าว พอสรุปได้ว่า การพัฒนานักศึกษา หมายถึง การกระทำหรือกิจกรรมใดๆ ของสถาบันอุดมศึกษา เพื่อส่งเสริมเพิ่มพูนพัฒนานักศึกษาในด้านต่างๆ เช่น ความรู้ ความสามารถ คุณธรรม จริยธรรมและการเป็นคนดีของสังคม เพื่อให้ นักศึกษามีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามปรัชญาของสถาบัน การพัฒนาไม่ใช่การรับผิชอบของคนใดคนหนึ่งหรือฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง แต่เป็น ความรับผิดชอบร่วมกันของทุกคน ทุกฝ่ายในสถาบันการศึกษา

2.2.2 หลักการพัฒนานักศึกษา

การพัฒนานักศึกษา ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของกิจการนักศึกษา ซึ่งมีวิวัฒนาการมาเป็นเวลานาน จึงมีแนวคิด (Concepts) และหลักการ (Principles) ของนักการศึกษาหลายยุคหลายสมัย จึงขอกล่าวเฉพาะในประเด็นที่สำคัญ ดังต่อไปนี้

พรชูลี อาชาวอํารง [16] กล่าวถึง แนวความคิดพัฒนานิสิตนักศึกษาไว้ดังนี้

1. นิสิตนักศึกษาแต่ละคนควรได้รับการพิจารณาว่าเป็นบุคคลทั้งหมด โดยพึงเล็งถึงแง่มุมแห่งการพัฒนาของเขาทุกๆ ด้าน ได้แก่ ทางกาย ทางสังคม ทางอารมณ์ และทางจิตใจตลอดจนทางสติปัญญา
2. นิสิตนักศึกษาแต่ละบุคคลควรได้รับการยอมรับว่า มีความเป็นเอกลักษณ์ในตนเองและควรทำงานด้วยในฐานะที่เป็นบุคคลที่มีความสำคัญผู้หนึ่ง
3. สิ่งแวดล้อมทั้งหมดของนิสิตนักศึกษาเป็นเรื่องของการศึกษา และควรนำมาใช้ให้เกิดสัมฤทธิ์ผลทางพัฒนาการอย่างสูงสุด
4. ความรับผิดชอบของความเจริญเติบโต ในเรื่องส่วนตัวและสังคมของนิสิตนักศึกษาขึ้นอยู่กับตัวของเขา และคุณสมบัติของเขาเอง

ยนต์ ชุมจิต [17] ได้กล่าวถึงการพัฒนาตนให้สมบูรณ์ จะต้องประกอบไปด้วยการพัฒนา 4 ด้านด้วยกัน คือ

1. การพัฒนาทางด้านร่างกาย หมายถึง การพัฒนาร่างกายของตนให้แข็งแรงสมบูรณ์ปราศจากโรคภัยไข้เจ็บและการนำร่างกายของตนให้สัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมอย่างดี
2. การพัฒนาสติล หมายถึง การพัฒนาตัวของเราให้สัมพันธ์กับบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้องอย่างราบรื่น การสมาคมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข
3. การพัฒนาจิตนั้นมุ่งเน้นไปที่การพัฒนาจิตใจให้แข็งแรงงอดทน ผิดจิตของคนให้มีคุณภาพและสุขภาพที่ดี
4. การพัฒนาตนเองนั้นจะต้องมีการพัฒนาปัญญา

2.2.3 เป้าหมายในการพัฒนานักศึกษา

เป้าหมายที่สำคัญของสถาบันอุดมศึกษา คือ การพัฒนานักศึกษาให้เป็นบัณฑิตที่สมบูรณ์ ซึ่งทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนานักศึกษานั้น ในปัจจุบันได้มีการพัฒนาเป็นอย่างมาก นักการศึกษาหลายคนได้เสนอแนวคิดในลักษณะต่างๆ ที่นักศึกษาคควรได้รับการพัฒนาได้ เพื่อเป็นแนวทางให้สถาบันอุดมศึกษา จัดกิจกรรมต่างๆ ให้เอื้อต่อการพัฒนาของนักศึกษา

ตำนานวี จงรศิลป์ [4] กล่าวเสริมถึงเป้าหมายในการพัฒนานักศึกษาว่า การพัฒนานักศึกษาควรมีอย่างน้อย 7 ประการด้วยกันคือ

1. ด้านวิชาการและวิชาชีพ โดยมุ่งพัฒนาเจตคติและทักษะในการเรียน เพื่อให้เป็นผู้มีความรู้ความสามารถในด้านวิชาชีพ ความรู้และทักษะในการบริหาร ความรู้และทักษะทางด้านภาษาต่างประเทศและคอมพิวเตอร์ ตลอดจนเป็นผู้ใฝ่รู้อยู่เสมอ
2. ด้านสติปัญญา โดยมุ่งพัฒนาความสามารถในการคิด การวิเคราะห์ ความรอบคอบไตร่ตรอง และเห็นการณ์ไกล
3. ด้านสังคม โดยเน้นการพัฒนาทักษะในการท างานร่วมกับบุคคลอื่น ด้วยกระบวนการประชาธิปไตย กิริยามารยาทในสังคม มนุษยสัมพันธ์ และรอบรู้ทั้งวัฒนธรรมไทยและต่างชาติที่ต้องติดต่อด้วย
4. ด้านอารมณ์ โดยเน้นการทำความเข้าใจอารมณ์ของตนเอง การปรับและควบคุมอารมณ์ ตลอดจนการพัฒนาอารมณ์ทางด้านสุนทรียภาพ เพื่อให้เห็นคุณค่าของศิลปวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม
5. ด้านเอกลักษณ์ โดยเน้นการทำความเข้าใจบุคลิกภาพของตนเองในทุกๆ ด้านการพัฒนาความสนใจในอาชีพ การวางแผนเพื่อประกอบอาชีพ การวางแผนการดำรงชีวิตให้สอดคล้องกับบุคลิกภาพของตนเอง
6. ด้านร่างกาย โดยเน้นการพัฒนาความเจริญเติบโตในช่วงวัยรุ่นตอนปลาย การพัฒนาเจตคติและทักษะในการรักษาสุขภาพร่างกายและสุขภาพจิตใจให้มีความสมบูรณ์แข็งแรงอยู่เสมอ
7. ด้านคุณธรรม โดยเน้นคุณธรรมขั้นพื้นฐาน อันได้แก่ ความกตัญญู กตเวที ขยัน ซื่อสัตย์ ประหยัด อุดมคติ เสียสละเพื่อส่วนรวม ลดละเลิกอบายมุข ตลอดจนการส่งเสริมให้ยึดมั่น ปฏิบัติตามคำสอนของศาสนาและจรรยาบรรณในอาชีพ

2.2.4 ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนานักศึกษา

ตำนานวี ขจรศิลป์ [4] ได้กล่าวถึงปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการพัฒนานักศึกษาที่สำคัญมี 8 ประการ ซึ่งสรุปได้ ดังนี้

1. ด้านบริหาร เช่น ปรัชญา ปณิธานในการผลิตบัณฑิตของสถาบัน นโยบายและมาตรการในการพัฒนานักศึกษาและกฎระเบียบของสถาบัน ตลอดจนกฎระเบียบของทางราชการ
2. ด้านวิชาการ ได้แก่ หลักสูตร วิธีการสอน และการวัดผล
3. ด้านกิจการนักศึกษา เช่น การจัดบริการในด้านต่างๆ ให้กับนักศึกษา การจัดสภาพแวดล้อมให้เอื้อ การฝึกอบรม ฯลฯ
4. ด้านบุคลากร อาจพิจารณาได้ 3 องค์ประกอบ คือ ด้านจำนวน ด้านความรู้ความสามารถและด้านขวัญกำลังใจในการทำงานของบุคลากรฝ่ายต่างๆ ที่มีส่วนร่วมในการพัฒนานักศึกษา
5. ด้านงบประมาณ การดำเนินงานทุกอย่างจำเป็นต้องใช้เงินจำนวนหนึ่ง ถ้าขาดเงินก็อาจทำให้การพัฒนานักศึกษาไม่ได้ผลดีเท่าที่ควร
6. ด้านนักศึกษา หมายถึง ความแตกต่างกันของนักศึกษาทั้งในด้านรูปร่าง หน้าตา บุคลิกภาพ สติปัญญาและเจตคติ ซึ่งส่งผลต่อการพัฒนานักศึกษาโดยตรง
7. ด้านสภาพแวดล้อมภายในสถาบันอุดมศึกษา ได้แก่ สภาพแวดล้อมที่ไม่มีชีวิต สภาพแวดล้อมที่มีชีวิต และสภาพแวดล้อมที่คนสร้างขึ้น อาทิ กลุ่มเพื่อน ประเพณี วัฒนธรรม ระบบอาจารย์ที่ปรึกษา
8. ด้านสภาพแวดล้อมนอกสถาบันอุดมศึกษา เช่น เศรษฐกิจ สังคม การเมือง

สรุปได้ว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนานักศึกษา นอกเหนือจากปัจจัยทางด้านการเรียนการสอนวิชาการแล้ว ยังมีปัจจัยอื่นที่เกี่ยวข้องอีกมากมาย ทั้งนี้ทั้งนั้นก็เพียงเพื่อมุ่งพัฒนาให้นักศึกษามีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ในส่วนที่นอกเหนือจากการเรียน ให้ได้ความรู้เชิงวิชาการสาขาต่างๆ ตามโปรแกรมการเรียนที่ตนเองเลือกศึกษา

2.2.5 ทฤษฎีการพัฒนานักศึกษา

การพัฒนานิสิตนักศึกษามีความสำคัญต่อสถาบันอุดมศึกษา [18] จะทำให้สามารถผลิตบัณฑิตให้มีความสมบูรณ์ทั้งทางด้านวิชาการ วิชาชีพ สติปัญญา สังคมอารมณ์ ให้เป็นบัณฑิตที่พึงประสงค์ของสังคม ในปัจจุบันแนวทางการพัฒนานิสิตนักศึกษากลายเป็นที่ยอมรับในวงการการอุดมศึกษาโดยทั่วไป นักวิชาการ ได้สร้างทฤษฎีเพื่อการพัฒนาการศึกษาอย่างมากมาย เช่น

Pascarella และ Terenzini อ้างถึงใน Chickering และ Reisser [4] ได้แยกประเภททฤษฎีการพัฒนา นิสิตนักศึกษาไว้กว้างๆ ดังนี้

1. ทฤษฎีจิตสังคม (Psychosocial Theories)
2. ทฤษฎีการพัฒนาความรู้ความเข้าใจ (Cognitive Theories)
3. ทฤษฎีสัญลักษณ์ (Typology Theories)
4. ทฤษฎีการปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับสภาพแวดล้อม (Person – environment Interaction Theories)

1. ทฤษฎีจิตสังคม (Psychosocial Theories) ทฤษฎีจิตสังคมเป็นที่กล่าวถึงพัฒนาการของแต่ละคน ตามแนวคิดทฤษฎีจิตวิทยาพัฒนาการของอีริกสัน (Erikson) ที่ว่า มนุษย์ทุกคนมีพัฒนาการเป็นขั้นตอนตามวัยอันเกิดจากการเจริญเติบโตทางร่างกายและผลจากการสภาพแวดล้อม การพัฒนานี้จะมีตลอดชีวิตของบุคคล ทฤษฎีจิตสังคมจะให้ความสำคัญในเรื่องของความรู้สึก พฤติกรรม ลักษณะความเป็นเอกลักษณ์แห่งตน การพึ่งพาตนเองและผู้อื่นในสังคม บุคลิกภาพ ความพึงพอใจในวิถีชีวิตของตน และการกำหนดเป้าหมายในชีวิต นักทฤษฎีทางจิตสังคม ได้แก่ Erikson (1959), Chickering (1969), Marcia (1965,1966), Cross (1971), Heath (1968, 1978), Chickering และ Havingshourst (1981) เป็นต้น

ทฤษฎีพัฒนาการของอีริกสัน ได้ทำการกำหนดทฤษฎีพัฒนาการ (Theory of Development) ขึ้นมา เรียกว่า ทฤษฎีพัฒนาการของอีริกสัน (Erikson's Theory of Development) เป็นทฤษฎีที่ให้ความสำคัญในเรื่องพัฒนาการทางบุคลิกภาพของบุคคล โดยชี้ให้เห็นว่าบุคคลมีพัฒนาการทางบุคลิกภาพตลอดชีวิต อีริกสันแบ่งพัฒนาการดังกล่าวออกเป็น 8 ขั้น แต่ละขั้นจะมีช่วงวิกฤต (Critical Period) เกิดขึ้นถ้าในช่วงชีวิตที่บุคคลอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ดี (ได้รับการดูแลอบรมสั่งสอนดี) พัฒนาการทางบุคลิกภาพของบุคคลนั้นจะเป็นไปด้วยดีในเชิงบวก แต่ถ้าในช่วงชีวิตของบุคคลนั้นอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ไม่ดี พัฒนาการทางบุคลิกภาพอาจไม่สมบูรณ์หรือเป็นไปได้ในเชิงลบและผลของการพัฒนาการในขั้นก่อนจะมีอิทธิพลต่อพัฒนาการในขั้นหลังพัฒนาการในแต่ละขั้นมีรายละเอียด ดังนี้

อาเธอร์ ชิคเคอริง (Arthur Chickering) [19] ได้ทำการศึกษา พัฒนาการของนักศึกษาชายและหญิง จากสถาบันอุดมศึกษา 13 แห่ง ซึ่งเชื้อชาติและสัญชาติต่างกัน นอกจากนี้เขายังได้ทำการวิจัยร่วมกับนักจิตวิทยาอีกหลาย เช่น ไวท์ (White) และแซนฟอร์ด (Sandford) เป็นต้น เขาได้สรุปผลงานวิจัยและเขียนเป็นทฤษฎีเพื่อการพัฒนา นักศึกษาขึ้น ในปี ค.ศ.1969 ชิคเคอริง ได้ใช้ทฤษฎีของอีริกสัน ในขั้นเอกลักษณ์ (Identity) และขั้นความผูกพัน (Intimacy) ทำการทดลองในแนวคิด จึงทำให้ทฤษฎีพัฒนานักศึกษาของเขามีประโยชน์มากยิ่งขึ้น

ทฤษฎีพัฒนานักศึกษาของ ชิคเคอริง (Chickering's Theory of Student Development) [16] เน้นการพัฒนาบุคลิกภาพของบุคคลในช่วงอายุ 17 ถึง 25 ปี ซึ่งเป็นช่วงอายุของนักศึกษาระดับปริญญาตรีและปริญญาโท ส่วนใหญ่ ทฤษฎีของชิคเคอริง มีประเด็นที่สำคัญพอสรุปได้ ดังนี้

1. งานตามขั้นพัฒนาการของบุคคลมีตลอดช่วงชีวิต แต่ช่วงอายุที่มีความเหมาะสมกับการพัฒนาบุคลิกภาพบางลักษณะ เช่น ในช่วงอายุ 18 ถึง 23 ปี มีความเหมาะสมใน การพัฒนาบุคลิกภาพ 3 ลักษณะ คือ พัฒนาความสามารถ การควบคุมอารมณ์ของตนเอง และความ เป็นตัวของตัวเอง

2. การพัฒนาบุคลิกภาพทั้ง 3 ลักษณะที่ได้กล่าวในข้อ 1 นั้นใช้เวลา 1 ถึง 5 ปี จึง บรรลุผล

3. ผลการพัฒนาบุคลิกภาพของบุคคลนั้น อาจเกิดในทางบวกหรือทางลบก็ได้ ซึ่งขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมที่บุคคลได้รับในช่วงอายุนั้น

4. ผลการพัฒนาในขั้นก่อน มีอิทธิพลต่อผลการพัฒนาในขั้นหลัง

5. งานตามขั้นพัฒนาการในช่วงอายุหนึ่งที่มีความเหมาะสมกับการพัฒนา บุคลิกภาพบางอย่างที่เกิดขึ้นครั้งหนึ่งแล้วก็อาจเกิดขึ้นในช่วงหลังของชีวิตได้อีก ดังนั้น การพัฒนา บุคลิกภาพในช่วงแรกที่ยังไม่บรรลุผลก็อาจพัฒนาให้บรรลุผลในช่วงหลังได้

6. ในช่วงอายุ 17 ถึง 25 ปี นั้น บุคคลควรบรรลุงานตามขั้นพัฒนาการ 7 ลักษณะ คือ

6.1 การพัฒนาความสามารถ (Developing Competence)

6.2 การควบคุมอารมณ์ (Managing Emotions)

6.3 การพัฒนาความเป็นตัวของตัวเอง (Developing Autonomy)

6.4 การเสริมสร้างเอกลักษณ์ของตนเอง (Establishing Identity)

6.5 การพัฒนาการติดต่อสัมพันธ์ระหว่างบุคคลอย่างไม่จำกัด (Freeing Interpersonal Relationships)

6.6 การพัฒนาเป้าหมาย (Developing Purpose)

6.7 การพัฒนาบูรณภาพ (Developing Integrity)

ชิคเคอริง กล่าวว่า การสร้างเอกลักษณ์เฉพาะด้านนั้นขึ้นอยู่กับการพัฒนาใน 3 ด้านแรก เพราะนิสิตนักศึกษาจะต้องรู้แน่ชัดก่อนว่าตนเองเป็นใคร โดยแยกตนเองออกจากคนอื่นๆ ก่อนที่จะไปสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่น ได้อย่างอิสระการพัฒนา 7 ด้าน ซึ่งชิคเคอริง เสนอไว้ นั้น เป็นที่ยอมรับกันทั่วไป และเป็นทฤษฎีที่สถาบันอุดมศึกษาต่างๆ มักจะใช้เป็นแนวทางในการพัฒนานิสิตนักศึกษา ต่อมาชิคเคอริง และไรเซอร์ (Chickering and Reisser) ได้ทบทวนแนวคิดนี้ หลักจากที่ได้ทำการศึกษาและเก็บข้อมูลเพิ่มเติมมาโดยตลอด และได้ปรับเปลี่ยนแก้ไขเล็กน้อย โดยปรับ 7 ด้านที่นิสิตนักศึกษาควรได้รับการพัฒนาเป็นดังนี้

1. การพัฒนาความสามารถ (Developing Competence)

2. การจัดการกับอารมณ์ (Managing Emotions)

3. การพัฒนาจากความเป็นตัวเองของตัวเองไปสู่การพึ่งพาอาศัยกัน (Moving Through Autonomy Toward Interdependence)
4. การพัฒนาสัมพันธภาพกับผู้อื่นอย่างมีวุฒิภาวะ (Developing Mature Interpersonal Relationships)
5. การสร้างเอกลักษณ์เฉพาะตน (Establishing Identity)
6. การพัฒนาเป้าหมาย (Developing Purpose)
7. การพัฒนาความมีคุณธรรม (Developing Integrity)

ทิศทางในการพัฒนานิสิตนักศึกษาทั้ง 7 ด้านที่เสนอไว้ในปี ค.ศ. 1993 นี้ได้มีการปรับเปลี่ยนชื่อเรียกจากเดิมบ้าง ทั้งนี้เนื่องจากจะให้ความสำคัญของการพึ่งพาอาศัยกันมากขึ้น แต่ในขณะเดียวกันก็ไม่ได้ปฏิเสธความสำคัญของการเรียนรู้ที่จะเป็นอิสระและการประเมินตนเองด้วย นอกจากนี้ ในการปรับปรุงทฤษฎีครั้งนี้ สำหรับด้านการจัดการกับอารมณ์ ยังได้มีการขยายขอบเขตออกไป จากเดิมที่เน้นเรื่องความก้าวร้าวและความต้องการทางเพศไปพูดถึงเรื่องความรู้สึกวิตกกังวล ความหดหู่ ความโกรธ ความอาย และความรู้สึกผิดรวมทั้งอารมณ์อื่นๆ ในด้านดีเพิ่มขึ้นด้วย นอกจากนี้จะเน้นมากขึ้นในเรื่องเกี่ยวกับความใจกว้างอดทน ในเรื่องเกี่ยวกับความแตกต่างทางวัฒนธรรม โดยจัดให้เป็นองค์ประกอบหนึ่งในการที่จะพัฒนาสัมพันธภาพกับผู้อื่นอย่างมีวุฒิภาวะ ซึ่งเป็นการเพิ่มลักษณะของความผูกพันเข้าไปได้ด้วย

การพัฒนานิสิตนักศึกษาตามทฤษฎีนี้มีลักษณะเช่นเดียวกับรูปแบบทฤษฎีด้านมนุษยนิยมอื่นๆ ที่มีรากฐานมาจากการมองการพัฒนามนุษย์ในแง่ดี และเชื่อว่าสภาพแวดล้อมในสถาบันอุดมศึกษาที่มีความสมบูรณ์และทำหยาต่อนิสิตนักศึกษา จะช่วยให้นิสิตนักศึกษาเจริญเติบโตได้อย่างสมบูรณ์และมั่นคง

การพัฒนานิสิตนักศึกษาทั้ง 7 ด้าน ตามแนวคิดของซิคเคอร์ริง และไรเซอร์ (1993) นั้น ในแต่ละด้านมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. การพัฒนาความสามารถ (Developing Competence) ในระหว่างที่ศึกษาในมหาวิทยาลัย นิสิตนักศึกษาจะพัฒนาความสามารถ 3 ด้าน คือ ความสามารถด้านสติปัญญาความสามารถทางร่างกาย และความสามารถในด้านความสัมพันธ์กับผู้อื่น หรือด้านสังคมนั่นเองความสามารถในด้านสติปัญญา หมายถึง ทักษะในการใช้สมองและความคิด ได้แก่ ความสามารถในการเข้าใจเนื้อหา ความชำนาญในการใช้สติปัญญาและความสุนทรีย์ และที่สำคัญที่สุดคือ การสร้างทักษะต่างๆ ในการเข้าใจวิเคราะห์ และสังเคราะห์สิ่งต่างๆ ความสามารถทางร่างกาย อาจรวมไปถึง ผลสัมฤทธิ์ทางกีฬาและ

ศิลปะ มีความแข็งแรงและมีวินัยในตนเอง การทำกิจกรรมต่างๆ ในเวลาว่างอาจกลายเป็นสิ่งที่จะทำต่อไปตลอดชีวิตดังนั้น จึงเป็นส่วนหนึ่งของเอกลักษณ์เฉพาะคนด้วย

ความสามารถในด้านความสัมพันธ์กับผู้อื่น หมายความว่าถึงแม้ทักษะในการฟัง การร่วมมือและการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ และความสามารถที่ซับซ้อนขึ้นในการที่จะปรับตัวเข้ากับผู้อื่นและโต้ตอบอย่างเหมาะสม รวมไปถึงการปรับแนวทางของตนให้เข้ากับเป้าหมายของกลุ่ม และการเลือกยุทธวิธีต่างๆ ที่หลากหลาย เพื่อช่วยให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีหรือให้กลุ่มดำเนินการไปโดยดี นิสิตนักศึกษาจะมีความรู้สึกว่าตนมีความสามารถมากขึ้น เพื่อพวกเขาได้เรียนรู้ที่จะไว้วางใจในความสามารถของตน ยอมรับคำวิจารณ์จากผู้อื่น และบูรณาการทักษะต่างๆ ของเขาให้กลายเป็นความมั่นใจในตนเอง

2. การจัดการด้านอารมณ์ (Managing Emotions) นิสิตนักศึกษาหลายคนต้องประสบกับอารมณ์ในด้านไม่ดีต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นความโกรธ ความกลัว ความเจ็บปวด ความคิดถึง ความเบื่อหน่าย หรือความเครียด ผลจากการศึกษาพบว่า ความวิตกกังวล ความโกรธ ความรู้สึกหุดหู่ความต้องการ ความรู้สึกผิด และความอายนั้น เมื่อมีมากเกินไป จะมีอิทธิพลต่อกระบวนการการศึกษา ดังนั้น จึงต้องมีการจัดการด้านอารมณ์ที่ดี งานสำคัญในการพัฒนานิสิตนักศึกษาด้านนี้ไม่ได้เป็นการกำจัดอารมณ์ต่างๆ เหล่านี้ แต่ว่าจะต้องตระหนักและรับรู้ถึงอารมณ์เหล่านี้ว่าเป็นสัญญาณบอกสิ่งต่างๆ

การพัฒนาจะเริ่มขึ้นเมื่อนิสิตนักศึกษาเรียนรู้วิถีทางที่จะปลดปล่อยความขุ่นเคืองใจก่อนที่มันจะระเบิด การจัดการกับความกลัวที่จะมาทำให้เสีย และรักษาบาดแผลทางอารมณ์ ไม่ไปทำลายความสัมพันธ์อื่นๆ นิสิตนักศึกษาจะต้องรู้จักควบคุมอารมณ์ มีการยืดหยุ่น รู้จักอารมณ์และความรู้สึกแบบต่างๆ และรู้จักที่จะจัดการ จัดระเบียบให้แก่ตนเองมากกว่าการเก็บกดเมื่อความสามารถในการควบคุมตนเองและการแสดงออกถึงความเป็นตัวของตัวเองมีความสมดุลกัน ความตระหนักและการบูรณาการความรู้สึกต่างๆ ก็จะช่วยสนับสนุนและเอื้อต่อกัน ส่วนในเรื่องอารมณ์ในด้านดีๆ เช่น ความปิติ ความรู้สึกโล่งใจ การเห็นอกเห็นใจ ความประหลาดใจ เป็นต้นอาจไม่จำเป็นต้องจัดการอะไร เพียงแต่ตระหนัก และปล่อยให้อารมณ์ต่างๆ ในด้านบวกเหล่านั้นเกิดขึ้นในตนเอง นิสิตนักศึกษาจะต้องเรียนรู้ที่จะรักษาความสมดุลระหว่างแนวโน้มในการยึดมั่นในตนเอง กับการมีส่วนร่วมในกลุ่ม และรู้จักประสานความรู้สึกต่างๆ ให้สอดคล้องกันกับการกระทำที่มีความรับผิดชอบด้วย

3. การพัฒนาจากความเป็นตัวของตัวเองไปสู่การพึ่งพาอาศัยกัน (Moving through Autonomy toward Interdependence) สิ่งสำคัญที่นิสิตนักศึกษาจะต้องพัฒนาในที่นี่ก็คือ การเรียนรู้ที่จะพอใจในตนเอง มีความรับผิดชอบในการบรรลุเป้าหมายที่ตนได้เลือกไว้ ไม่ถูกชักนำโดยความคิดเห็นของคนอื่น การพัฒนาในด้านนี้จะต้องนำไปสู่ความเป็นอิสระทั้งทางอารมณ์ และในด้านความต้องการความช่วยเหลือจากภายนอก และนำไปสู่การยอมรับการพึ่งพาอาศัยกันในขั้นต่อมา

การเป็นอิสระทางอารมณ์ หมายถึง เสรีภาพหรือความเป็นอิสระจากความต้องการการสนับสนุนความรัก หรือการอนุญาตจากผู้อื่น ส่วนการเป็นอิสระในด้านความต้องการความช่วยเหลือ ประกอบด้วย 2 ประการ คือ ความสามารถในการจัดกิจกรรมต่างๆ และในการแก้ปัญหาต่างๆ ด้วยตนเอง (ตามวิธีของตนเอง) และความสามารถในการปรับเปลี่ยน เคลื่อนไหวการพัฒนาเรื่องนี้ หมายถึง การพัฒนาตนเองให้สามารถคิดวิเคราะห์และคิดอย่างอิสระ ให้สามารถแปลงความคิดต่างๆ ไปสู่การกระทำที่มีเป้าหมายได้ จะต้องมีคุณสมบัติระหว่างความต้องการที่จะเป็นอิสระกับความปรารถนาที่จะเป็นส่วนหนึ่งของสังคม ต้องการพึ่งพาอาศัยกัน การพึ่งพาอาศัยกัน หมายถึง การเคารพในความเป็นตัวเองของผู้อื่น และการมองหาหนทางที่จะให้และรับ โดยการขยายกลุ่มเพื่อนให้กว้างออกไป

4. การพัฒนาสัมพันธภาพกับผู้อื่นอย่างมีวุฒิภาวะ (Developing Mature Interpersonal Relationships) รวมถึง การยอมรับและชื่นชมความแตกต่างระหว่างบุคคล และความสามารถในการใกล้ชิดผูกพันกับผู้อื่น การยอมรับความแตกต่าง นอกจากจะหมายถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลแล้วยังหมายรวมถึงในบริบทที่มีความแตกต่างระหว่างวัฒนธรรมด้วย การตระหนักถึงความแตกต่าง การมีประสบการณ์ที่กว้างขวาง ความเปิดเผย ความอยากรู้อยากเห็น และการเป็นปรีวิสัย (Objective) ไม่ยึดติดกับความเห็นของตน จะช่วยให้ นิสิตนักศึกษามีความประทับใจครั้งแรกที่ดี ลดความมึนคืด และการเหยียดเชื้อชาติ เพิ่มความเห็นอกเห็นใจและการไม่เห็นแก่ตัว และทำให้ชอบความหลากหลาย การพัฒนาสัมพันธภาพกับผู้อื่นอย่างมีวุฒิภาวะนั้น ไม่เพียงแต่เป็นการหลุดพ้นจากการหลงตัวเอง แต่ยังหมายถึง ความสามารถในการเลือกมีสัมพันธภาพที่เหนียวแน่น และมีความผูกพันกันเป็นระยะเวลานาน โดยอาศัยความซื่อตรงการตอบสนอง และการเป็นห่วงเป็นใยโดยไม่มีเงื่อนไข การที่มีความสามารถในการใกล้ชิดกับผู้อื่น หมายรวมถึงการเปลี่ยนแปลงในด้านคุณภาพของความสัมพันธ์ต่างๆ กับคนใกล้ชิดหรือเพื่อนสนิท เป็นการเปลี่ยนแปลงที่จะทำให้ห่างไกลจากการขึ้นอยู่กับคนอื่นมากเกินไป หรือการพยายามมีอิทธิพลเหนือคนอื่นมากเกินไป ไปสู่การรู้จักพึ่งพาอาศัยกันระหว่างคนที่เท่าเทียมกัน การพัฒนาด้านนี้จึงเป็นการพัฒนาในด้านการอยู่ร่วมกัน การยอมรับข้อบกพร่อง การภาคภูมิใจในสิ่งมีค่าต่างๆ การเลือกความสัมพันธ์ที่สมบูรณ์และยั่งยืน ที่สามารถทำให้ฟันฝ่าวิกฤตการณ์ต่างๆ หรือความห่างไกล และการที่ต้องแยกจากกันได้

5. การสร้างเอกลักษณ์เฉพาะตน (Establishing Identity) การสร้างเอกลักษณ์นั้น ขึ้นอยู่กับการพัฒนาด้านอื่นๆ ที่กล่าวมาก่อนแล้ว คือ ความสามารถ การจัดการกับอารมณ์ การเป็นตัวของตัวเอง และการสร้างสัมพันธ์ภาพที่ดี การพัฒนาเอกลักษณ์นั้นเป็นกระบวนการค้นหาว่าประสบการณ์ชนิดใดระดับใด และการทำประการณ์นั้นๆ บ่อยเท่าไร ที่จะทำให้เราพึงพอใจ รู้สึกปลอดภัย และมั่นใจในตนเอง การพัฒนาเอกลักษณ์เฉพาะตน รวมไปถึงสิ่งต่างๆ ดังนี้

- 5.1 การรู้สึกสบายใจกับร่างกายและรูปร่างหน้าตาของตนเอง
- 5.2 การรู้สึกสบายใจกับเพศและการปรับตัวในเรื่องเพศ
- 5.3 การรู้สึกถึงความเป็นตัวตนของตนเองในบริบททางสังคม ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม
- 5.4 ความกระฉับกระเฉงในความคิดเกี่ยวกับตนเอง โดยผ่านบทบาทต่างๆ และวิถีชีวิต
- 5.5 ความรู้สึกถึงความเป็นตัวของตัวเองในการที่จะโต้ตอบต่อคำวิจารณ์จากผู้อื่น
- 5.6 การยอมรับตนเองและการนับถือตนเอง
- 5.7 ความมั่นคงของบุคลิกภาพและการบูรณาการ

การสร้างเอกลักษณ์เฉพาะตน รวมไปถึง การบอกถึงต้นกำเนิดของครอบครัวและเชื้อชาติการวางตนว่าเป็นส่วนหนึ่งของประเพณีทางศาสนาและวัฒนธรรม การค้นหาบทบาทและแนวทางในการทำงาน การเล่น และการใช้ชีวิตที่บ้าน ว่าเป็นการแสดงออกถึงตนเอง และเป็นการให้คำจำกัดความเกี่ยวกับตัวเองต่อไป นอกจากนี้ ยังรวมถึงการยอมรับว่าคนอื่นมองและประเมินตนอย่างไร

6. การพัฒนาเป้าหมาย (Developing Purpose) เป็นการเพิ่มความสามารถในการเป็นคนที่มีความตั้งใจแน่วแน่ ความสามารถในการประเมินความสนใจและทางเลือกต่างๆ โดยจะต้องมีการวางแผนสำหรับการกระทำ และมีการกำหนดสิ่งทีควรจะทำก่อนใน 3 ด้าน คือ แผนและแรงบันดาลใจเกี่ยวกับอาชีพ ความสนใจส่วนตัว และความผูกพันกับบุคคลอื่นและครอบครัว นอกจากนี้ยังรวมไปถึงการมีความสามารถที่จะเชื่อมโยงเป้าหมายที่แตกต่างกันของตนให้อยู่ภายใต้เป้าหมายหลักที่ใหญ่กว่าและมีความหมายมากกว่า และการมีความตั้งใจในการทำสิ่งต่างๆ ในชีวิตประจำวัน

7. การพัฒนาความมีคุณธรรม (Developing Integrity) การพัฒนาความมีคุณธรรมนั้น ใกล้เคียงกับการสร้างเอกลักษณ์เฉพาะตน และการกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจน การพัฒนาความมีคุณธรรมประกอบด้วย 3 ขั้นตอนที่มีลำดับซ้อนกันอยู่ คือ

7.1 ค่านิยมในด้านเกี่ยวกับมนุษย์จะเปลี่ยนจากการทำตามความเชื่อต่างๆ โดยอัตโนมัติไปสู่การรักษาความสมดุลระหว่างความสนใจของตนเองกับความสนใจของเพื่อนมนุษย์คนอื่นๆ

7.2 ค่านิยมเกี่ยวกับบุคคล เป็นการยอมรับค่านิยมและความเชื่อต่างๆ อย่างมีสติ ในขณะที่เดียวกันก็เคารพความคิดเห็นของผู้อื่น

7.3 การพัฒนาความเหมาะสม หมายถึง การประสานระหว่างค่านิยมส่วนตัวกับพฤติกรรมที่ต้องรับผิดชอบต่อสังคม

แนวทาง 7 ด้านที่นิสิตนักศึกษาควรได้รับการพัฒนาตามทฤษฎีของซิกเคอร์รี่นั้นสามารถสรุปออกมาเป็นตารางได้ดังนี้

ตารางที่ 2.1 ทิศทางทั้ง 7 แนวทางทั่วไปในการพัฒนานิสิตนักศึกษา

พัฒนาจาก	ไปสู่
<p>การพัฒนาความสามารถ</p> <ul style="list-style-type: none"> - ความสามารถต่ำ (ด้านสติปัญญา, ร่างกาย, สังคม) - การขาดความมั่นใจในความสามารถของตน 	<ul style="list-style-type: none"> - ความสามารถสูงทั้งในด้านสติปัญญา, ร่างกาย, และสังคม - การมีความมั่นใจในความสามารถของตน
<p>การจัดการกับอารมณ์</p> <ul style="list-style-type: none"> - การที่สามารถควบคุมอารมณ์ได้น้อยอารมณ์ที่พลุ่งพล่าน (มีความกลัวและความวิตกกังวล, มีความโกรธซึ่งนำไปสู่ความก้าวร้าว, มีความรู้สึกหดหู่, รู้สึกผิด และอาย, มีความผิดปกติในด้านอารมณ์ทางเพศ) - ไม่ค่อยมีความตระหนักในเรื่องความรู้สึก - ไม่สามารถประสานความรู้สึกต่างๆ กับการกระทำให้เข้ากัน 	<ul style="list-style-type: none"> - การที่สามารถควบคุมอารมณ์ได้ มีความยืดหยุ่นและแสดงออกได้อย่างเหมาะสม - การมีความตระหนักมากขึ้นและมีการยอมรับมากขึ้นในเรื่องเกี่ยวกับอารมณ์ - การที่สามารถประสานความรู้สึกให้สอดคล้องกับการกระทำที่ต้องมีความรับผิดชอบ
<p>การพัฒนาจากความเป็นตัวของตัวเองไปสู่การพึ่งพาอาศัยกัน</p> <ul style="list-style-type: none"> - การที่ต้องขึ้นอยู่กับผู้อื่น อารมณ์ไม่มั่นคงไม่เป็นอิสระ - ไร้ทิศทางของตนเอง หรือขาดความสามารถในการแก้ปัญหา (มีความเป็นอิสระน้อย) หรือขาดความมั่นใจในการที่จะเคลื่อนไหวหรือเปลี่ยนแปลง - ความเป็นตัวของตัวเอง 	<ul style="list-style-type: none"> - การเป็นอิสระ ไม่จำเป็นต้องให้ผู้อื่นสร้างความมั่นใจให้แก่ตนเองอยู่ตลอดเวลา - การเป็นอิสระจากความต้องการความช่วยเหลือจากภายนอก (มีทิศทางของตนเอง, มีความมั่นคงในจิตใจ และสามารถเคลื่อนไหวหรือเปลี่ยนแปลงสิ่งต่างๆ ได้) - การเห็นและยอมรับความสำคัญของการพึ่งพาอาศัยกัน

ตารางที่ 2.1 ทิศทางทั้ง 7 แนวทางทั่วไปในการพัฒนานิสิตนักศึกษา (ต่อ)

พัฒนาจาก	ไปสู่
<p>การพัฒนาสัมพันธภาพกับผู้อื่นอย่างมีวุฒิภาวะ</p> <ul style="list-style-type: none"> - การขาดความตระหนักในความแตกต่างและไม่ยอมรับในเรื่องความแตกต่างระหว่างบุคคล - การขาดความสัมพันธ์กับบุคคลอื่น การมีความสัมพันธ์ที่ไม่ยั่งยืนหรือไม่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับผู้อื่น 	<ul style="list-style-type: none"> - การยอมรับและชื่นชมความแตกต่างของแต่ละบุคคล - การสามารถใกล้ชิดกับบุคคลอื่น สร้างความสัมพันธ์ที่ยั่งยืน และทะนุถนอมความสัมพันธ์นั้นๆ
<p>การสร้างเอกลักษณ์เฉพาะตน</p> <ul style="list-style-type: none"> - การรู้สึกไม่พอใจในรูปร่างกายและลักษณะท่าทางของตนเอง - การรู้สึกไม่พอใจในเพศของตนเอง - การขาดความชัดเจนในเรื่องเกี่ยวกับมรดกและรากฐานทางสังคมและวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของตน - การสับสนเกี่ยวกับเรื่องที่ว่า ตนเองเป็นใคร และพยายามทดลองสวมบทบาท และใช้ชีวิตในรูปแบบต่างๆ - การขาดความกระจำงเมื่อถูกประเมินโดยผู้อื่น - การไม่พอใจกับตัวเอง - การมีบุคลิกภาพที่ไม่แน่นอน ไม่สมบูรณ์ 	<ul style="list-style-type: none"> - การรู้สึกพอใจในรูปร่างกายและลักษณะท่าทางของตน - การรู้สึกพอใจในเพศของตนเอง - การรู้จักตนเองในบริบทของสังคมและวัฒนธรรม - การมีภาพของตนเองที่แน่ชัด รู้จักบทบาทและวิถีชีวิตของตนเอง - การรู้จักตนเองและยอมรับการวิจารณ์จากผู้อื่นยอมรับคำนิยมของผู้อื่น - การยอมรับและเคารพตนเอง - การที่สามารถบูรณาการความเป็นตัวของตัวเอง มีความมั่นใจในตนเอง
<p>การพัฒนาเป้าหมาย</p> <ul style="list-style-type: none"> - เป้าหมายด้านอาชีพไม่ชัดเจน - การสนใจเรื่องต่างๆ แต่เพียงผิวเผิน ความสนใจส่วนตัวยังกระจัดกระจาย - การที่ไม่ค่อยมีความผูกพันกับผู้อื่นอย่างมีความหมาย 	<ul style="list-style-type: none"> - การมีเป้าหมายด้านอาชีพที่ชัดเจน - การทำกิจกรรมที่ต่อเนื่อง ยั่งยืน มีเป้าหมายชัดเจน และก่อให้เกิดประโยชน์ - การมีความสัมพันธ์ที่มั่นคงกับบุคคลอื่นและครอบครัว
<p>การพัฒนาความมีคุณธรรม</p> <ul style="list-style-type: none"> - การมีความคิด ความเชื่อที่ตายตัว แบบสองด้านเท่านั้น - การมีค่านิยมและความเชื่อที่ไม่ชัดเจน - การสนใจแต่ตนเอง - การที่การกระทำกับความคิด ความเชื่อไม่สอดคล้องกัน 	<ul style="list-style-type: none"> - การมีความเมตตากรุณาต่อเพื่อนมนุษย์ - การมีค่านิยมของตนที่ชัดเจน แต่ในขณะเดียวกันก็เคารพความเชื่อของผู้อื่น - การมีความรับผิดชอบต่อสังคม - การมีความสอดคล้องกันระหว่างการกระทำกับความคิด มีความน่าเชื่อถือ

การพัฒนาบัณฑิตศึกษาทั้ง 7 ด้าน ตามทฤษฎีของซิกเคอร์ริงนั้น มีเป้าหมายสำคัญอยู่ที่การพัฒนาให้บัณฑิตศึกษามีเอกลักษณ์ (Identity) และเมื่อวิเคราะห์ทฤษฎีพัฒนานิสิตนักศึกษาของซิกเคอร์ริงจะพบว่า มีแนวคิดมาจากการพัฒนานิสิตนักศึกษาทางพุทธิปัญญาและจิตสังคม นั่นเอง การพัฒนาทั้งสองด้านมีลักษณะที่เกี่ยวข้องและสอดคล้องกัน โดยที่แนวคิดในการพัฒนาทางพุทธิปัญญาจะมุ่งพัฒนานิสิตนักศึกษาจากผู้ที่ไม่สามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเองต้องพึ่งพาผู้อื่นให้คอยบอกสิ่งต่างๆ ไปจนถึงขั้นที่นิสิตนักศึกษารู้จักวิธีการเรียนรู้ด้วยตนเอง มีความคิดมีวิจารณญาณในการรับรู้ การเชื่อและการปฏิบัติสิ่งต่างๆ ด้วยตนเอง แต่ก็ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นเพื่อนำมาวิเคราะห์ประกอบกับประสบการณ์และความรู้ ความคิดเห็นของตนด้วย ในขณะที่การพัฒนาจิตสังคม มุ่งพัฒนาให้นิสิตนักศึกษาได้พัฒนาตนเองในด้านต่างๆ ตามที่ควรจะเป็นตามหลักจิตวิทยาพัฒนาการความเป็นตัวของตัวเอง สร้างเอกลักษณ์เฉพาะตนขึ้นมา พัฒนาการไปสู่ผู้ที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูง ในขณะที่เดียวกันก็ตระหนักถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลและสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข ทั้งนี้เนื่องจากนิสิตนักศึกษาจะต้องออกไปประกอบอาชีพดำเนินชีวิต สร้างครอบครัวของตนเอง และอยู่ในสังคมที่กว้างใหญ่ต่อไป เมื่อจบการศึกษาแล้วนั่นเอง

ทฤษฎี ซิกเคอร์ริง เป็นทฤษฎีเพื่อการพัฒนาการศึกษาโดยเฉพาะจึงมีประโยชน์ต่อฝ่ายกิจการนักศึกษา มาก งานพัฒนาการของเขาทั้ง 7 ลักษณะสามารถนำไปใช้เป็นแม่บทในการวางแผนและการประเมินผลการพัฒนานิสิตนักศึกษาได้เป็นอย่างดี งานพัฒนาการ 3 ลักษณะแรกคือ การพัฒนาความสามารถ การควบคุมอารมณ์และการพัฒนาความเป็นตัวของตัวเองนั้น ใช้พัฒนานิสิตศึกษาชั้นปีที่หนึ่งและปีที่สอง ส่วนงานพัฒนาการ 4 ลักษณะหลัง คือ การเสริมสร้างเอกลักษณ์ของตนเอง การพัฒนาบุคลิกภาพใช้พัฒนานิสิตศึกษาชั้นปีที่ 3 และที่ 4

2.2.6 รูปแบบกระบวนการพัฒนานิสิตศึกษา

รูปแบบกระบวนการพัฒนานิสิตศึกษา [4] สร้างโดย มิลเลอร์และพริ้นซ์ (Miller & Prince, 1976) ซึ่งเป็นโครงการส่งเสริมการพัฒนานิสิตศึกษาของสมาคมบุคลากรอุดมศึกษาแห่งประเทศไทยสหรัฐอเมริกา ประกอบด้วยกิจกรรมสำคัญ 4 ประเภท ดังนี้

1. การตั้งเป้าหมายในการพัฒนานิสิตศึกษา
2. การประเมินสภาพหรือระดับการพัฒนาของนักศึกษา
3. ยุทธวิธีในการพัฒนานิสิตศึกษา
4. การประเมินโปรแกรมการพัฒนานิสิตศึกษา

กิจกรรมที่สำคัญทั้ง 4 ประเภทโดยสรุปมีดังนี้

2.2.6.1 การตั้งเป้าหมายในการพัฒนานักศึกษา

นักศึกษาส่วนมากยังไม่มีเป้าหมายที่แน่นอน ส่วนมากเลือกสอบเข้าศึกษาในสาขาวิชาที่นิยมในสังคม เช่น สาขาวิศวกรรมศาสตร์หรือ นิเทศศาสตร์ บางคนก็เลือกสาขาวิชาตามเพื่อน โดยไม่ทราบความสนใจและความถนัดของตนเอง เมื่อเข้าศึกษาในมหาวิทยาลัยแล้วจึงทราบว่าตนเองไม่มีความเหมาะสมที่จะศึกษาในสาขาวิชา ดังกล่าว จึงทำให้เกิดปัญหาขึ้นหลายประการ นักศึกษาเป็นจำนวนมากยังขาดเป้าหมายในการ ประกอบอาชีพและเป้าหมายในชีวิต การตั้งเป้าหมายจะทำให้นักศึกษามีเป้าหมายที่แน่นอน บริหารการศึกษา ต่างก็ต้องใช้ทั้งศาสตร์และศิลป์ในการบริหารศาสตร์ในการบริหารนั้น นักศึกษา สามารถเรียนได้ในชั้นเรียน แต่ศิลป์ในการบริหารนั้นประกอบด้วยทักษะหลายประการ ซึ่ง นักศึกษาจะฝึกฝนได้ดีจากการฝึกอบรม การพัฒนานักศึกษานอกชั้นเรียน และกิจกรรม นักศึกษาใน ช่วงเวลาที่เป็นนักศึกษายู่ประมาณสี่ปีนั้น นักศึกษาสามารถตั้งเป้าหมายและฝึกทักษะในด้านต่างๆ อีกมากมาย ซึ่งจะทำให้นักศึกษาประสบความสำเร็จในการประกอบอาชีพและการ ดำรงชีวิต

การตั้งเป้าหมายในรูปแบบกระบวนการพัฒนานักศึกษานั้นเป็นการทำงานร่วมกัน ระหว่างนักศึกษา กับผู้อำนวยความสะดวกในการพัฒนานักศึกษา เพื่อช่วยให้นักศึกษากำหนด พฤติกรรม และ สภาพการณ์ที่ต้องการให้ชัดเจน สภาพการณ์ที่เป็นเป้าหมายยิ่งชัดเจนและ สอดคล้องกับความต้องการของนักศึกษามากเท่าใด ความเป็นไปได้ของเป้าหมายนั้นก็จะมากขึ้น เท่านั้น การตั้งเป้าหมายที่ชัดเจน มีความสำคัญต่อการประเมินประสิทธิภาพของวิธีการพัฒนาแต่ละ วิธีการมาก เพราะถ้าไม่มีเป้าหมายที่ชัดเจน ก็ไม่สามารถประเมินการพัฒนาได้ ผู้อำนวยความสะดวก ซึ่งโดยทั่วไป คือ บุคลากร ฝ่ายกิจการนักศึกษา ควรช่วยแนะนำให้นักศึกษาฝึกตั้งเป้าหมาย ด้วยตนเอง ช่วยทำให้เป้าหมายนั้นมีความเป็นไปได้ และมีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น โดยกระบวนการที่เรียกว่า “การทำให้กระจ่างชัด” การตั้งเป้าหมายยังมีความสำคัญกับการบริหาร และ โปรแกรมการพัฒนานักศึกษามาก ทั้งนี้เพราะการพัฒนาทุกรูปแบบต้องเกี่ยวข้องกับเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของการพัฒนา ซึ่งเป็นส่วนสำคัญในกระบวนการวางแผนของการพัฒนา ถ้าขาดเป้าหมายที่ชัดเจนแล้ว การพัฒนานั้นก็ไม่สามารถที่จะทำได้

2.2.6.2 การประเมินระดับการพัฒนาของนักศึกษา

กิจกรรมการประเมิน เป็นกิจกรรม ที่ช่วยให้นักศึกษารู้ถึงสภาพหรือระดับการพัฒนาของตนเอง และ ทำให้ทราบว่าต้องพัฒนาอีก มากน้อยเพียงใดจึงจะบรรลุเป้าหมาย กิจกรรมการประเมินนี้ ประกอบด้วยขั้นตอนต่างๆ 6 ขั้นตอน ซึ่งเรียงกันตามลำดับ และมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันขั้นตอน ดังกล่าว มีดังต่อไปนี้

1. ประเมินความต้องการพัฒนาของนักศึกษา
2. ประเมินเป้าหมาย และวัตถุประสงค์เฉพาะทั้งในด้านการศึกษาและด้าน ส่วนตัว
3. ประเมินระดับการพัฒนาโดยละเอียด ทั้งในปัจจุบันและที่ประสบความสำเร็จ แล้ว
4. ประเมินการจัดทำแผนการพัฒนาโดยใช้ทรัพยากรและยุทธวิธีต่างๆ เพื่อให้ บรรลุเป้าหมายที่พึงประสงค์
5. ประเมินผลการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง
6. ประเมินผลในลักษณะที่มุ่งสู่เป้าหมายที่วางไว้และเป้าหมายขั้นสุดท้าย
7. กระบวนการดังกล่าวมีลักษณะเป็นวัฏจักรขั้นสุดท้ายของขั้นตอนหนึ่ง อาจเป็นจุดเริ่มต้นของการประเมินของขั้นตอนต่อไป

2.2.6.3 ยุทธวิธีในการพัฒนานักศึกษา

รูปแบบการพัฒนานี้ได้กำหนดยุทธวิธีเพื่อใช้ในการพัฒนานักศึกษา 3 วิธี คือ

1. การสอน เป็นกิจกรรมที่เป็นการเรียนการสอนโดยตรงเป็นยุทธวิธีที่เหมาะสม กับสภาพการณ์ในสถาบันอุดมศึกษา การทำงานร่วมกันระหว่างอาจารย์ และบุคลากรฝ่ายกิจการนักศึกษาเพื่อปรับสภาพการเรียนการสอนให้เอื้อต่อการพัฒนานักศึกษา หรือเปิดวิชาใหม่ หรือการฝึกอบรมนักศึกษานั้น มีความสำคัญต่อการพัฒนานักศึกษา
2. การเป็นที่ปรึกษา เป็นกิจกรรมที่เกี่ยวกับการให้คำปรึกษาหรือการแนะนำ โดย ที่ปรึกษาคนหนึ่งอาจทำงานกับนักศึกษาคนเดียว กลุ่มบุคคล หรือทั้งองค์กร เพื่อช่วยในการวางแผนการดำเนินการพัฒนาให้สอดคล้องกับความต้องการและความสามารถของนักศึกษา กิจกรรมนี้ จะเป็นประโยชน์มากขึ้น ถ้าบุคลากรฝ่ายกิจการนักศึกษาทำงานร่วมกับคณะวิชาต่างๆ เพื่อให้ สามารถทำร่วมกันทั้งสถาบันมากกว่าที่จะทำเฉพาะส่วนกลาง
3. การจัดสภาพแวดล้อม เป็นการจัดสภาพแวดล้อมทั้งในสถาบันอุดมศึกษา และในชุมชนที่สถาบันอุดมศึกษาตั้งอยู่ เพื่อให้เป็นสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้

2.2.4.1 การประเมินโปรแกรมการพัฒนานักศึกษา

กิจกรรมการประเมินโปรแกรมการพัฒนานักศึกษา เป็นการประเมินเพื่อให้แน่ใจว่า เป็นโปรแกรมการพัฒนานักศึกษาที่มีประสิทธิภาพ และมีความเหมาะสมกับการพัฒนานักศึกษา การประเมินควรเริ่มที่การตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างกิจกรรมของโปรแกรม กับเป้าหมายและ วัตถุประสงค์ของนักศึกษา การประเมินผลดังกล่าวนี้ เป็นวิธีที่ดีที่สุดที่ทำให้วัตถุประสงค์ของ นักศึกษา และ วัตถุประสงค์ของนักศึกษา และวัตถุประสงค์ของ โปรแกรมมีความชัดเจนยิ่งขึ้น

2.3 แนวคิดและทฤษฎีของความพึงพอใจ

2.3.1 ความหมายของความพึงพอใจ

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 [7] ได้ให้ความหมายของคำว่า “พึง” หมายความว่าถึงสิ่งที่ควรจะเป็น การยอมรับตาม ความจำเป็น คำว่า “พอใจ” หมายความว่าถึง ควรแก่ความต้องการ เต็มที่เท่าที่จำเป็น สมใจ ดังนั้น ความหมายของความพึงพอใจที่นักวิชาการหลายท่าน ได้กล่าวถึงไว้ที่น่าสนใจพอสรุปได้ ดังนี้

วัฒนา เพชรวงษ์ [20] ได้สรุปว่า ความพึงพอใจ เป็นความรู้สึกหรือทัศนคติทางด้านบวกของบุคคลที่มีต่อสิ่งหนึ่ง ซึ่งจะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อสิ่งนั้นสามารถตอบสนองความต้องการให้แก่บุคคลนั้นได้ แต่ทั้งนี้ ความพึงพอใจของแต่ละบุคคลย่อมมีความแตกต่างกันขึ้นกับค่านิยมและประสบการณ์ที่ได้รับ

อุทัยพรรณ สุขใจ [21] ความพึงพอใจ หมายถึง ความรู้สึกหรือทัศนคติของบุคคลที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง โดยอาจจะเป็นไปได้ในเชิงประเมินค่า ว่าความรู้สึกหรือทัศนคติต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใดนั้นเป็นไปได้ในทางบวกหรือทางลบ

เรียม ศรีทอง [22] ได้สรุปถึงความพึงพอใจไว้ว่า ความพึงพอใจนั้นเป็นความรู้สึกนึกคิดโดยรวมของบุคคลที่มีความต้องการทำงานในเชิงบวก พฤติกรรมของแต่ละบุคคลที่แสดงถึงความพึงพอใจ อาจสังเกตได้จาก

1. ความคิด ความคิดถึงงานในแง่ทำทนาย นำทำ มีคุณค่า มีประโยชน์
2. อารมณ์ความรู้สึก พอใจ ตื่นเต้น สนุกเพลิดเพลิน มีกำลังใจ
3. การกระทำ ตั้งใจทำงาน อดทน กระตือรือร้น ขยัน มุ่งมั่น มีความสนใจทำงานให้สำเร็จและมีคุณภาพบรรลุวัตถุประสงค์

สรุปได้ว่า ความพึงพอใจคือ สิ่งที่จะเป็นไปได้ตามความต้องการ ความพึงพอใจจึงเป็นผลของการแสดงออกของทัศนคติของบุคคลอีกรูปแบบหนึ่ง ซึ่งเป็นความรู้สึกเอนเอียงของจิตใจที่มีประสบการณ์ที่มนุษย์เราได้รับ อาจจะมากหรือน้อยก็ได้ และเป็นความรู้สึกที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่งเป็นไปได้ทั้งทางบวกและทางลบ แต่ถ้าเมื่อใดสิ่งนั้นสามารถตอบสนองความต้องการหรือทำให้บรรลุจุดมุ่งหมายได้ ก็จะเกิดความรู้สึกทางบวกเป็นความรู้สึกที่พึงพอใจ แต่ในทางตรงกันข้าม ถ้าสิ่งนั้นสร้างความรู้สึกผิดหวังไม่บรรลุจุดมุ่งหมาย ก็จะทำให้เกิดความรู้สึกทางลบเป็นความรู้สึกไม่พึงพอใจ

2.3.2 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจ

สิ่งจูงใจที่ใช้เป็นเครื่องกระตุ้นบุคคลให้เกิดความพึงพอใจในงานไว้ 8 ประการ คือ

1. สิ่งจูงใจที่เป็นวัตถุ ได้แก่ เงิน สิ่งของหรือสภาวะทางกายที่ให้แก่ผู้ปฏิบัติงานเป็นการตอบแทน ชดเชย หรือเป็นรางวัลที่เขาได้ปฏิบัติงานให้แก่หน่วยงานนั้นมาเป็นอย่างดี
2. สิ่งจูงใจที่เป็นโอกาสของบุคคลที่มีใช้วัตถุ เป็นสิ่งจูงใจสำคัญที่ช่วยส่งเสริมความร่วมมือในการทำงานมากกว่ารางวัลที่เป็นวัตถุ เพราะสิ่งจูงใจที่เป็น โอกาสนี้บุคคลากรจะได้รับแตกต่างกัน เช่น เกียรติภูมิ การใช้สิทธิพิเศษ เป็นต้น
3. สภาพทางกายที่พึงปรารถนา หมายถึง สิ่งแวดล้อมในการปฏิบัติงาน ได้แก่ สถานที่ทำงาน เครื่องมือการทำงาน สิ่งอำนวยความสะดวกในการทำงานต่างๆ ซึ่งเป็นสิ่งอันก่อให้เกิดความสุขทางกายในการทำงาน
4. ผลประโยชน์ทางอุดมคติ หมายถึง สมรรถภาพของหน่วยงานที่สนองความต้องการของบุคคลด้านความภาคภูมิใจที่ได้แสดงผลมือ การได้มีโอกาสช่วยเหลือครอบครัวตนเองและผู้อื่น ทั้งได้แสดงความภักดีต่อหน่วยงาน
5. ความพึงพอใจในสังคม หมายถึง ความสัมพันธ์อันดีมิตร ถ้าความสัมพันธ์เป็นไปด้วยดีจะทำให้เกิดความผูกพันและความพอใจที่จะร่วมงานกับหน่วยงาน
6. การปรับสภาพการทำงานให้เหมาะสมกับวิธีการและทัศนคติของบุคคล หมายถึง การปรับปรุงตำแหน่งวิธีทำงานให้สอดคล้องกับความสามารถของบุคคลากร
7. โอกาสที่จะร่วมมือในการทำงาน หมายถึง การเปิดโอกาสให้บุคคลากรรู้สึกว่ามีส่วนร่วมในงานเป็นบุคคลสำคัญคนหนึ่งของหน่วยงาน มีความรู้สึกเท่าเทียมกันในหมู่ผู้ร่วมงานและมีกำลังใจในการปฏิบัติงาน
8. ภาพของการอยู่ร่วมกัน หมายถึง ความพอใจของบุคคลในด้านสังคมหรือความมั่นคงในการทำงาน

ทฤษฎีทั่วไปเกี่ยวกับการจูงใจของมาสโลว์ ได้ให้แนวคิดที่รู้จักกันอย่างกว้างขวาง คือ ทฤษฎีเกี่ยวกับแรงจูงใจของมาสโลว์เป็นทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของมนุษย์โดยตั้งสมมติฐานว่า มนุษย์มีความต้องการอยู่เสมอไม่มีสิ้นสุด เมื่อความต้องการได้รับความตอบสนองหรือพึงพอใจ ใดอย่างหนึ่งแล้ว ความต้องการสิ่งอื่นๆ ก็จะเกิดขึ้นมาอีก ความต้องการของมนุษย์มีลักษณะเป็นลำดับขั้นจากต่ำสุดไปหาสูงสุด แบ่งเป็น 5 ขั้นตอนดังนี้

1. ความต้องการด้านร่างกาย เป็นความต้องการเบื้องต้นเพื่อความอยู่รอด เช่น ความต้องการในเรื่องอาหาร น้ำ ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรค ความต้องการพักผ่อน และความต้องการทางเพศ ความต้องการทางด้านร่างกายจะมีผลต่อพฤติกรรมของคนก็ต่อเมื่อไม่ได้รับการตอบสนอง

2. ความต้องการชื่อเสียง ยกย่อง ถ้าความต้องการทางด้านร่างกายได้รับการตอบสนองมนุษย์ ยังต้องมีความต้องการสูงในขั้นต่อไป คือ ความต้องการทางด้านความปลอดภัยหรือความมั่นคงต่างๆ ความต้องการทางด้านความปลอดภัยหรือความมั่นคงต่างๆ ความต้องการทางด้านความปลอดภัยเป็นเรื่องเกี่ยวกับการป้องกันเพื่อให้เกิดความปลอดภัยจากอันตรายต่างๆ ที่เกิดจากร่างกาย

3. ความต้องการด้านสังคม ความรัก ความพอใจ ภายหลังจากที่คนได้รับการตอบสนองจากสองขั้นก็จะมีความต้องการที่สูงขึ้น คือ ความต้องการทางสังคม จะเริ่มเป็นสิ่งที่จิตใจที่สำคัญต่อพฤติกรรมของคน ความต้องการทางด้านนี้เป็นความต้องการเกี่ยวกับการอยู่ร่วมกันและการได้รับการยอมรับจากบุคคลอื่น

4. ความต้องการความปลอดภัย ความต้องการขั้นต่อมาจะเป็นความต้องการที่จะประกอบไปด้วยสิ่งต่างๆ คือ ความมั่นใจในตนเองในเรื่องความสามารถความรู้ ความสำคัญในตัวของตัวเอง รวมตลอดทั้งความต้องการที่จะมีฐานะเด่นเป็นที่ยอมรับของบุคคลอื่น หรืออยากให้บุคคลอื่น ยกย่องสรรเสริญในความรับผิดชอบในหน้าที่การงาน การดำรงตำแหน่งที่สำคัญในองค์กร

5. ความต้องการความสมหวังในชีวิต ความต้องการสูงสุดของมนุษย์ คือ ความสำเร็จในชีวิตตามความนึกคิด หรือความคาดหวัง ความทะเยอทะยานความใฝ่ฝัน ภายหลังจากที่มนุษย์ได้รับการตอบสนองความต้องการทั้ง 4 ขั้น ครบถ้วนแล้ว ความต้องการในขั้นนี้จะเกิดขึ้นและมักจะเป็นความต้องการที่เป็น

นอกจากนี้ ยังมีผู้กล่าวถึงทฤษฎีเกี่ยวกับความพึงพอใจอีกมากมาย [18] ดังนี้

เฟรเดอริก เฮอร์ซเบิร์ก (Frederick Herzberg) ได้กล่าวถึงทฤษฎีสองปัจจัยไว้ดังนี้

1. ปัจจัยจูงใจ (Motivation) เป็นการจูงใจ กระตุ้นให้ผู้รับบริการเกิดความต้องการอยากมาทดลองใช้บริการ ซึ่งได้แก่ ลักษณะการให้บริการที่จูงใจ ความรู้สึกที่ดีในการใช้บริการ ความภาคภูมิใจในการมาใช้บริการ

2. ปัจจัยเกื้อกูล (Aygicne Factors) ได้แก่ รูปแบบของการให้บริการของแต่ละหน่วยงาน ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ให้บริการกับผู้ใช้บริการ สภาพแวดล้อมของหน่วยงาน งานที่ให้บริการและความมั่นคงของหน่วยงานที่บริการ ปัจจัยเกื้อกูลไม่ใช่เป็นสิ่งที่จูงใจให้ลูกค้ามาใช้บริการแต่เป็นหลักประกันอย่างหนึ่งที่ลูกค้ามาใช้บริการ การมาใช้บริการของลูกค้าแต่ละครั้งเขาอาจเป็นที่จะต้องดูปัจจัยเกื้อกูลว่าจะมาใช้บริการหรือไม่ แต่ถ้ามีการจูงใจที่ทำให้เกิดความต้องการในการมาใช้บริการขึ้น ลูกค้าก็จะตัดสินใจมาใช้บริการเหล่านี้

เชลลี (Shelley) ได้ศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับความพึงพอใจ สรุปได้ว่า ความพึงพอใจคือ ทฤษฎีว่าด้วยความรู้สึกสองแบบของมนุษย์ คือ ความรู้สึกในทางบวก และความรู้สึกในทางลบ ความรู้สึกในทางบวกเป็นความรู้สึกที่เมื่อเกิดขึ้นแล้วจะทำให้เกิดความสุข ความรู้สึกนี้เป็นความรู้สึกที่แตกต่างจากความรู้สึกในทางบวกอื่นๆ กล่าวคือ เป็นความรู้สึกที่มีระบบย้อนกลับ และความสุขนี้สามารถทำให้เกิดความสุขหรือความรู้สึกทางบวกเพิ่มขึ้นได้อีก ดังนั้น จะเห็นได้ว่า ความสุขเป็นความรู้สึกที่สลับซับซ้อนและมีความสุขนี้จะมีผลต่อบุคคลมากกว่าความรู้สึกในทางบวกอื่นๆ ความรู้สึกทางลบ ความรู้สึกทางบวกและมีความสุขมีความสัมพันธ์กันอย่างสลับซับซ้อน และระบบความสัมพันธ์ของความรู้สึกทั้งสามนี้ เรียกว่า ระบบความพึงพอใจ โดยความพึงพอใจจะเกิดขึ้นได้ เมื่อระบบความพึงพอใจมีความรู้สึกทางบวกมากกว่าความรู้สึกทางลบ ส่วนสิ่งที่ทำให้เกิดความรู้สึกพึงพอใจของมนุษย์ มักจะได้แก่ ทรัพยากร (Resources) หรือสิ่งเร้า (Stimulus) การวิเคราะห์ระบบความพึงพอใจ คือ การศึกษาว่าทรัพยากรหรือสิ่งเร้าแบบใด เป็นสิ่งที่ต้องการที่จะทำให้เกิดความพอใจและความสุขแก่มนุษย์ ความพอใจจะเกิดได้มากที่สุดเมื่อมีทรัพยากรทุกอย่างที่เป็นที่ต้องการครบถ้วน

จากแนวคิดและทฤษฎีต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเสริมสร้างความพึงพอใจข้างต้นสรุปได้ว่า ความพึงพอใจเป็นปัจจัยสำคัญในการบริหารงานในแต่ละหน่วยงาน เพราะหากบุคคลในหน่วยงานนั้นๆ มีความรู้สึกหรือทัศนคติที่ดีต่อการบริหารงานของผู้บริหารและสามารถตอบสนองความต้องการของเขาได้ ก็จะทำให้เกิดความพึงพอใจ ในทำนองเดียวกันสถานศึกษาก็เป็นหน่วยงานหนึ่งที่ผู้บริหารจำเป็นต้องสร้างความพึงพอใจและสามารถตอบสนองความต้องการของผู้ที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะนักศึกษา เพื่อสร้างความรู้สึกหรือทัศนคติที่ดีที่จะก่อให้เกิดความพึงพอใจและมีปฏิกิริยาตอบสนองที่จะสร้างชื่อเสียงและคุณภาพให้กับสถานศึกษาได้

2.4 แนวคิดเกี่ยวกับความต้องการ

อับราฮัม มาสโลว์ [23] ได้ทำการแยกแยะความต้องการของมนุษย์ออกเป็นลำดับขั้น โดยตั้งสมมติฐานเกี่ยวกับความต้องการไว้ 3 ประการ คือ

1. มนุษย์ทุกคนมีความต้องการ ความต้องการจะมีอยู่ตลอดเวลาและจะเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ไม่มีที่สิ้นสุด
2. ความต้องการที่ได้รับการตอบสนองแล้วจะไม่เป็นแรงจูงใจสำหรับพฤติกรรมของบุคคลอีกต่อไป ความต้องการที่จะมีอิทธิพลต้องเป็นความต้องการที่ยังไม่ได้รับการตอบสนอง
3. ความต้องการของบุคคลเป็นลำดับขั้นจากต่ำไปหาสูง ในขณะที่ความต้องการลำดับขั้นต่ำได้รับการตอบสนองแล้ว ความต้องการลำดับขั้นที่สูงขึ้นต่อไปก็จะตามมาแต่หากบุคคลรู้สึกว่าการต้องการในลำดับขั้นที่ต่ำได้รับการตอบสนองไปแล้วนั้นถูกกระทบกระเทือนก็จะหันกลับมาคิดถึงความต้องการในลำดับขั้นนั้นอีก

Maslow ได้จัดลำดับชั้นความต้องการของมนุษย์ที่เรียกว่า (Hierarchy of Needs) ตามทฤษฎีนี้ Maslow ได้กล่าวไว้ว่า ความต้องการของคนเรานั้นสามารถจะเรียงลำดับขั้นตอนได้ตามความสำคัญ และขั้นตอนของความต้อกรเหล่านี้ สามารถยืดหยุ่นได้เมื่อความต้องการเบื้องต้นได้รับการตอบสนองแล้ว คนเราก็จะให้ความสนใจกับความต้องการในลำดับขั้นที่สูงขึ้นไป ดังนี้

1. ความต้องการทางด้านสุนทรียะ
2. ความต้องการที่จะรู้และเข้าใจ
3. ความตระหนักแท้ในตนเอง
4. ความต้องการที่จะได้รับการยกย่อง
5. ความต้องการความรักและความเป็นเจ้าของ
6. ความต้องการความปลอดภัย
7. ความต้องการทางกาย

รูปที่ 2.1 แสดงความต้องการ 7 ชั้น ของ Maslow

Maslow เสนอความต้องการไว้ 7 ประการ แต่เวลากล่าวโดยทั่วไป จะกล่าวเพียง 5 ชั้นเท่านั้น คือ กล่าวถึงชั้น “การตระหนักแท้ในตนเอง” ทั้งนี้เพราะถ้าคนพัฒนาขึ้นมาถึงขั้นนี้ ก็จะมีความต้องการหรือพัฒนาขึ้นไปสู่ขั้นที่ 6 และ 7 ได้เอง เพราะ ทั้งสองขั้นสุดท้ายเป็นคุณสมบัติของขั้นที่ 5 ดังนี้ [23]

1. ความต้องการทางด้านร่างกาย (Physiological Needs) เป็นความต้องการเบื้องต้นเพื่อการอยู่รอดและจำเป็นที่สุดสำหรับการดำรงชีวิต ร่างกายจะต้องได้รับการตอบสนอง หากร่างกายไม่ได้รับการตอบสนองแล้วอาจจะถึงแก่ชีวิตในโอกาสต่อมาได้ เช่น ความต้องการในด้านอาหาร น้ำ เป็นต้น

2. ความต้องการด้านความมั่นคงปลอดภัย (Safety Needs) ความต้องการประเภทนี้ มนุษย์เริ่มมีมาตั้งแต่เป็นทารก เช่น เด็กพยายามจะหลบหนีจากสถานที่ที่จะเป็นอันตราย หรือหนีคนแปลกหน้า และโดยทั่วไปแล้วไม่ว่าเด็กหรือผู้ใหญ่จะมีพฤติกรรมที่หนีห่างจากสงคราม การเจ็บไข้ การประทุษร้าย ความต้องการทางด้านความปลอดภัยจะเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการป้องกัน เพื่อให้เกิดความปลอดภัยต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นกับร่างกาย เช่น ความต้องการความปลอดภัย มั่นคง การคุ้มครอง ความต้องการหนีห่างจากอันตราย

3. ความต้องการทางด้านสังคม (Social or Belonging Needs) เมื่อความต้องการทางด้านร่างกายและความปลอดภัยได้รับการตอบสนองแล้ว ความต้องการทางด้านสังคม จะเริ่มเป็นสิ่งจูงใจที่สำคัญต่อพฤติกรรมของคนต่อไป ซึ่งความต้องการในขั้นนี้ เป็นความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลเป็นการอยู่ร่วมกัน เช่น การได้รับการยอมรับจากบุคคลอื่น และมีความรู้สึกที่ตนเองเป็นส่วนหนึ่งของสังคม

4. ความต้องการมีชื่อเสียงเกียรติยศได้รับการยกย่องทางสังคม (Esteem Needs) เป็นความต้องการระดับสูง อยากเด่นในสังคม เป็นที่ยอมรับนับถือของคนทั้งหลายในเรื่องต่าง ๆ เช่น ยอมรับในเรื่องความรู้ความสามารถ

5. ความต้องการที่จะได้รับความสำเร็จในชีวิต (Self Actualization Needs) ความต้องการนี้เป็นความต้องการระดับสูง เป็นความต้องการที่อยากจะทำให้เกิดความสำเร็จตามแนวคิดของตนเอง การที่บุคคลใดบุคคลหนึ่งจะบรรลุถึงในแนวทางที่ดีที่สุดตามแนวคิดของตนเองนั้นขึ้นอยู่กับขีดความสามารถของบุคคลคนนั้นด้วย เช่น ตำแหน่งนายกรัฐมนตรีบุคคลธรรมดาส่วนมากนี้ก็อยากจะเป็น แต่ไม่สามารถเป็นได้ บุคคลใดที่บรรลุถึงความต้องการในขั้นนี้ก็ได้รับการยกย่องเป็นบุคคลพิเศษ ไม่ต้องกังวลเกี่ยวกับเรื่องปากท้อง ความปลอดภัย ความรัก เรื่องศักดิ์ศรี อีกต่อไป หากแต่จะพัฒนาตนเองให้เจริญงอกงามออกไปมากที่สุด บุคคลนั้นจะศึกษาเพราะอยากรู้ จะสร้างสรรค์เพราะใจรัก จะทำงานเพราะอยากทำ เรียกบุคคลพวกนี้ว่าเป็นผู้ที่มีความสมหวังในชีวิต คือ ได้ใช้ความสามารถของตนเป็นสิ่งที่ตนเองสามารถเป็นได้

ความต้องการทั้ง 7 ชั้น Maslow แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม [23]

กลุ่มที่ 1 ความต้องการขั้นที่ 1 – 4 เรียกว่า “ความต้องการขั้นต่ำ”

กลุ่มที่ 2 ความต้องการขั้นที่ 5 - 7 เรียกว่า “ความต้องการขั้นสูง”

ซึ่งความต้องการของ 2 กลุ่ม มีความแตกต่างกัน ดังนี้

ความต้องการขั้นต่ำ

1. มนุษย์ทำทุกวิถีทางเพื่อให้สำเร็จหรือขจัดความต้องการขั้นต่ำ เช่น เมื่อหิว ก็ต้องหาอาหารมากินเพื่อขจัดความหิว
2. แรงจูงใจอันเนื่องมาจากความต้องการขั้นต่ำจะนำไปสู่การกระทำเพื่อลดความตึงเครียดต่างๆ ทั้งนี้เพื่อให้ร่างกายอยู่ในสภาพสมดุล เช่น คนที่ต้องการการยอมรับนับถือจะทำทุกสิ่งให้ได้มาซึ่งการยอมรับนับถือ ความมีชื่อเสียง
3. การที่มนุษย์สามารถสนองความต้องการขั้นต่ำ ทำให้หลีกเลี่ยงจากความทุกข์หรือความเจ็บป่วยได้ เช่น อากาศหนาว เราจะนอนไม่หลับจนกว่าจะได้เสื้อหรือผ้าห่มจึงจะนอนหลับ
4. การที่มนุษย์สามารถสนองความต้องการขั้นต่ำจะรู้สึกว่าเป็นพ้นจากความทุกข์ พ้นจากความกระวนกระวาย จะเกิดความรู้สึกว่าไม่ต้องการสิ่งใดอีกแล้วในขณะนั้น
5. การสนองความต้องการขั้นต่ำจะมีลักษณะเป็นครั้งคราว หรือเป็นเป็นเวลา และมีลักษณะที่ใช้หมดไปในแต่ละครั้ง
6. ความต้องการขั้นต่ำซึ่งต้องการการตอบสนอง จากปัจจัยภายนอกนั้นเป็นสิ่งที่ทุกคนมีประสบการณ์ร่วมกัน เช่น รู้ว่าความหิวเป็นเช่นไร หรือความต้องการความรัก การยอมรับจากกลุ่มเป็นอย่างไร
7. ความสนองความต้องการขั้นต่ำ ซึ่งต้องการอาศัยปัจจัยภายนอกนั้น ส่วนใหญ่ผู้อื่นเป็นผู้สนองให้ ซึ่งจะ使人เกิดความรู้สึกที่ต้องคอยพึ่งพาผู้อื่น ซึ่งจะนำความรู้สึกไม่เป็นตัวของตัวเอง ทำอะไรต้องคอยระมัดระวังการยอมรับของผู้อื่นคอยดูว่า ผู้อื่นจะคิดอย่างไรกับตน
8. คนที่มีลักษณะของความต้องการขั้นต่ำ ส่วนใหญ่จะเป็นคนที่คอยพึ่งพาผู้อื่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับบุคคลที่เห็นว่าจะสนองความต้องการให้ได้ ซึ่งจะกลายเป็นคนสัมพันธ์กับบุคคลอื่นในวงจำกัด ไม่สนใจที่จะสร้างความสัมพันธ์กับบุคคลที่ไม่สามารถทำประโยชน์ให้ได้
9. คนที่มีลักษณะของความต้องการขั้นต่ำ มีแนวโน้มจะยึดตนเป็นศูนย์กลาง ไม่คอยคำนึงถึงปัญหา มักจะคำนึงถึงเรื่องส่วนตัว
10. คนที่มีลักษณะของความต้องการขั้นต่ำ จะช่วยตัวเองไม่ได้ ต้องคอยขอความช่วยเหลือจากผู้อื่น เมื่อเข้าที่ลับขั้นหรือประสบปัญหายุ่งยากต่างๆ

ความต้องการขั้นสูง

1. มนุษย์จะแสวงหาความพึงพอใจขั้นสูงสุด เช่น แสวงหาความรู้ หรือทำประโยชน์ให้สังคม โดยไม่หวังสิ่งตอบแทน นอกจากความพึงพอใจ

2. แรงจูงใจที่เนื่องมาจากความต้องการขั้นสูง จะทำให้คนมีความสุขได้อยู่ได้แม้ในสภาพที่มีความตึงเครียด เช่น ทนได้แม้แต่คำนินทาว่าร้าย ไม่สะดุ้งสะเทือนเพราะตระหนักดีถึงความสามารถที่ตนจะทำประโยชน์ให้แก่สังคมเกินกว่าจะไปสนใจคำพูดของคนบางคนหรือคำพูดของคนบางกลุ่ม

3. การที่สามารถสนองความต้องการขั้นสูงได้ จะทำให้เกิดความสุข มีสุขภาพจิตดี เช่น คนที่มีความปรารถนาจะศึกษาค้นคว้าโดยมิได้มีสิ่งล่อใจอื่นใด จะมีความสุข ความอึดใจ มากกว่าการกระทำที่หวังสิ่งตอบแทน

4. การสนองความต้องการขั้นสูง จะนำไปสู่ความพึงพอใจและความปรารถนา จะแสวงหาความสุข ในขั้นต่อไป เช่นการแสวงหาโดยมิได้หวังสิ่งตอบแทนจะทำให้ผู้ที่แสวงหาเกิดความสุข ความพึงพอใจ โดยไม่มีที่สิ้นสุด

5. การสนองความต้องการขั้นสูง เป็นเรื่องต่อเนื่องกันไปไม่มีที่สิ้นสุด

6. ความต้องการขั้นสูง เป็นประสบการณ์เฉพาะตัว ทั้งนี้เพราะความแตกต่างระหว่างบุคคล เช่น บางคนฟังดนตรี หรือมองพระจันทร์แล้วเกิดความซาบซึ้งจนน้ำตาไหล ซึ่งเป็นความรู้สึกเกินกว่าจะบรรยายให้ผู้ใดรับทราบได้

7. การสนองความต้องการขั้นสูงนั้น แต่ละคนจะเป็นผู้สนองความต้องการให้กับตนเอง ซึ่งจะนำไปสู่การพึ่งตนเองหรือนำตนเองได้ เป็นตัวของตัวเอง ไม่ต้องวิตกกังวลว่าใครจะคิดอย่างไรกับตน ซึ่งสามารถทำงานได้เต็มที่

8. คนที่มีลักษณะของความต้องการขั้นสูง จะเป็นคนที่พึ่งตนเองได้ จะเป็นผู้สร้างสัมพันธภาพที่ดีกับคนทั่วไป ไม่ใช่สร้างสัมพันธ์เฉพาะกับคนที่ทำประโยชน์ให้เท่านั้น

9. คนที่มีลักษณะของความต้องการขั้นสูง จะเป็นคนคำนึงถึงปัญหามากกว่า ไม่ค่อยคำนึงถึงเรื่องส่วนตัว เป็นผู้ทำงานเพื่องาน มุ่งผลประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตัว

10. คนที่มีลักษณะของความต้องการขั้นสูง จะสามารถช่วยเหลือตนเองได้ดี แม้เมื่อเข้าที่คับขัน ทั้งนี้เพราะมีความเชื่อมั่นในตนเอง สามารถตัดสินใจแก้ปัญหาต่างๆ ได้ด้วยตนเอง

2.5 การสร้างเครื่องมืองานวิจัย

เครื่องมือวิจัยเป็นสิ่งที่ใช้ในการวัดค่าของตัวแปรการวิจัยที่ผู้วิจัยได้กำหนดขึ้นตามปัญหาการวิจัย [24] ซึ่งจะนำไปวัดกับกลุ่มตัวอย่างของประชากรการวิจัยที่เรากำลังจะศึกษา เครื่องมือวิจัยมีหลายชนิดซึ่งเราต้องเลือกให้เหมาะสมกับตัวแปรและประชากรที่จะศึกษา ผลจากการใช้เครื่องมือวัดค่าของตัวแปร ผู้วิจัยจะได้ข้อมูลมาจำนวนหนึ่งที่จะนำไปวิเคราะห์เพื่อตอบประเด็นปัญหาของการวิจัยทุกข้อและผลของการวิจัยจะเชื่อถือได้มากน้อยแค่ไหนก็ขึ้นอยู่กับความน่าเชื่อถือของข้อมูล ซึ่งได้มาจากเครื่องมือที่มีคุณภาพเป็นที่เชื่อถือได้ด้วย

2.5.1 การเลือกใช้และสร้างเครื่องมือวิจัย

เครื่องมือวิจัย หมายถึงสิ่งที่ใช้สำหรับวัดค่าของตัวแปรการวิจัย หรือใช้สำหรับเก็บรวบรวมข้อมูลของตัวแปรการวิจัยทุกตัวแปรของปัญหาการวิจัยที่ผู้วิจัยกำลังทำการวิจัยเพื่อหาคำตอบ เครื่องมือวิจัยมีหลายประเภท เช่น แบบทดสอบ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ และแบบสังเกต เป็นต้น การเลือกใช้เครื่องมือวิจัย ก่อนที่ผู้วิจัยจะตัดสินใจเลือกใช้เครื่องมือวิจัยประเภทใดนั้น จะต้องคำนึงหลักการดังต่อไปนี้

1. ลักษณะประชากรการวิจัย ถ้าประชากรที่ใช้ในการวิจัยเป็นคน ก็ต้องมาพิจารณาอีกว่า ประชากรสามารถอ่านออก เขียนได้หรือไม่ ถ้าได้ก็อาจจะเลือกใช้เครื่องมือวิจัย ประเภทแบบทดสอบ หรือแบบสอบถาม ประชากรอ่านไม่ออก หรือเขียนไม่ได้ ก็ต้องใช้แบบสัมภาษณ์ แต่ถ้าประชากรเป็นสัตว์หรือสิ่งของ เครื่องมือวิจัยก็อาจต้องใช้แบบสังเกต

2. ตัวแปรการวิจัย ผู้วิจัยต้องตรวจสอบดูตัวแปรการวิจัยของปัญหาการวิจัยว่ามีตัวแปรอะไรบ้าง แต่ละตัวแปรจะวัดค่าออกมาได้อย่างไร แล้วจึงตัดสินใจเลือกเครื่องมือวิจัยให้เหมาะสม เช่น ตัวแปรการวิจัยเป็น เจตคติต่อการปฏิรูปการศึกษาของครู ผู้วิจัยจะวัดค่าของตัวแปร 5 ค่า ก็เห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วย เฉยๆ ไม่เห็นด้วย และไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง เครื่องมือวิจัยที่ใช้ก็จะเป็นแบบสอบถามปลายปิด แบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ถ้าตัวแปรเป็น ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้ กลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง เครื่องมือวิจัย ก็จะใช้แบบทดสอบ เป็นต้น

3. ลักษณะข้อมูลที่ผู้วิจัยต้องการ ถ้าผู้วิจัยต้องการ ข้อมูลเชิงคุณภาพ หรือข้อมูลที่บรรยายลักษณะของตัวแปรอย่างละเอียด เช่น วัฒนธรรมของชุมชน ใจชุมชนหนึ่งว่ามีอะไรบ้าง และแต่ละวัฒนธรรมมีการปฏิบัติอย่างไร เครื่องมือวิจัยก็จะใช้ แบบสอบถามปลายเปิด หรือการสัมภาษณ์และการสังเกตร่วมกัน ข้อมูลที่ได้จะเป็นการบรรยายลักษณะของตัวแปรการวิจัยนั้นๆ แต่ถ้าต้องการข้อมูลเชิงปริมาณ เครื่องมือวิจัยที่ใช้ จะเป็นแบบสอบถามปลายปิด หรือแบบทดสอบ เป็นต้น

4. ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัย ถ้าการวิจัยเรื่องนี้มีเวลามากผู้วิจัยก็อาจจะใช้การสัมภาษณ์แทนการใช้แบบสอบถาม หรือถ้ามีเวลาน้อยผู้วิจัยก็อาจจะเลือกใช้แบบสอบถามแทนการสัมภาษณ์ เครื่องมือวิจัยที่ใช้วัดตัวแปรบางครั้งวิจัยไม่จำเป็นจะต้องสร้างขึ้นเองก็ได้ ถ้าตัวแปรที่จะวัดหรือวิจัยนั้นมีเครื่องมือวัดที่มีคุณภาพเป็นที่เชื่อถืออยู่แล้ว ผู้วิจัยสามารถขอยืมจากหน่วยงาน หรือบุคคลที่มีเครื่องมือวิจัยนั้นอยู่แล้วก็ได้ แต่ที่ผู้วิจัยจะต้องเขียนบรรยายบอกให้ชัดเจนในรายงานการวิจัยด้วยว่าเป็นเครื่องมือวิจัยของใคร มีคุณภาพเป็นอย่างไร ต้องมีการอ้างอิงหรือมีเชิงอรรถด้วย ถ้าผู้วิจัยจะต้องสร้างเครื่องมือวิจัยขึ้นใช้เองอย่างกรณีนักศึกษาปริญญาโทหรือปริญญาเอกที่ต้องทำวิทยานิพนธ์หรือวิทยานิพนธ์อาจารย์ที่ปรึกษาส่วนใหญ่จะให้นักศึกษาสร้างเครื่องมือวิจัยขึ้นเองเพื่อให้นักศึกษาได้เรียนรู้ในการสร้างเครื่องมือวิจัย ผู้เขียนขอเสนอแนะหลักการทั่วไปของการสร้างเครื่องมือวิจัยดังนี้

2.5.2 หลักการทั่วไปของการสร้างเครื่องมือวิจัย มีดังนี้

1. กำหนดรายการตัวแปรการวิจัยให้ครบตามประเด็นปัญหาการวิจัย หรือตามวัตถุประสงค์การวิจัยทุกข้อ
2. ศึกษาหรือกำหนดค่านิยามตัวแปรการวิจัยให้ครบทุกตัวแปร เพื่อใช้เป็นกรอบในการสร้างเครื่องมือวิจัย ค่านิยามตัวแปรที่ดีมีส่วนประกอบดังนี้
  - 2.1 ค่านิยามทั่วไปหรือค่านิยามตามทฤษฎี
  - 2.2 ค่านิยามเชิงปฏิบัติการ
3. เลือกเครื่องมือวิจัยสำหรับวัดค่าของตัวแปรทุกตัว
4. ศึกษาแนวคิดหรือทฤษฎี ในการสร้างเครื่องมือวิจัยที่เลือกใช้
5. ลงมือสร้างเครื่องมือวิจัยตามแนวคิดหรือทฤษฎี
6. ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา โดยให้ผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหาตรวจสอบข้อคำถามแต่ละข้อว่าสอดคล้องหรือตรงและครอบคลุมตามค่านิยามหรือไม่ และควรมีการแก้ไขหรือเพิ่มเติมอะไรอีกบ้าง
7. ปรับปรุงแก้ไข ข้อคำถามตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ และอาจจะส่งให้ผู้เชี่ยวชาญชุดเดิมตรวจสอบอีกครั้งก็จะดี
8. ทดลองใช้เครื่องมือวิจัยกับกลุ่มตัวอย่างของประชากรการวิจัยจำนวนหนึ่ง (20 ถึง 30 คน) ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างสำหรับการวิจัย
9. นำข้อมูลที่ได้จากการทดลองไปหาคุณภาพ กรณีข้อมูลเชิงปริมาณผู้วิจัยสามารถใช้วิธีการทางสถิติหาคุณภาพ ได้ทั้ง รายข้อและทั้งฉบับ แต่ถ้าเป็นข้อมูลเชิงคุณภาพผู้วิจัยอาจใช้วิธีการตรวจสอบความเป็นปรนัยของข้อคำถาม ว่าผู้ตอบเข้าใจคำถามหรือไม่ คำถามที่มีการตอบน้อยหรือไม่ตอบ ก็ต้องพิจารณาว่าคำถามอยากไปหรือไม่ เป็นต้น
10. ถ้าพบว่าเครื่องมือวิจัยยังมีข้อบกพร่อง ผู้วิจัยก็ต้องทำการปรับปรุงแก้ไขและอาจต้องนำไปทดลองอีก จนกว่าจะมีคุณภาพตามเกณฑ์
11. จัดเตรียมเครื่องมือวิจัยให้พร้อมที่จะนำไปเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างต่อไป

2.5.3 แบบทดสอบ

2.5.3.1 การสร้างแบบทดสอบ

แบบทดสอบ (Test) คือชุดของคำถามหรือกลุ่มของงานใดๆ ที่สร้างขึ้นมาอย่างมีระบบเพื่อให้แต่ละคนแสดงพฤติกรรม หรือตอบสนองออกมาให้เราสังเกตเห็นและวัดได้ แบบทดสอบใช้สำหรับวัดตัวแปรทางด้านความรู้ในเรื่องต่างๆของประชากรการวิจัย นอกจากนี้แบบทดสอบยังใช้วัดตัวแปรทางด้านบุคลิกภาพและความพร้อมของประชากรการวิจัยได้อีกด้วย แบบทดสอบที่ใช้วัดทางด้าน

ความรู้ของนักเรียนมีหลายแบบได้แก่ แบบเลือกตอบ เติมคำ จับคู่ ถูก-ผิด และเขียนตอบ แต่ที่นิยมใช้กันมากที่สุดคือแบบเลือกตอบซึ่งมีหน่วยงานทางการศึกษาได้สร้างแบบทดสอบเลือกตอบกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่างๆ ไว้ที่เราเรียกว่าแบบทดสอบมาตรฐาน ถ้าปัญหาวิจัย หรือเรื่องวิจัยของเรามีตัวแปรเกี่ยวกับความรู้หรือผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เราก็สามารถจะขอยืมแบบทดสอบมาตรฐานจากหน่วยงานทางการศึกษาที่สร้างไว้แล้วมาใช้ได้เลย แต่ถ้าเราไม่สามารถจะหาแบบทดสอบมาตรฐานได้ เราก็สามารถจะพัฒนาแบบทดสอบที่มีคุณภาพขึ้นมาใช้เองได้ หลักการสร้างแบบทดสอบเลือกตอบ การสอนตามหลักสูตรในปัจจุบันครูต้องสอนให้ตรงตามตัวชี้วัดหรือผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง ดังนั้นในการสร้างแบบทดสอบก็ต้องสร้างให้ตรงหรือสอดคล้องกับตัวชี้วัดหรือผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง ซึ่งเราเรียกว่าแบบทดสอบอิงเกณฑ์ หรือการวัดผลแบบอิงเกณฑ์ซึ่งมีขั้นตอนในการสร้างดังนี้

1. กำหนดรายการตัวแปรการวิจัยให้ครบทุกตัวก่อนว่าการวิจัยเรื่องนี้มีตัวแปรอะไรบ้าง
2. ศึกษาหรือกำหนดคำนิยามตัวแปรการวิจัย (คำนิยามศัพท์เฉพาะ) เพื่อใช้เป็นกรอบในการสร้างข้อสอบ เช่น ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์หมายถึงคะแนนที่ได้จากการตอบแบบทดสอบเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 20 ข้อ ที่สร้างตรงตามตัวชี้วัดหรือผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง ดังนี้

2.1 .....

2.2 .....

3. กำหนดเครื่องมือวิจัยเป็นแบบทดสอบเลือกตอบ 4 ตัวเลือก ซึ่งมีวิธีการสร้างดังนี้
  - 3.1 ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี ในการเขียนข้อสอบแบบเลือกตอบ
  - 3.2 สร้างข้อสอบให้ตรงตามตัวชี้วัดหรือผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง เป็นข้อสอบแบบเลือกตอบ 4 ตัวเลือก ซึ่งมีส่วนประกอบ 2 ส่วนคือ

3.2.1 ส่วนแรก เป็นตัวคำถามหรือตัวปัญหา เราเรียกว่า Stem หรือ Problem ซึ่งเราสามารถเขียนเป็นคำถามรูปแบบต่างๆ ได้ ดังนี้

ก. เขียนเป็นรูปคำถาม เช่น ชาติคืออะไร

ข. เขียนเป็นคำถามแบบเติมคำ เช่น สูตรโมเลกุลของน้ำคือ.....

ค. เขียนเป็นรูปภาพ แผนภาพ หรือสัญลักษณ์

3.2.2 ส่วนที่สอง เป็นคำตอบให้เลือกหรือตัวเลือก (Options หรือ Alternatives) ซึ่งจะมีคำตอบที่ถูก 1 ตัวและตัวลวงอีก 2 - 4 ตัว ขึ้นอยู่กับข้อสอบใช้กับนักเรียนในระดับใด ระดับประถมศึกษาปีที่ 1 - 4 ควรใช้ตัวเลือก 3 ตัว ระดับประถมศึกษาปีที่ 5, 6 และระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ควรใช้ตัวเลือก 4 ตัว ส่วนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายควรใช้ตัวเลือก 5 ตัว ตัวอย่าง ข้อสอบแบบเลือกตอบ

1. หินแปรมีมากที่สุดในภูมิภาคใด	2. ทับทิมเป็นออกไซด์ของอะไร
ก. ภาคใต้	ก. เหล็ก
ข. ภาคกลาง	ข. ดีบุก
ค. ภาคเหนือ	ค. ตะกั่ว
ง. ภาคตะวันออก	ง. กำมะถัน
จ. ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	จ. อะลูมิเนียม

4. ตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างข้อสอบกับตัวชี้วัดหรือผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง หรือเรียกว่า ความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาโดยใช้ผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหาประมาณ 7 – 9 คน พิจารณาความสอดคล้องระหว่างข้อสอบกับตัวชี้วัด โดยใช้สูตร ดังนี้

$$IOC = \frac{\sum R}{N}$$

- เมื่อ   IOC = ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อสอบกับตัวชี้วัดหรือผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง (Index of Item Objective - congruence)
- $\sum R$ = ผลรวมของคะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ
- N = จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

5. กัดเลือกข้อสอบโดยพิจารณาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไปไว้จำนวนหนึ่งตามที่ต้องการ

6. นำแบบทดสอบไปทดลองใช้สอบกับนักเรียน 30 ถึง 50 คน หรือประมาณ 1 ห้องเรียน เพื่อหาคุณภาพของข้อสอบแต่ละข้อ และหาคุณภาพทั้งฉบับ

7. หาค่าดัชนีจำแนกของข้อสอบหรือของแบบทดสอบตามวิธีของ Crehen โดยการนำผลการสอบก่อนสอนและหลังสอน มาแจกแจงลงในตาราง 2 x 2 ดังนี้

	ก่อนสอน	หลังสอน
รอบรู้ หรือ ผ่าน	b	a
ไม่รอบรู้ หรือ ไม่ผ่าน	c	d

การจำแนกให้พิจารณาผลการสอบแต่ละข้อของนักเรียนแต่ละคนในห้องที่ทดลอง ข้อใดตอบถูก หมายถึงรอบรู้หรือผ่าน ข้อใดตอบผิดหมายถึงไม่รอบรู้หรือไม่ผ่าน การคำนวณค่าดัชนีจำแนกของข้อสอบใช้สูตรดังนี้

$$\text{ดัชนีจำแนกข้อสอบ} = \frac{a + c}{N}$$

$$\text{เมื่อ } N = a + b + c + d$$

ค่าดัชนีจำแนกข้อสอบที่คัดเลือกไว้ไม่ควรน้อยกว่า 0.50 ข้อสอบที่มีค่าดัชนีจำแนกข้อสอบ 0.50 แสดงว่า ข้อสอบข้อนี้ก่อนสอนและหลังสอนมีผู้ตอบถูกจำนวนเท่ากัน

ตัวอย่าง นักเรียนห้องหนึ่งมี 50 คน ก่อนสอนได้ให้นักเรียนทำแบบทดสอบวิทยาศาสตร์ฉบับหนึ่ง แล้วนำผลการสอบมาตรวจ เพื่อจำแนกนักเรียนตอบถูก-ผิด ในแต่ละข้อถ้าปรากฏว่าข้อ 1 นักเรียนตอบถูก 10 คน แต่หลังสอนปรากฏว่าข้อเดียวกัน นักเรียนตอบถูกเป็น 30 คน จงหาค่าดัชนีจำแนกของข้อสอบข้อนี้

วิธีทำ จำแนกนักเรียนตอบ ถูก – ผิด ลงในตาราง

	ก่อนสอน	หลังสอน
รอบรู้ หรือ ผ่าน	10	30
ไม่รอบรู้ หรือ ไม่ผ่าน	40	20

$$\text{ดัชนีจำแนกข้อสอบ} = \frac{10 + 30}{10 + 30 + 40 + 20} = \frac{40}{100} = 0.4$$

$$\text{ข้อสอบข้อนี้มีดัชนีจำแนก} = 0.4$$

8. ผู้วิจัยอาจจะวิเคราะห์หาค่าความยากง่าย (P) ค่าอำนาจจำแนกของข้อสอบ (r) เพิ่มเติมอีกก็ได้ ซึ่งเป็นการวิเคราะห์แบบอิงกลุ่ม ส่วนที่กล่าวมาข้างต้นเป็นการวิเคราะห์แบบอิงเกณฑ์

ความยากง่ายของข้อสอบ (Item Difficult) คือ สัดส่วนหรือร้อยละของนักเรียนที่ตอบข้อสอบนั้นถูก เราใช้สัญลักษณ์แทนค่าความยากง่ายว่า P

ตัวอย่าง ข้อสอบข้อหนึ่งมีนักเรียนตอบถูก 25 คน จากนักเรียนที่สอบทั้งหมด 40 คน ดังนั้น ข้อสอบข้อนี้จะมีค่า $P = 25/40 = 0.625$ หรือ 62.5 % ค่า P ของข้อสอบจะมีค่าอยู่ระหว่าง 0 ถึง 1 หรือ 0 ถึง 100%

อำนาจจำแนก (Discrimination Power) หมายถึง ความเฉียบคมของข้อสอบที่สามารถจำแนกคนที่มีความรู้หรือคนเก่งกับคนที่มีความรู้น้อย หรือคนอ่อน ได้ถูกต้อง เราใช้สัญลักษณ์ r แทนค่าอำนาจจำแนก ค่า r ของข้อสอบจะมีค่าระหว่าง 0 ถึง 1 และ 0 ถึง -1 หรือคิดเป็นเปอร์เซ็นต์จะมีค่า 0 ถึง 100%

2.5.3.2 การหาค่าความยากง่ายและค่าอำนาจจำแนกของข้อสอบ

มีวิธีการหาดังนี้

1. ตรวจสอบให้คะแนนกระดาษคำตอบของนักเรียนทุกคนที่สอบแบบทดสอบฉบับเดียวกัน
2. เรียงกระดาษคำตอบของนักเรียนจากคะแนนสูงสุดมายังคะแนนต่ำสุด กระดาษคำตอบที่มีคะแนนเท่ากันจัดเรียงลำดับไว้ที่เดียวกัน
3. แบ่งกระดาษคำตอบออกเป็น 2 กลุ่ม คือกลุ่มที่ได้คะแนนสูง และกลุ่มที่ได้คะแนนต่ำ โดย

มีวิธีการคือ

3.1 ถ้านักเรียนไม่เกิน 50 คน ก็แบ่งเป็นกลุ่มสูงและกลุ่มต่ำกลุ่มละครึ่ง (50%)

3.2 ถ้ามีจำนวนนักเรียนมากกว่า 50 คน เราสามารถจัดแบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่มสูงและกลุ่มต่ำได้ 2 วิธีคือ

วิธีที่ 1 ใช้เทคนิค 25% ของ Garrett เป็นจุดแบ่งโดยคิด 25 % ของนักเรียนทั้งหมด เช่น มีนักเรียนเข้าสอบทั้งหมด 100 คน ก็จะได้กลุ่มสูงและกลุ่มต่ำ กลุ่มละ 25 คน เหลือ 50 คน เป็นคนกลุ่มกลาง ซึ่งเราจะไม่นำมาวิเคราะห์

วิธีที่ 2 ใช้เทคนิค 27% ของ Kelly เป็นจุดแบ่งโดยมีวิธีการคิดหาจำนวนนักเรียนกลุ่มสูง และกลุ่มต่ำเหมือนกับเทคนิค 25% คนกลุ่มกลางไม่นำเอามาคิด

4. นำกระดาษคำตอบทั้งกลุ่มสูงและกลุ่มต่ำมาหาจำนวนคนที่ตอบข้อสอบถูกและผิดในแต่ละข้อและ Tally ลงในตาราง ดังนี้

ข้อที่	กลุ่มสูง		กลุ่มต่ำ	
	จำนวนคนตอบ ถูก	จำนวนคนตอบ ผิด	จำนวนคนตอบ ถูก	จำนวนคนตอบ ผิด
1	20	5	8	17
2	15	10	5	20
3	.....			
.				
.				

หมายเหตุ: ผู้ที่ไม่ตอบในข้อใดให้นับรวมในจำนวนคนตอบผิด

5. หาค่าความยากง่ายแต่ละข้อจากตาราง เช่น

ข้อ 1 กลุ่มสูงมีจำนวนคนตอบถูก 20 คน จากจำนวนทั้งหมด 25 คน และกลุ่มต่ำมีจำนวนคนตอบถูก 8 คน จากจำนวนทั้งหมด 25 คน รวมจำนวนคนตอบถูก 28 คน จากจำนวน 50 คน เทียบเป็นเปอร์เซ็นต์การตอบถูกในข้อ 1 ก็จะได้ค่าความยากง่าย (P) ดังนี้

$$P = \frac{28}{50} \times 100 = 56\%$$

ในการทำงานเดียวกัน ค่า P ของข้อ 2 จะได้เท่ากับ $20/50 \times 100 = 40\%$

6. หาค่าอำนาจจำแนกของข้อสอบจากตาราง เช่น

ข้อ 1 กลุ่มสูงตอบถูก 20 คน กลุ่มต่ำตอบถูก 8 คน ต่างกันเท่ากับ $20 - 8 = 12$ คน นำไปคิดเปอร์เซ็นต์ได้ดังนี้

$$r = \frac{12}{25} \times 100 = 48\%$$

ดังนั้น ข้อ 1 จะมีค่าอำนาจจำแนก (r) เท่ากับ 48 % หรือ 0.48

ข้อ 2 คิดในการทำงานเดียวกันกับข้อ 1 จะได้ค่าอำนาจจำแนกดังนี้

$$r = \frac{10}{25} \times 100 = 40\%$$

ดังนั้น ข้อ 2 จะมีค่าอำนาจจำแนก (r) เท่ากับ 40 % หรือ 0.40

7. คัดเลือกข้อสอบที่มีคุณภาพโดยพิจารณาค่า P และ r ดังนี้ คัดเลือกข้อสอบที่มีค่าความยากง่าย (P) ปานกลาง คือมีค่าใกล้ 50% เพราะข้อสอบที่มีค่า P มากจะเป็นข้อที่ง่าย และข้อสอบที่มีค่า P น้อยจะเป็นข้อที่ยากซึ่งเราไม่ควรเลือกไว้ใช้ เกณฑ์ค่า P ที่ใช้จะอยู่ระหว่าง 0.2 ถึง 0.8

8. หาค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบซึ่งรายละเอียดจะกล่าวในเนื้อหา 7.6

2.5.3.3 ข้อดีของข้อสอบแบบเลือกตอบ

1. สามารถออกข้อสอบได้หลายข้อครอบคลุมตัวชี้วัดทุกข้อ
2. มีความเป็นปรนัยในการตรวจให้คะแนน
3. ตรวจได้ง่าย รวดเร็ว และสามารถใช้เครื่องจักรในการตรวจได้
4. มีความเชื่อมั่น (Reliability) สูง
5. เหมาะสำหรับการสอบวัดคนเป็นจำนวนมาก ๆ
6. สามารถวิเคราะห์หาค่าคุณภาพได้ทั้งรายข้อและทั้งฉบับ

2.5.3.4 ข้อเสียของข้อสอบแบบเลือกตอบ

1. ต้องใช้เวลามากในการออกข้อสอบและสิ้นเปลืองงบประมาณ
2. ผู้ออกข้อสอบต้องมีความรู้ในวิชาที่ออกข้อสอบเป็นอย่างดี
3. ผู้ออกข้อสอบต้องมีประสบการณ์ในการเขียนข้อสอบแบบนี้
4. ข้อสอบแบบนี้ไม่เหมาะที่จะวัดทักษะในการคิดคำนวณ
5. ข้อสอบแบบนี้ไม่เหมาะที่จะวัดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์
6. ผู้สอบมีโอกาสเดาคำตอบได้ถูกต้องทั้งๆ ที่ไม่มีความรู้เลย

2.5.4 แบบสอบถาม

2.5.4.1 การสร้างแบบสอบถาม

แบบสอบถาม (Questionnaire) หมายถึงชุดของคำถามที่ส่งให้ผู้ตอบหรือกลุ่มตัวอย่างตอบโดยการเขียนตอบหรือเลือกตอบตามที่ผู้วิจัยกำหนดให้ตอบ โดยผู้ถามและผู้ตอบไม่เห็นหน้ากัน ในการใช้เครื่องมือวิจัยที่เป็นแบบสอบถาม ผู้วิจัยจะต้องคำนึงถึงตัวแปรที่จะศึกษาด้วย ลักษณะของตัวแปรที่ใช้แบบสอบถามมีดังนี้

1. ตัวแปรเกี่ยวกับข้อเท็จจริง เช่น ถามเกี่ยวกับ เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ รายได้ เป็นต้น
2. ตัวแปรเกี่ยวกับความรู้สึก ความคิดเห็น เจตคติและความเชื่อ ลักษณะของแบบสอบถาม ที่

สร้างขึ้นดูตามลักษณะของคำถาม คำตอบแบ่งออกได้เป็น 2 ชนิด คือ คำถามปลายเปิด และคำถามปลายปิด

ก. คำถามปลายเปิด เป็นคำถามที่ผู้ตอบมีอิสระในการตอบ โดยการเขียนตอบ

ข. คำถามปลายปิด เป็นคำถามที่ผู้ถามได้เตรียมคำตอบไว้ให้ผู้ตอบเลือกตอบโดยผู้ตอบไม่มีอิสระในการตอบ

2.5.4.2 หลักการสร้างแบบสอบถาม

ผู้วิจัยบางคนเขียนข้อคำถามโดยปราศจากจุดมุ่งหมายปลายทาง มีคำถามที่ไม่จำเป็นหลายข้อ โดยไม่รู้ว่าจะนำมาใช้ประโยชน์ในการวิจัยได้อย่างไร ซึ่งภายหลังจากการวิเคราะห์ข้อมูลแล้วจะพบว่าข้อมูลที่ไม่ได้ใช้มากมาย ดังนั้นในการสร้างแบบสอบถามผู้วิจัยควรมีหลักการดังนี้

1. กำหนดตัวแปรการวิจัยให้ครบตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยทุกข้อ
2. ศึกษาค่านิยมของตัวแปรแต่ละตัวเพื่อใช้เป็นกรอบในการสร้างข้อคำถาม
3. ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี ในการสร้างแบบสอบถาม
4. ลงมือเขียนข้อคำถามต่างๆ ให้ตรงหรือสอดคล้องกับค่านิยมของตัวแปร ไม่ควรเขียน

คำถามอะไรนอกเหนือจากค่านิยม ในการเขียนข้อคำถามผู้วิจัยควรระมัดระวังในการใช้คำให้เหมาะสม ถูกต้อง ซึ่งมีข้อควรคำนึงดังนี้

4.1 ไม่เป็นคำถามสองแพร่ง โดยมีคำว่า และ หรือ อยู่ด้วย เช่น ท่านเห็นด้วยหรือไม่กับความคิดเห็นของครูและผู้ปกครองเกี่ยวกับการอบรมนักเรียน ซึ่งการตั้งคำถามลักษณะอย่างนี้จะตอบยากเพราะมีทั้งครูและผู้ปกครอง

4.2 ไม่เป็นคำถามกำกวม เพราะจะทำให้ผู้ตอบตีความหมายได้หลายแง่หลายมุม เช่น ท่านมีความรู้สึกอย่างไรต่อพวกหัวรุนแรงทางการเมือง คำว่าหัวรุนแรงทางการเมืองผู้ตอบแต่ละคนตีความหมายได้ต่างกัน

4.3 ไม่ควรมีคำถามนำ เพราะเป็นการชักจูงหรือชี้นำให้ผู้ตอบ ตอบไปในทิศทางใดทางหนึ่งได้ตามที่ผู้วิจัยต้องการ เช่น ท่านเห็นด้วยหรือไม่กับกลุ่มผู้ชุมนุมเรียกร้องเพราะจะทำให้นักลงทุนต่างประเทศขาดความเชื่อมั่นในการลงทุน ยังมีแบบสอบถามอีกประเภทหนึ่งซึ่งเราจัดเป็นแบบสอบถามชนิดปลายปิด เราใช้สำหรับสอบถามความรู้สึก ความคิดเห็น หรือเจตคติของบุคคลต่อเรื่องใดเรื่องหนึ่ง นิยมสร้างเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 3 ช่องบ้าง 5 ช่องบ้าง หรือ 7 ช่องบ้าง รูปแบบที่ใช้กันมากได้แก่ แบบของลิเคิร์ต และของออสกู๊ด แต่ละแบบมีรายละเอียดในการสร้างดังนี้

แบบวัดตามวิธีของลิเคิร์ต (Likert)

เป็นเครื่องมือสำหรับวัดความรู้สึก ความคิดเห็นหรือเจตคติของคนต่อเรื่องใดเรื่องหนึ่ง มีขั้นตอนในการสร้างดังนี้

1. กำหนดตัวแปรเกี่ยวเจตคติต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้ชัดเจน เช่น เจตคติของทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียน เสร็จแล้วจึงนิยามตัวแปรที่จะวัดให้ชัดเจน ที่เรียกว่านิยามเชิงปฏิบัติการ คำนิยามเกี่ยวกับเจตคติควรเขียนแสดงถึงพฤติกรรมหรือลักษณะของบุคคลที่มีเจตคติทางวิทยาศาสตร์
2. รวบรวมข้อความจากเอกสารต่างๆ หรือสร้างข้อความขึ้นเอง ให้สอดคล้องหรือตรงกับคำนิยามตัวแปร เช่น เจตคติทางวิทยาศาสตร์ ข้อความต่างๆที่รวบรวม หรือสร้างขึ้นเอง ต้องอยู่ภายใต้คำนิยามที่กำหนดไว้ในข้อ 1 ข้อความที่รวบรวมหรือสร้างขึ้นเองควรมีลักษณะ ดังนี้
  - 2.1 ข้อความต้องมีลักษณะที่บุคคลมีเจตคติต่างกัน จะต้องตอบต่างกัน
  - 2.2 ข้อความที่รวบรวมมาหรือสร้างขึ้นจะต้องไม่เป็นข้อความที่เป็นจริง
  - 2.3 หลีกเลี่ยงข้อความที่มีความหมายกำกวมหรือมีความหมายเป็นสองนัย
  - 2.4 ข้อความควรมีทั้งทางบวก และทางลบต่อเจตคติทางวิทยาศาสตร์
3. ตรวจสอบข้อความ เพื่อให้แน่ใจว่าข้อความนั้นเหมาะสมกับการที่จะตอบว่า เห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วย เฉยๆ หรือ ไม่แน่ใจ ไม่เห็นด้วย ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง และตรวจสอบว่าข้อความต่างๆ ที่เขียนขึ้นนั้นมีความเกี่ยวข้องกับเจตคติทางวิทยาศาสตร์หรือไม่ ข้อความที่รวบรวมมาครอบคลุมคำนิยามหรือไม่ และข้อความแต่ละข้อความมีความชัดเจนหรือไม่ ในขั้นนี้จะต้องอาศัยผู้เชี่ยวชาญในเรื่องนั้นๆ เป็นผู้ตรวจสอบ
4. สร้างมาตรวัดเป็น 5 ค่า โดยในแต่ละข้อความจะมีค่า ดังนี้

	การให้คะแนน	
	ข้อความบวก	ข้อความลบ
เห็นด้วยอย่างยิ่ง	5	1
เห็นด้วย	4	2
เฉยๆ หรือไม่แน่ใจ	3	3
ไม่เห็นด้วย	2	4
ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	1	5

5. การทดลองขั้นต้น เพื่อหาคุณภาพของแบบวัด มีวิธีการ ดังนี้
  - 5.1. เลือกกลุ่มตัวอย่าง 30 ถึง 50 คน จากกลุ่มประชากรเป้าหมายที่เราต้องการทราบเจตคติทางวิทยาศาสตร์

2.2 ด้านศักยภาพ (Potential Factor) ซึ่งเป็นคำคุณศัพท์ที่แสดงออกถึงกำลัง อำนาจ ได้แก่ แข็ง-อ่อน แข็งแรง-อ่อนแอ รุนแรง-ผ่อนคลาย หนัก-เบา เก็บกด-อิสระ จำกัด-ไม่จำกัด เครื่องขริม-ขี้มแย้ม ใหญ่-เล็ก จริงจัง-ตามสบาย เรื่องใหญ่-เรื่องเล็ก ลุ่มลึก-ตื้นเขิน เป็นต้น

2.3 ด้านกิจกรรม (Activity Factor) ซึ่งเป็นคำคุณศัพท์ที่แสดงออกของกริยาอาการ ได้แก่ เร็ว-ช้า ว่องไว-เฉื่อยชา ง่าย-ยาก ชับซ้อน-ง่าย เป็นระเบียบ-ยุ่งเหยิง ตื่นเต้น-สงบ เป็นต้น

3. คัดเลือกคำคู่ที่เหมาะสมกับตัวแปรที่วัด โดยใช้เกณฑ์ในการพิจารณา ดังนี้

3.1 ความเกี่ยวข้อง คำคุณศัพท์ที่จะใช้ต้องแสดงความรู้สึก หรือความคิดที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรที่จะวัด

3.2 ความครอบคลุม คำคุณศัพท์ที่ใช้จะต้องให้ผู้ตอบได้แสดงความรู้สึกหรือความคิดครอบคลุมคำนิยามตัวแปรที่จะวัด

3.3 ความชัดเจน คำคุณศัพท์ที่ใช้จะต้องมีความหมายชัดเจนในตัวเองที่ผู้ตอบสามารถแสดงความรู้สึกหรือความคิดเห็นได้

4. สร้างมาตรวัดให้มีระยะห่างกัน 7 ระยะและให้สลับตำแหน่งซ้ายขวาของคำคุณศัพท์ เพื่อป้องกันการตอบแบบเคยชิน หรือตอบแบบไม่ให้ความร่วมมือ เช่น

ดี _____ เลว

ช้า _____ เร็ว

ง่าย _____ ยาก

แข็งแรง _____ อ่อนแอ

5. การทดลองขั้นต้น เพื่อหาคุณภาพของแบบวัดมีวิธีการ ดังนี้

5.1 เลือกกลุ่มตัวอย่างประมาณ 50 คน จากกลุ่มประชากรเป้าหมายที่เราต้องการวัดเจตคติ

5.2 นำแบบวัดที่สร้างขึ้นไปสอบกับกลุ่มตัวอย่างในข้อ 5.1

5.3 ตรวจสอบคะแนนรายข้อ แต่ละคำคุณศัพท์จะมีคะแนน 1 ถึง 7 คะแนน คำคุณศัพท์ที่มีขั้วบวกทางซ้ายมือจะเรียงคะแนนจาก 7 คะแนนถึง 1 คะแนน คำคุณศัพท์ที่มีขั้วลบทางซ้ายมือจะเรียงคะแนนจาก 1 คะแนนถึง 7 คะแนน

5.4 วิเคราะห์หาค่าอำนาจจำแนกรายข้อหรือรายคุณศัพท์ ซึ่งเหมือนกับการวิเคราะห์หาคุณภาพของการสร้างแบบวัดตามวิธีการของลิเคิร์ท

6. คัดเลือกคำคุณศัพท์ที่มีค่าอำนาจจำแนกตามเกณฑ์ ซึ่งก็เหมือนกับวิธีของลิเคิร์ท

7. หาคุณภาพของแบบวัดเจตคติที่ฉบับ คือค่าความเชื่อมั่น (Reliability) และความเที่ยงตรง (Validity) ซึ่งวิธีการหาค่าก็จะเหมือนกับการสร้างแบบวัดตามวิธีของ ลิเคิร์ท

2.5.4.3 ข้อดีของแบบสอบถาม

1. ประหยัดทั้งคนและงบประมาณในการเก็บข้อมูล
2. สามารถให้ผู้ตอบ ตอบพร้อมกันหลายคนได้
3. คำตอบที่ได้จะอยู่ในมาตรฐานเดียวกันเพราะมาจากข้อคำถามมาตรฐานเดียวกัน
4. ผู้ตอบมีความสบายใจที่ไม่มีใครเห็นตัวเอง และสามารถปกปิดชื่อตัวเองได้ ทำให้ผู้ตอบมีอิสระเสรีในการตอบมากขึ้น
5. ผู้ตอบมีเวลามากในการตอบ ทำให้สามารถนั่งคิดพิจารณาประเด็นปัญหาต่างๆ ได้อย่างละเอียด
6. ผู้วิจัยสามารถเก็บข้อมูลได้จำนวนมากในเวลาอันจำกัด

2.5.4.4 ข้อเสียของแบบสอบถาม

1. วิธีการตอบง่ายซึ่งโดยมากจะให้ผู้ตอบกาเครื่องหมาย ถ้าผู้ตอบไม่แน่ใจคำตอบจะตอบแบบเดา
2. ข้อคำถามที่ไม่ตรงกับความจริงของผู้ตอบ หรือไม่เข้าใจผู้ตอบจะเว้นว่างหรือตอบบิดเบือน
3. คำถามแบบปลายเปิด ผู้ตอบจะเสียเวลาตอบมากจนเกิดความเบื่อแล้วไม่ตอบหรือตอบไม่ชัดเจน

2.5.5 การสัมภาษณ์และการสังเกต

การสัมภาษณ์ (Interview) การสัมภาษณ์ หมายถึง การสนทนาที่มีจุดมุ่งหมายให้ได้ข้อมูลตามที่ผู้กำหนดไว้ล่วงหน้า โดยจะมีผู้สัมภาษณ์เป็นผู้ตั้งคำถาม และผู้ถูกสัมภาษณ์จะเป็นผู้ตอบคำถาม ผู้สัมภาษณ์จะเป็นผู้จดบันทึก ใช้เทปบันทึกเสียงหรือใช้วีดิโอเทปบันทึกคำตอบของคำถามต่างๆ การสัมภาษณ์นี้เหมาะกับการเก็บข้อมูลจากเด็กๆ หรือผู้ที่อ่านหนังสือไม่ค่อยได้ การสัมภาษณ์แบ่งออกได้เป็น 2 ลักษณะดังนี้

1. การสัมภาษณ์แบบที่มีโครงสร้าง (Structured Interview) เป็นแบบที่มีคำถามกำหนดไว้แน่นอน บางคำถามก็เป็นแบบปลายเปิด บางคำถามก็เป็นแบบปลายปิด การสัมภาษณ์แบบนี้เหมือนกับแบบสอบถามที่กล่าวมาแล้ว ต่างกันตรงที่การสัมภาษณ์ ผู้สัมภาษณ์เป็นผู้เขียนคำตอบของผู้ตอบเอง

2. การสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง (Unstructured Interview) เป็นการสัมภาษณ์ที่ไม่มีคำถามกำหนดไว้ล่วงหน้าแน่นอน ผู้สัมภาษณ์สามารถเปลี่ยนแปลงคำถามได้ตลอดเวลา ตามสถานการณ์ แต่ต้องมุ่งให้ได้ข้อมูลตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ การสัมภาษณ์แบบนี้ผู้สัมภาษณ์จะต้องมีความชำนาญการและต้องจำคำถามต่างๆ ได้ การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ที่กล่าวมาจะเป็นการ

สนทนาแบบตัวต่อตัวระหว่างผู้สัมภาษณ์กับผู้ถูกสัมภาษณ์ ซึ่งวิธีการสัมภาษณ์แบบนี้ ผู้วิจัยจะใช้กันมากในการเก็บข้อมูลการวิจัย แต่ยังมีวิธีการสัมภาษณ์อีกแบบหนึ่งที่เรียกการสัมภาษณ์กลุ่ม หรือการสนทนากลุ่ม (Focus Group) โดยมีผู้สัมภาษณ์คนเดียวหรืออาจมีผู้ช่วยสัมภาษณ์ด้วยก็ได้ ทำหน้าที่เป็นประธานในการสนทนากลุ่ม ซึ่งกลุ่มที่จะใช้ในการสัมภาษณ์แบบนี้จะประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญในเรื่องที่ผู้วิจัยกำลังวิจัยอยู่จำนวนหนึ่ง 15 ถึง 20 คน วิธีการแบบนี้ ผู้ที่ทำหน้าที่ประธานจะต้องสรุปคำตอบของข้อคำถามต่างๆ จากการระดมพลังสมองของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญในการตอบข้อคำถามของการวิจัยต่าง เพื่อนำไปสรุปเป็นผลของการวิจัยต่อไป

2.5.5.1 หลักการการสัมภาษณ์ ดังนี้

1. เตรียมเครื่องมือให้พร้อมทั้งแบบการสัมภาษณ์ เทปบันทึกเสียง สมุดจดบันทึก เป็นต้น
2. ถ้ามีผู้ช่วยสัมภาษณ์ ผู้วิจัยจะต้องสร้างคู่มือการสัมภาษณ์ พร้อมทั้งฝึกอบรมผู้ช่วยสัมภาษณ์ด้วย
3. ทำความเข้าใจเรื่องที่จะสัมภาษณ์ให้ดีก่อนออกสัมภาษณ์
4. นัดแนะเวลา สถานที่ ผู้ถูกสัมภาษณ์ให้เรียบร้อย
5. ผู้สัมภาษณ์ต้องสร้างบรรยากาศก่อนลงมือสัมภาษณ์ โดยแจ้งวัตถุประสงค์ของการสัมภาษณ์ สร้างความคุ้นเคยหรือความไว้วางใจกันก่อนจะเริ่มสัมภาษณ์
6. ดำเนินการสัมภาษณ์ตามที่ได้เตรียมการล่วงหน้ามาก่อน
7. ใช้ภาษาที่เข้าใจง่ายๆ ไม่กำกวม
8. ไม่ควรถามนำหรือถามในทำนองชี้้นำคำตอบ
9. ผู้สัมภาษณ์ต้องฟังมากกว่าพูด
10. ผู้สัมภาษณ์จะต้องวางตัวเป็นกลาง ไม่แสดงความรู้สึกดีใจ หรือเสียใจต่อคำตอบของผู้ถูกสัมภาษณ์
11. อย่าใช้เวลาสัมภาษณ์นานจนเกินไป อย่าพูดนอกเรื่องมากนัก
12. แสดงการขอบคุณผู้ถูกสัมภาษณ์ก่อนจบการสัมภาษณ์

2.5.5.2 ข้อดีของการสัมภาษณ์

1. สามารถรวบรวมข้อมูลได้ลึกซึ้งและถูกต้อง
2. ใช้ได้ดีในกรณีกลุ่มตัวอย่างอ่านหนังสือไม่ออก
3. ผู้สัมภาษณ์สามารถอธิบายคำถามให้ผู้ถูกสัมภาษณ์เข้าใจได้
4. ผู้สัมภาษณ์สามารถถามย้ำคำตอบได้กรณีไม่มั่นใจ หรือคำตอบไม่ชัดเจน
5. สามารถเก็บรวบรวมข้อมูลได้ครบตามความต้องการ
6. ผู้สัมภาษณ์สามารถกระตุ้นให้ผู้ถูกสัมภาษณ์ให้ความร่วมมือในการตอบได้ดีขึ้น

2.5.5.3 ข้อเสียของการสัมภาษณ์

1. เสียค่าใช้จ่ายและเวลามากกว่าวิธีอื่นๆ
2. ต้องใช้ผู้สัมภาษณ์ที่มีความรู้ ความชำนาญ
3. ผู้สัมภาษณ์หลายคนจะทำให้มีปัญหาในเรื่องมาตรฐานการสัมภาษณ์
4. ผู้ถูกสัมภาษณ์บางคนไม่ต้องการเปิดเผยความจริงหรือความรู้สึกบางอย่างต่อหน้าคนอื่น

คำตอบอาจบิดเบือนจากความจริง

2.5.6 การสังเกต (Observation)

การสังเกต หมายถึงการ ฝึาคูสิ่งที่จะศึกษาอย่างเอาใจใส่ ซึ่งได้กำหนดไว้อย่างมีระบบของสิ่งที่จะเกิดขึ้น เพื่อหาความสัมพันธ์ของสิ่งที่เกิดขึ้น หรือหาว่าสิ่งใดเป็นเหตุสิ่งใดเป็นผล วิธีสังเกตมี 2 ประเภท คือ

1. การสังเกตโดยเข้าไปร่วม (Participant-observation) หมายถึงผู้สังเกตไปร่วมอยู่ในหมู่ผู้ที่ถูกสังเกตและมีการกระทำกิจกรรมต่างๆร่วมกัน โดยผู้สังเกตทำตัวเป็นสมาชิกของกลุ่มนั้นด้วย
2. การสังเกตโดยไม่เข้าไปร่วม (Non-participant Observation) หมายถึง ผู้สังเกตอยู่นอกกลุ่มของผู้ถูกสังเกต โดยกระทำตนเป็นบุคคลภายนอกไม่ได้เข้าไปร่วมกิจกรรมของกลุ่มด้วย

2.5.6.1 รูปแบบของการสังเกตเราอาจแบ่งได้เป็น 2 ลักษณะ คือ

1. การสังเกตโดยไม่มีเค้าโครงแน่นอนล่วงหน้า (Unstructured – observation) เป็นการสังเกตสิ่งที่กำหนดเรื่องที่จะสังเกตไว้ไม่แน่นอน
2. การสังเกตโดยมีเค้าโครงแน่นอนล่วงหน้า (Structured - observation) เป็นการสังเกตสิ่งที่กำหนดเรื่องที่จะสังเกตไว้แน่นอน

2.5.6.2 เครื่องมือที่ใช้ในการสังเกต

ผู้สังเกตจำเป็นต้องมีเครื่องมือต่างๆ ที่ใช้ประกอบในการสังเกตเพื่อให้ได้ข้อมูลที่เชื่อถือได้ เครื่องมือที่ใช้มีดังนี้

1. ทักษะอุปกรณ์ เช่น กล้องถ่ายรูป เทปบันทึกเสียง กล้องวิดีโอ กล้องส่องทางไกล เป็นต้น
2. แบบบันทึกการสังเกต
3. สมุดจดบันทึก

2.5.6.3 ข้อดีของการสังเกต

1. สามารถเก็บข้อมูลจากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริงได้ทันที
2. สามารถเก็บข้อมูลนอกเหนือจากคำตอบของกลุ่มตัวอย่างได้
3. การสังเกตเป็นประสบการณ์ตรง ทำให้ได้ข้อมูลปฐมภูมิ

2.5.6.4 ข้อเสียของการสังเกต

1. เสียเวลา และค่าใช้จ่ายมาก
2. การสังเกตบางเรื่องทำในทันทีทันใดไม่ได้ เพราะเหตุการณ์ยังไม่เกิดขึ้น เช่น การลงคะแนนเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร
3. การสังเกตจะทำได้ ถ้าเจ้าของเรื่องไม่ให้ความร่วมมือด้วย เช่น พิธีกรรมต่างๆ ของชนบางเผ่า หรือชาวเขาบางเผ่า
4. การสังเกตไม่สามารถเก็บข้อมูลได้อย่างทั่วถึง เพราะผู้สังเกตไม่สามารถสังเกตคนหลายๆ คนในเวลาเดียวกันได้ และไม่สามารถอยู่ในตำแหน่งต่างๆ ได้หลายที่ในเวลาเดียวกัน

2.5.7 การหาความเที่ยงตรง

ความเที่ยงตรง (Validity) หมายถึง ความถูกต้องของสิ่งที่เครื่องมือที่วัดได้ ความเที่ยงตรงมีหลายประเภท ซึ่งแต่ละประเภทจะมีความหมายเฉพาะและมีวิธีการคำนวณ ดังนี้

1. ความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) หมายถึง ความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามในเครื่องมือวิจัยกับพฤติกรรมที่ระบุไว้ในคำนิยามตัวแปร โดยอาศัยดุลยพินิจของผู้เชี่ยวชาญในการตัดสินใจว่าแต่ละข้อคำถามมีความสอดคล้องกับนิยามตัวแปรหรือไม่ โดยใช้ผู้เชี่ยวชาญประมาณ 7 – 9 คน และใช้สูตรดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ดังนี้

$$IOC = \frac{\sum R}{N}$$

เมื่อ IOC คือ ดัชนีความสอดคล้อง
 $\sum R$ คือ ผลรวมคะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ
 N คือ จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

เกณฑ์การพิจารณาให้คะแนนของผู้เชี่ยวชาญ มีดังนี้

+ 1	หมายถึง	มั่นใจว่าวัดตรงนิยามตัวแปร
0	หมายถึง	ไม่มั่นใจว่าวัดตรงนิยามตัวแปร
- 1	หมายถึง	มั่นใจว่าวัดไม่ตรงนิยามตัวแปร

ค่า IOC ของแต่ละข้อไม่ควรน้อยกว่า 0.5 ยิ่งมีค่ามากยิ่งขึ้นก็เพราะแสดงว่าวัดได้ตรงกับนิยามของตัวแปร

ค่า IOC ที่แสดงถึงค่าที่เที่ยงตรงเชิงเนื้อหาของข้อสอบแต่ละข้อ ยังใช้แสดงค่าความเที่ยงตรงของข้อคำถามแต่ละข้อในแบบสอบถามได้อีกด้วย โดยให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาว่าข้อคำถามแต่ละข้อวัดตรงตามนิยามของตัวแปรหรือไม่

2. ความเที่ยงตรงเชิงทฤษฎี (Construct Validity) หมายถึง ความสามารถของเครื่องมือที่สามารถวัดคุณลักษณะตรงตามโครงสร้างหรือตรงตามทฤษฎีของสิ่งที่จะวัดได้ เช่น โครงสร้างทางสถิติปัญญาตามทฤษฎีของกิลฟอร์ดประกอบด้วย 3 มิติ หรือของเทอร์สโตนมี 7 องค์ประกอบ เป็นต้น ถ้าเครื่องมือที่สร้างขึ้นวัดได้ตรงตามนี้ ก็แสดงว่ามีความเที่ยงตรงเชิงทฤษฎี ถ้าจะหาความเที่ยงตรงของแบบทดสอบจะหาได้ดังนี้

2.1 ทดสอบความแตกต่างระหว่างกลุ่ม ซึ่งตามทฤษฎีบอกว่ามีความแตกต่างกันในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง หรือคุณลักษณะใดลักษณะหนึ่ง เช่น คนที่มีความสามารถทำงานด้านตัวเลขต่างกัน จะมีความสามารถในการเรียนรู้ทางวิทยาศาสตร์ด้านคำนวณแตกต่างกันในการหาค่าความเที่ยงตรงเชิงทฤษฎีมีวิธีการดังนี้

2.1.1 แบ่งนักเรียนออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มสูงและกลุ่มต่ำโดยใช้แบบทดสอบวัดความสามารถด้านตัวเลข

2.1.2 นำแบบทดสอบทางวิทยาศาสตร์ด้านคำนวณที่สร้างขึ้นไปสอบนักเรียนทั้งสองกลุ่ม

2.1.3 เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยของนักเรียนกลุ่มสูงและกลุ่มต่ำโดยใช้สถิติทดสอบ t -test ถ้าปรากฏว่าแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ก็แสดงว่าแบบทดสอบที่สร้างขึ้นมีความเที่ยงตรงเชิงทฤษฎี

2.2 หาค่าสหสัมพันธ์กับแบบทดสอบอื่นๆ ที่มีอยู่แล้ว และวัดพฤติกรรมเดียวกัน โดยการนำแบบทดสอบที่สร้างขึ้นกับแบบทดสอบอื่นๆ ที่วัดพฤติกรรมเดียวกันไปสอบกับนักเรียนกลุ่มเดียวกัน แล้วนำคะแนนของแบบทดสอบทั้งสองมาหาค่าสหสัมพันธ์ (r_{xy}) ถ้าปรากฏว่ามีค่าสหสัมพันธ์เป็นบวกก็แสดงว่ามีความเที่ยงตรงเชิงทฤษฎี

2.3 อาศัยการวิเคราะห์องค์ประกอบ (Factor Analysis) ซึ่งเป็นเทคนิคทางสถิติที่จะลดจำนวนตัวแปรหรือสิ่งที่วัดให้น้อยลงเหลือแต่ตัวประกอบรวมที่สำคัญๆ หรือลักษณะประจำในตัวแปรแต่ละตัวที่ร่วมกันอยู่ วิธีการก็คือ เราจะสร้างเครื่องมือวัดตัวแปรให้ครบทุกตัว เสร็จแล้วนำไปวัดกลุ่ม

3. ความเที่ยงตรงเชิงเกณฑ์สัมพันธ์ (Criterion-related Validity) หมายถึง ความสามารถของเครื่องมือที่วัดได้ตรงกับสภาพความจริง หรือตรงตามเกณฑ์ที่กำหนดขึ้น โดยการหาค่าสหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนของเครื่องมือวัดที่สร้างขึ้น กับคะแนนเกณฑ์สัมพันธ์ ความเที่ยงตรงประเภทนี้มี 2 แบบ คือ

3.1 ความเที่ยงตรงเชิงทำนาย (Predictive Validity) หมายถึง ความสามารถของเครื่องมือที่วัดได้ตรงกับความจริงในอนาคต การหาค่าความเที่ยงตรงประเภทนี้จะหาค่าสหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนของเครื่องมือวัดที่สร้างขึ้นกับคะแนนเกณฑ์สัมพันธ์ที่จะปรากฏในอนาคต เช่น ใช้คะแนนเฉลี่ยสะสมปีสุดท้ายของนักเรียนเป็นคะแนนเกณฑ์สัมพันธ์ ซึ่งการหาค่าความเที่ยงตรงประเภทนี้ต้องอาศัยเวลารอคอยเพราะคะแนนเกณฑ์จะได้ทีหลัง

3.2 ความเที่ยงตรงเชิงสภาพปัจจุบัน (Concurrent Validity) หมายถึง ความสามารถของเครื่องมือที่วัดได้ตรงกับความจริงในปัจจุบัน การหาค่าความเที่ยงตรงประเภทนี้จะหาค่าสหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนของเครื่องมือที่สร้างขึ้นกับคะแนนของเครื่องมือที่ใช้เป็นเกณฑ์ ซึ่งเครื่องมือทั้งสองนี้นำไปวัดกลุ่มตัวอย่างในเวลาเดียวกัน เช่น ความเที่ยงตรงเชิงสภาพปัจจุบันของแบบทดสอบทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์หาได้โดยใช้ แบบสังเกตพฤติกรรมการปฏิบัติในการทดลองวิทยาศาสตร์เป็นคะแนนเกณฑ์ เป็นต้น

2.5.8 การหาความเชื่อมั่น

ความเชื่อมั่น (Reliability) มีนักวัดผลการศึกษาได้ให้ความหมายไว้หลายอย่างดังนี้

ความเชื่อมั่น หมายถึง ความคงที่ของผลการวัดของเครื่องมือฉบับใดฉบับหนึ่งที่ต้องการวัดสิ่งใดสิ่งหนึ่ง หรือ

ความเชื่อมั่น หมายถึง ค่าสหสัมพันธ์ระหว่างผลการวัดครั้งแรกกับครั้งที่ 2 ด้วยเครื่องมือวัดชุดเดียวกัน หรือ

ความเชื่อมั่น หมายถึง ค่าสหสัมพันธ์ระหว่างผลการวัดจากเครื่องมือ 2 ชุดที่คู่ขนานกัน วัดสิ่งเดียวกัน

2.5.8.1 ปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือวัด มี 2 อย่าง คือ

1. ความยาวของเครื่องมือ ถ้าเครื่องมือมีจำนวนข้อมากความเชื่อมั่นก็มากด้วย
2. การกระจายของข้อมูล ถ้าข้อมูลมีค่าการกระจายมากหรือมีค่า S.D.มากจะทำให้ค่าความเชื่อมั่นมีค่ามากด้วย

2.5.8.2 วิธีหาค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบ มีวิธีการดังนี้

1. วิธีสอบซ้ำ (Test/Retest Method) เป็นวิธีการประมาณค่าความเชื่อมั่นโดยการสอบซ้ำ โดยใช้แบบทดสอบฉบับเดียวกันสอบนักเรียนกลุ่มเดียวกันสองครั้ง แล้วนำคะแนนการสอบทั้งสองครั้ง มาหาค่าสหสัมพันธ์กัน การหาค่าความเชื่อมั่นแบบนี้มีขั้นตอน ดังนี้

- 1.1 สร้างแบบทดสอบวัดพฤติกรรมตามพิมพ์เขียวข้อสอบ (Test Blue Print)
- 1.2 นำไปสอบนักเรียนกลุ่มหนึ่งสองครั้งโดยเว้นระยะห่างกันประมาณ 1-2 สัปดาห์
- 1.3 หาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของคะแนนครั้งแรกกับครั้งที่สองโดยใช้สูตรทั่วไป

ดังนี้

$$r_{xy} = \frac{N \sum XY - \sum X \sum Y}{\sqrt{[N \sum X^2 - (\sum X)^2][N \sum Y^2 - (\sum Y)^2]}}$$

เมื่อ	r_{xy}	คือ	สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของแบบทดสอบ
	X	คือ	คะแนนที่ได้จากการสอบครั้งแรก
	Y	คือ	คะแนนที่ได้จากการสอบครั้งที่สอง
	N	คือ	จำนวนผู้สอบ

2. วิธีคู่ขนาน (Parallel-forms Method) เป็นวิธีประมาณค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบ โดยใช้แบบทดสอบ 2 ฉบับมีขั้นตอนดังนี้

2.1 สร้างแบบทดสอบ 2 ฉบับคู่ขนานกันคือ มีจำนวนข้อคำถามเท่ากัน ค่าเฉลี่ยของคะแนนทั้งสองเท่ากัน ข้อคำถามมีระดับความยากง่ายพอๆ กัน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนสองฉบับเท่ากัน สร้างจากตารางวิเคราะห์หลักสูตรเดียวกัน

2.2 นำแบบทดสอบทั้งสองไปสอบนักเรียนกลุ่มเดียวกันในช่วงเวลาเดียวกันหรือช่วงเวลาใกล้เคียงกัน

2.3 คำนวณหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของคะแนนสอบทั้งสองฉบับ โดยใช้สูตรเดียวกันกับวิธีการหาค่าความเชื่อมั่นแบบทดสอบวิธีสอบซ้ำที่กล่าวมาแล้ว

3. วิธีสอบครึ่งเดียว เป็นการประมาณค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบโดยใช้แบบทดสอบฉบับเดียว นำไปสอบกับนักเรียนครึ่งเดียว แล้วนำคะแนนมาหาค่าความเชื่อมั่น ซึ่งมี 2 วิธีคือ

3.1 แบบแบ่งครึ่ง (Split Halves Method) ซึ่งมีวิธีการแบ่งได้ 2 วิธีคือ วิธีแรกแบ่งเป็นข้อคู่และข้อคี่ วิธีที่สองแบ่งเป็นครั้งแรกและครึ่งหลัง การแบ่งทั้ง 2 วิธีนี้จะทำให้ได้แบบทดสอบ 2 ชุด แล้วนำคะแนนทั้งสองส่วนหรือสองชุดมาหาค่าสัมประสิทธิ์

2.5.8.3 วิธีหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม

มีวิธีการดังนี้

1. นำแบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ไปสอบถามกลุ่มตัวอย่างจำนวนหนึ่ง 20 - 30 คน
2. ตรวจสอบให้คะแนนที่ละข้อตามมาตรส่วนที่สร้าง เช่น 5, 4, 3, 2, 1 หรือ 3, 2, 1 กรณีข้อที่มีทิศทางบวก และ 1, 2, 3, 4, 5 หรือ 1, 2, 3 กรณีข้อที่มีทิศทางลบ
3. กำหนดหาค่าความเชื่อมั่นตามวิธีของ Cronbach ที่เรียกว่า Alpha Coefficient (α -coefficient) ดังนี้

$$r_{tt} = \left(\frac{k}{k-1} \right) \left(1 - \frac{\sum S_i^2}{S_x^2} \right)$$

เมื่อ	r_{tt}	คือ	ค่าความเชื่อมั่น
	k	คือ	จำนวนข้อของแบบสอบถาม
	S_i^2	คือ	ความแปรปรวนของคะแนนแต่ละข้อ
	S_x^2	คือ	ความแปรปรวนของคะแนนรวมทั้งหมด

2.6 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

2.6.1 ข้อมูลพื้นฐานมหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

2.6.1.1 ปรัชญา [2]

องค์การเรียนรู้ เชิดชูคุณธรรม นำสังคมพัฒนา

2.6.1.2 วิสัยทัศน์

มหาวิทยาลัยต้นแบบแห่งภูมิภาค เพื่อการพัฒนาท้องถิ่น

2.6.1.3 พันธกิจ

เพื่อให้บรรลุผลตามวิสัยทัศน์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี จึงมีพันธกิจที่จะต้องดำเนินการ ดังนี้

1. ผลิตบัณฑิตให้มีความเป็นเลิศทางวิชาการ บนพื้นฐานของภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย และภูมิปัญญาสากล มีความรู้ คู่คุณธรรม จริยธรรม สำนึกในความเป็นไทย มีความรักและผูกพันต่อท้องถิ่น รวมทั้งส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตในชุมชน โดยมีจำนวนและคุณภาพ สอดคล้องกับแผน การผลิตบัณฑิตของประเทศ
2. เสริมสร้างความเข้มแข็งของวิชาชีพครู ผลิตและพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาให้มีคุณภาพ และมาตรฐานที่เหมาะสมกับการเป็นวิชาชีพชั้นสูง
3. วิจัยและพัฒนาเพื่อสร้างองค์ความรู้ แสวงหาแนวทางพัฒนาเทคโนโลยีพื้นบ้านและเทคโนโลยีสมัยใหม่ให้เหมาะสมกับการดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพของคนในท้องถิ่น รวมถึงการแสวงหาแนวทางเพื่อส่งเสริมให้เกิดการจัดการ การบำรุงรักษาและการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน
4. บริการทางวิชาการแก่สังคมที่หลากหลาย ประสานความร่วมมือและช่วยเหลือเกื้อกูลกันระหว่างมหาวิทยาลัย ชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและองค์กรอื่นทั้งในและต่างประเทศ เพื่อการพัฒนาท้องถิ่นที่ยั่งยืน
5. ส่งเสริมและสนับสนุนกิจกรรมทำนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรม สร้างความรู้ ความเข้าใจในคุณค่า ความสำนึกและความภูมิใจในวัฒนธรรมของท้องถิ่น เพื่อการอนุรักษ์เผยแพร่และสืบสานศิลปะและวัฒนธรรมของท้องถิ่น
6. เรียนรู้และเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ผู้นำชุมชน ศาสนาและนักการเมืองท้องถิ่น ให้มีจิตสำนึกประชาธิปไตย คุณธรรม จริยธรรมและความสามารถในการบริหารงานพัฒนาชุมชน และท้องถิ่น เพื่อประโยชน์ของส่วนรวม
7. ศึกษา ส่งเสริม สืบสาน โครงการอันเนื่องมาจากแนวพระราชดำริในการปฏิบัติการกิจของมหาวิทยาลัยเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น

2.6.1.4 สัญลักษณ์ประจำมหาวิทยาลัย

รูปที่ 2.2 แสดงสัญลักษณ์ประจำมหาวิทยาลัย

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช โปรดเกล้าฯ พระราชทานตราพระราชลัญจกรให้แก่ มหาวิทยาลัยใช้เป็นตราประจำมหาวิทยาลัย มีลักษณะเป็นรูปวงรีสองวงล้อมตราพระราชลัญจกร ภายในวงรีเป็นอักษรภาษาไทยเขียนว่า “มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี” ด้านล่างเป็นอักษรภาษาอังกฤษเขียนว่า “SURATTHANI RAJABHAT UNIVERSITY”

2.6.1.5 สีประจำมหาวิทยาลัย

สีประจำมหาวิทยาลัยได้แก่ สีฟ้า – แดง

2.6.1.6 ดอกไม้ประจำมหาวิทยาลัย ได้แก่ ดอกราชพฤกษ์

2.6.1.7 ประวัติความเป็นมามหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี [25] ตั้งอยู่ที่ 272 หมู่ที่ 9 ตำบลขุนทะเล อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี มีเนื้อที่ทั้งหมดประมาณ 600 ไร่ อยู่ติดกับทางหลวงแผ่นดินสายจังหวัดสุราษฎร์ธานี อำเภอบ้านนาสาร ห่างจากตัวเมืองสุราษฎร์ธานี 9 กิโลเมตร มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี มีพัฒนาการมาเป็นลำดับ ดังนี้

- พ.ศ. 2516 เริ่มตั้งวิทยาลัยครูสุราษฎร์ธานีตามนโยบายและเป้าหมายของแผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 3 (2515-2519)
- พ.ศ. 2519 เปิดรับนักเรียนรุ่นแรกเข้าศึกษาในระดับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษา (ป.กศ.)
- พ.ศ. 2521 เปิดรับนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาชั้นสูง (ป.กศ.ชั้นสูง)
- พ.ศ. 2522 เปิดรับนักศึกษาเช่นเดียวกับปี 2521 และเปิดโครงการอบรมครูและบุคลากรทางการศึกษาประจำการ (อศป.) ในวันเสาร์ - อาทิตย์ นักศึกษาอศป. รุ่นนี้ได้รับปริญญาครุศาสตรบัณฑิตเป็นรุ่นแรก
- พ.ศ. 2523 เปิดรับนักเรียนระดับปริญญาตรีสาขาครุศาสตร์เพิ่มขึ้นอีกระดับหนึ่งและงดรับนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษา ส่วนการเปิด โครงการอบรมครูและบุคลากรทางการศึกษาประจำการในวันเสาร์ – อาทิตย์ ยังคงดำเนินการเช่นเดิม
- พ.ศ.2524-2527 การอบรมครูและบุคลากรทางการศึกษาประจำการได้เปิดศูนย์อบรมขึ้นที่วิทยาลัยพลศึกษา จังหวัดชุมพร ในปี พ.ศ. 2525 และปีนี้อีกยังเปิดสอนวิชาเอกพลศึกษาภาคปกติ เป็นโครงการร่วมมือกับวิทยาลัยพลศึกษาจังหวัดชุมพรอีกด้วย ต่อมาในปี พ.ศ.2526 ได้เปิดรับนักศึกษาหลักสูตร

- พ.ศ. 2528 ประกาศนียบัตรเทคนิคการอาชีพ (ป.ทอ.) ภาคสมทบเข้าศึกษาต่ออีกพวกหนึ่ง และในปี พ.ศ. 2527 เปิดรับนักศึกษาหลักสูตรนี้ เข้าศึกษาในภาคปกติ กำหนดให้วิทยาลัยจัดการศึกษาในสาขาวิชาอื่นได้จึงเปิดรับนักศึกษาระดับอนุปริญญาและระดับปริญญาตรีนอกเหนือจากสาขาครุศาสตร์ ในขณะที่เดียวกันทั้งรับนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรเทคนิคการอาชีพ ในปีนี้สภาการศึกษาได้ออกข้อบังคับว่าด้วยกลุ่มวิทยาลัยครู จึงส่งผลให้กลุ่มวิทยาลัยครูพัฒนาเป็นมหาวิทยาลัยในภาคใต้ จึงมีมหาวิทยาลัยทักษิณขึ้นประกอบด้วยวิทยาลัยครูทั้งหมดที่มีในภาคใต้ 5 แห่งมีสำนักงานของมหาวิทยาลัยในภาคใต้ หนึ่ง ในปีเดียวกันนี้ได้เปิดรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลายเข้าเรียนใน โรงเรียนสาธิตวิทยาลัยครูสุราษฎร์ธานี เป็นรุ่นแรกอีกด้วย
- พ.ศ. 2529 วิทยาลัยยังคงเปิดรับนักศึกษาและนักเรียนเหมือนปี 2528 แต่การดำเนินงานโครงการอบรมครูและบุคลากรทางการศึกษาประจำการเปลี่ยนรูปแบบเป็นการดำเนินงานตามโครงการจัดการศึกษาสำหรับบุคลากรประจำการ (กศ.บป.) โดยเปิดโอกาสให้ทั้งภาครัฐและเอกชนในอาชีพต่าง ๆ นอกเหนือจากอาชีพครูเข้าศึกษาตามความต้องการ
- พ.ศ.2530-2532 วิทยาลัยยังคงรับนักศึกษาและนักเรียนเช่นเดียวกับปีที่ผ่านมาในส่วนของจัดการศึกษาสำหรับบุคลากรประจำการได้เปิดศูนย์อบรมขึ้นที่โรงเรียนสะอาดเผดิมวิทยาเขต จังหวัดชุมพรอีกแห่งหนึ่ง
- พ.ศ. 2533 การรับนักศึกษาและนักเรียนของวิทยาลัยยังคงดำเนินการเหมือนกับปีก่อนๆ ในปีนี้ มีโครงการร่วมมือระหว่างสถาบันวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ประเทศแคนาดา กับวิทยาลัยครูสุราษฎร์ธานี เพื่อพัฒนาโปรแกรมวิชาวิทยาการจัดการมีระยะเวลา 3 ปี หนึ่งในปีวิทยาลัยได้เปิดวิชาเอกวิทยาศาสตร์สุขภาพ ภาคปกติ โดยร่วมมือกับวิทยาลัยพลศึกษาจังหวัดชุมพรอีกด้วย
- พ.ศ. 2534 วิทยาลัยครูสุราษฎร์ธานี ยังคงเปิดรับนักศึกษาและนักเรียนเข้าเรียนเช่นเดียวกับปีก่อนๆ ส่วนการดำเนินการจัดการศึกษาสำหรับบุคลากรประจำการนั้น มีศูนย์อบรมที่โรงเรียนสะอาดเผดิมวิทยา จังหวัดชุมพร และได้เปลี่ยนไปดำเนินการที่โรงเรียนศรียาภัย ซึ่งในปีนี้วิทยาลัยได้รับความร่วมมือจากองค์การความร่วมมือระหว่างประเทศรัฐบาลญี่ปุ่น (ไจก้า) จัดโครงการทดลองจัดตั้งศูนย์ศึกษาประจำภูมิภาคขึ้นที่วิทยาลัยเพื่อพัฒนาอาจารย์ของมหาวิทยาลัยทักษิณด้านเคมีและคอมพิวเตอร์

- พ.ศ. 2535 การรับนักศึกษาและนักเรียนยังคงเปิดรับเช่นเดียวกับปีที่ผ่านมาและในวันที่ 14 กุมภาพันธ์ 2535 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานนามวิทยาลัยครุว่า "สถาบันราชภัฏ"
- พ.ศ. 2537 สถาบันได้ดำเนินการรับนักศึกษา โดยขยายปริมาณการรับทั้งในด้านสาขาและจำนวนมากขึ้น
- พ.ศ. 2538 มีประกาศใช้พระราชบัญญัติสถาบันราชภัฏ พ.ศ. 2538 และสถาบันราชภัฏสุราษฎร์ธานี ได้ดำเนินการภารกิจตามพระราชบัญญัติสถาบันราชภัฏ พ.ศ. 2538 โดยสถาบันยังคงเปิดรับนักศึกษาและนักเรียนเช่นเดียวกับปีที่ผ่านมา
- พ.ศ. 2539-2541 สถาบันราชภัฏสุราษฎร์ธานี ได้เปิดรับนักศึกษาตามปกติและเนื่องจากสถาบัน มีนโยบายที่จะขยายฐานการศึกษาจากระดับปริญญาตรีไปจนถึงปริญญาโทประกอบกับแนว การฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูเปลี่ยนไป สถาบันจึงงดรับนักเรียนสาธิตในปีการศึกษา 2540
- พ.ศ. 2542 สถาบันได้จัดตั้งบัณฑิตวิทยาลัยและเปิดรับนักศึกษาระดับปริญญาโทเป็นครั้งแรกโดยเปิดสอนครุศาสตร์มหาบัณฑิตในสาขาการบริหารการศึกษา
- พ.ศ. 2543 สถาบันได้เปิดรับนักศึกษาระดับปริญญาตรีตามปกติ โดยขยายสาขาและปริมาณการรับมากขึ้นทั้งภาคปกติและภาคสมทบ และได้ปรับปรุงโครงการ กศ.บป. เป็น โครงการจัดการ ศึกษาสำหรับบุคลากรท้องถิ่น (กศ.บท.) เพื่อเปิดรับบุคคลทั่วไปโดยไม่จำกัดอาชีพและได้ ขยายเปิดศูนย์ให้การศึกษา นอกสถาบัน จากที่มี 1 แห่ง คือ ศูนย์ชุมพร ไปยังจังหวัดระนองอีก 1 แห่ง
- พ.ศ. 2544 สถาบันฯ ได้เปิดรับนักศึกษาเป็นปกติ ทั้งภาคปกติและภาคสมทบ และโครงการจัดการศึกษาสำหรับบุคลากรท้องถิ่น (กศ.บท.) ในปีนี้ได้เปิดรับนักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาบริหารการศึกษาเพิ่มขึ้นอีก 1 สาขา
- พ.ศ. 2545 สถาบันได้เปิดรับนักศึกษาภาคปกติ โดยขยายฐาน ในสาขาทางด้านวิทยาศาสตร์มากขึ้นลดการผลิตในสาขาวิชาการศึกษาเหลือเพียงหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู และงดรับภาคสมทบ ในปีนี้ได้เปิดศูนย์ให้การศึกษานอกสถาบันที่อำเภอเกาะสมุย เพิ่มขึ้นอีก 1 ศูนย์ และเปิดรับนักศึกษาระดับปริญญาโทเพิ่มขึ้นอีก 1 สาขา คือ สาขาพุทธศาสตร์การ พัฒนา และได้มีการเตรียมความพร้อมในด้านต่างๆ เพื่อรองรับการเป็นมหาวิทยาลัยในปีการศึกษานี้
- พ.ศ. 2546 สถาบันได้มีการพัฒนาเพื่อการเป็นมหาวิทยาลัยโดยสมบูรณ์ ทั้งในส่วนของการขยายฐานการจัดการศึกษาเพิ่มขึ้นอีกหลายสาขา ทั้งระดับปริญญาตรีและบัณฑิตศึกษา

- พ.ศ. 2547 มหาวิทยาลัยประกาศใช้พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏ พ.ศ. 2547 ตั้งแต่วันที่ 15 มิถุนายน 2547 ได้ทำโครงการความร่วมมือกับการบินไทย เพื่อเปิดสอนนักศึกษาสาขาธุรกิจการบินและได้ทำความร่วมมือกับวิทยาลัย พลศึกษา จังหวัดกระบี่ เพื่อเปิดการศึกษาระดับปริญญาตรีและบัณฑิต ศึกษาและพัฒนาศักยภาพทุกด้านเพื่อรองรับการเป็นมหาวิทยาลัยตาม พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏ
- พ.ศ. 2551 เปิดคณะพยาบาลศาสตร์ เปิดคณะนิติศาสตร์ เปิดหลักสูตรอุตสาหกรรม การท่องเที่ยว (ธุรกิจการบิน) หลักสูตรภาษาอังกฤษ
- พ.ศ. 2553 เปิดการเรียนการสอนสาขาวิชาอุตสาหกรรมท่องเที่ยว (ธุรกิจการบิน) ที่ วิทยาลัยนานาชาติการท่องเที่ยว อำเภอเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี

2.6.1.8 เป้าประสงค์หลักตามกรอบแผนระยะยาว 15 ปี (2555 - 2569)

1. มหาวิทยาลัยเป็นมหาวิทยาลัยที่จัดการศึกษา มีความสามารถมีการเรียนรู้ ผลิตบัณฑิตให้มีความเป็นคน มีคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ สามารถเรียนรู้ คิดเป็นทำเป็น
2. มหาวิทยาลัยการแข่งขันด้านการวิจัย เป็นที่ยอมรับในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน
3. มหาวิทยาลัยได้รับการยอมรับในด้านการส่งเสริมความรู้ สร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชนท้องถิ่น
4. มหาวิทยาลัยเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ด้านศิลปะและวัฒนธรรม
5. มหาวิทยาลัยเป็นมหาวิทยาลัยแห่งการเรียนรู้ยึดหลักธรรมาภิบาลและการมีส่วนร่วม

2.6.1.9 ประเด็นยุทธศาสตร์ตามภารกิจ

- ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 1 : พัฒนาคุณภาพบัณฑิตสู่ความเป็นเลิศ
- ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 2 : พัฒนาคุณภาพการวิจัยและขีดความสามารถในการแข่งขัน
- ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 3 : พัฒนาศักยภาพการบริการวิชาการ และการทำนุบำรุง
ศิลปวัฒนธรรมที่มี คุณภาพแก่ชุมชน
- ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 4 : พัฒนาระบบบริหารจัดการแนวใหม่ภายใต้หลักธรรมาภิบาล
ประเด็นยุทธศาสตร์เชิงรุก
- ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 5 : พัฒนาเครือข่ายความร่วมมือ
- ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 6 : ยกกระดับคุณภาพสู่มาตรฐานอาเซียน

2.6.1.10 ส่วนราชการ

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี แบ่งส่วนราชการออกเป็น 5 ส่วน ดังนี้

1. คณะ ประกอบด้วย
  - 1.1 คณะครุศาสตร์
  - 1.2 คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
  - 1.3 คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
  - 1.4 คณะวิทยาการจัดการ
  - 1.5 คณะพยาบาลศาสตร์
  - 1.6 คณะนิติศาสตร์
  - 1.7 บัณฑิตวิทยาลัย
  - 1.8 วิทยาลัยนานาชาติการท่องเที่ยว
2. ฝ่าย / กอง ประกอบด้วย
  - 2.1 กองแผนงาน
  - 2.2 กองกลาง
  - 2.3 กองการเจ้าหน้าที่
  - 2.4 กองคลัง
  - 2.5 งานพัสดุ
  - 2.6 กองพัฒนานักศึกษา
  - 2.7 กองบริการวิชาการพัฒนาท้องถิ่น
  - 2.8 กองตรวจสอบภายใน
  - 2.9 ฝ่ายสื่อสารองค์กร
3. สำนัก / สถาบัน ประกอบด้วย
  - 3.1 สภามหาวิทยาลัย
  - 3.2 สำนักงานอธิการบดี
  - 3.3 สำนักจัดการทรัพย์สิน
  - 3.4 สำนักส่งเสริมวิชาการและงานทะเบียน
  - 3.5 สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ
  - 3.6 สำนักศิลปะและวัฒนธรรม
  - 3.7 สำนักงานกิจการภายนอก
  - 3.8 สถาบันวิจัยและพัฒนา
  - 3.9 สำนักประกันคุณภาพการศึกษา

4. ศูนย์ ประกอบด้วย
  - 4.1 ศูนย์คอมพิวเตอร์และสารสนเทศ
  - 4.2 ศูนย์ภาษา
  - 4.3 หอสมุดกลาง
  - 4.4 ศูนย์วิทยาศาสตร์
  - 4.5 ศูนย์เอกสารตำรา
  - 4.6 ศูนย์วิทยสนเทศ AIC
  - 4.7 ศูนย์สหกิจศึกษา
  - 4.8 ศูนย์บ่มเพาะธุรกิจ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี
  - 4.9 ศูนย์เครือข่าย สมศ. มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี
5. หน่วยงานภายนอก ได้แก่ สโมสรบุคลากร

2.6.2 ข้อมูลพื้นฐานคณะครุศาสตร์

2.6.2.1 ปรัชญา

สร้างสรรค์องค์ความรู้ ผลิตรายมืออาชีพ

2.6.2.2 วิสัยทัศน์

เป็นองค์กรต้นแบบในการผลิตครู พัฒนาการ และบุคลากรทางการศึกษา

2.6.2.3 พันธกิจ

1. ผลิตบัณฑิตสาขาครุศาสตร์ที่มีคุณลักษณะตรงตามความต้องการของท้องถิ่นและพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา
2. สร้างผลงานวิจัยที่มีศักยภาพในการเรียนการสอนและพัฒนาท้องถิ่น
3. บริการวิชาการแก่สังคมและสืบสานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ
4. ส่งเสริม ทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม และบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติ/สิ่งแวดล้อม
5. พัฒนาระบบการบริหารและการจัดการองค์กร โดยใช้ระบบธรรมาภิบาล

2.6.2.4 ประเด็นยุทธศาสตร์

1. ผลิตบัณฑิตสาขาครุศาสตร์ที่มีคุณลักษณะตรงตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิ มีประสบการณ์วิชาชีพและสมรรถนะตามมาตรฐานวิชาชีพครู
2. เสริมสร้างความเข้มแข็งของวิชาชีพครูและบุคลากรทางการศึกษา

3. สร้างสรรค์องค์ความรู้ด้านการจัดการเรียนการสอนและพัฒนาท้องถิ่นด้วยการวิจัย
4. พัฒนาระบบและกลไกการบริการทางวิชาการด้วยกระบวนการบูรณาการในรูปแบบที่หลากหลาย
5. ส่งเสริมทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น บำรุงรักษาทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม และสนับสนุนให้เกิดการดำเนินงานตามนโยบาย 3D
6. พัฒนาประสิทธิภาพของการบริหารจัดการ การเงินและการบริหารจัดการความเสี่ยง ภายใต้ระบบประกันคุณภาพและหลักธรรมาภิบาล

2.6.2.5 นโยบายคณะครุศาสตร์

1. ด้านผลิตบัณฑิตสาขาครุศาสตร์สู่ความเป็นเลิศ ตรงตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิมี ประสพการณ์วิชาชีพและสมรรถนะตามมาตรฐานวิชาชีพครู คณะฯ มุ่งพัฒนาศักยภาพนักศึกษาให้เป็นบัณฑิตที่พึงประสงค์ตามความต้องการของผู้ใช้บัณฑิต ให้มีความเป็นเลิศทางวิชาการ และ คุณธรรม มีความเป็นอัตลักษณ์ตามศาสตร์ โดยจัดให้มีระบบกลไกการบริหารหลักสูตรให้มีความ ทันสมัย มีคุณภาพ สอดคล้องตามความต้องการของท้องถิ่น พัฒนาอาจารย์ให้มีคุณวุฒิและศักยภาพ ในการสอน การวิจัยและผลงานทางวิชาการที่สูงขึ้น พัฒนาบุคลากรสนับสนุนให้มีความเชี่ยวชาญ ในงาน จัดให้มีแผนปรับปรุงการเรียนการสอน สนับสนุนทรัพยากร บุคลากร เทคโนโลยีและ งบประมาณที่เอื้อต่อการพัฒนาคุณภาพบัณฑิต พัฒนาระบบการบริการวิชาการที่เชื่อมโยงกับการเรียน การสอนและตอบสนองความต้องการของผู้เรียน สร้างเครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงานอื่นทั้งใน และต่างประเทศในการพัฒนานักศึกษา พัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษาทั้งภายในและ ภายนอก เพื่อวางระบบการควบคุมคุณภาพบัณฑิตให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์

2. ด้านพัฒนาคุณภาพการวิจัยและเสริมสร้างความเข้มแข็งของวิชาชีพครู บุคลากรทางการ ศึกษา เพื่อสร้างรายได้เปรียบทางการแข่งขัน คณะครุศาสตร์ถือเอาการวิจัยเป็นฐานของการพัฒนา งานทุกๆ ด้านในการสร้างความเข้มแข็งของวิชาชีพครูและบุคลากรทางการศึกษา ด้วยการสร้างและ พัฒนานักวิจัยระดับต้น ระดับกลาง และระดับสูงในรูปแบบที่หลากหลายอย่างต่อเนื่อง ส่งเสริมและ สนับสนุนให้มีการพัฒนางานวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ทั้งระบบ โรงเรียนในพื้นที่ หรือท้องถิ่นด้วย กระบวนการมีส่วนร่วม สนับสนุนให้นักศึกษาได้เรียนรู้การวิจัยด้วยการปฏิบัติจริงในสถาน ศึกษาจากการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ส่งเสริมให้เกิดการสร้างงานวิจัยเชิงบูรณาการระหว่าง นักศึกษา ชุมชน หน่วยงานทางการศึกษา และหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อใช้ประโยชน์ร่วมกันทั้ง ในระดับท้องถิ่นและระดับชาติ สนับสนุนการตีพิมพ์เผยแพร่ผลงานวิจัยหรือนวัตกรรมต่างๆ ทั้งใน ระดับชาติและระดับนานาชาติ นอกจากนี้จัดให้มีทำเนียบนักวิจัยและงานวิจัยเพื่อประโยชน์ต่อการ อ้างอิงและแลกเปลี่ยนเรียนรู้

3. ด้านการพัฒนาศักยภาพการบริการด้วยกระบวนการบูรณาการในรูปแบบที่หลากหลาย
 คณะฯ ให้ความสำคัญกับการบริการทางวิชาการแก่สังคม นับได้ว่าเป็นภาระหลักสำคัญอย่างหนึ่ง
 จึงต้องพัฒนาระบบและกลไกการบริการทางวิชาการตามวงจรคุณภาพ ด้วยกระบวนการมีส่วนร่วม
 จากทุกภาคส่วน โดยพัฒนาหลักสูตรระยะสั้นที่หลากหลายตามความต้องการของผู้รับบริการ
 สนับสนุนช่องทางให้อาจารย์และนักศึกษามีส่วนร่วมในการบริการทางวิชาการอย่างทั่วถึง ด้วย
 การบูรณาการงานบริการทางวิชาการเข้ากับการเรียนการสอนและการวิจัยอย่างเป็นรูปธรรมผ่านการ
 ปฏิบัติจริง รวมถึงการสนับสนุนสื่อ สถานที่ในการให้บริการทางวิชาการแก่สังคม เพื่อสร้างกลไกให้
 ชุมชน ได้พัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน

4. ด้านการทํานุบำรุงศิลปวัฒนธรรมภูมิปัญญาท้องถิ่น บำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติ และ
 สิ่งแวดล้อม และสนับสนุนให้เกิดการดำเนินงานตามนโยบาย 3D คณะฯ มีหน้าที่ส่งเสริมการ
 ทํานุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น บำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งต้อง
 พัฒนาระบบกลไกในการทํานุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น บำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติ
 และสิ่งแวดล้อม สนับสนุนการดำเนินงานเพื่อตอบสนองโครงการตามพระราชดำริและนโยบาย 3D
 ในรูปแบบของการมีส่วนร่วมระหว่างนักศึกษา บุคลากร ชุมชน และท้องถิ่น โดยคณะครุศาสตร์เป็น
 ศูนย์กลางในการประสานงาน การศึกษาค้นคว้าวิจัย การเป็นแบบอย่างในด้านการทํานุบำรุง
 ศิลปวัฒนธรรม ทั้งนี้ เพื่อมุ่งให้นักศึกษา บุคลากร ชุมชน และท้องถิ่น ตระหนักถึงความสำคัญของ
 การทํานุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น บำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
 การดำเนินงานเพื่อตอบสนองโครงการตามพระราชดำริและนโยบาย 3D

5. ด้านการพัฒนาเครือข่ายด้วยการสร้างความเข้มแข็งของวิชาชีพครูและบุคลากรทาง
 การศึกษา คณะฯ มุ่งที่จะพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาในรูปแบบที่หลากหลายตอบสนองความ
 ต้องการของท้องถิ่นด้วยกระบวนการมีส่วนร่วม จัดให้มีหลักสูตรระยะสั้นที่สอดคล้องกับ
 ความต้องการ มีการติดตามการปฏิบัติงานของครูและบุคลากรทางการศึกษาอย่างต่อเนื่องในรูปแบบต่างๆ
 ได้แก่ การสร้างเครือข่ายความร่วมมือ จัดตั้งสมาคมศิษย์เก่า เป็นต้น ทั้งนี้ เพื่อสร้างความร่วมมือกับ
 หน่วยงานต่างๆ ทั้งภายในและต่างประเทศ รวมถึงการส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดการแลกเปลี่ยน
 เรียนรู้ทั้งในส่วนบุคลากร นักศึกษา ศิษย์เก่า หน่วยงานทางการศึกษาทั้งภายในและต่างประเทศ ที่
 สำคัญมุ่งพัฒนาคุณภาพของระบบการให้บริการเครือข่ายตามวงจรคุณภาพ

6. ด้านการส่งเสริม สนับสนุนครู บุคลากรทางการศึกษา และนักศึกษา เพื่อยกระดับคุณภาพ
 สอดคล้องมาตรฐานอาเซียน คณะฯ มุ่งพัฒนาหลักสูตร ครู บุคลากรทางการศึกษาและนักศึกษาให้
 สอดคล้องกับอาเซียน ส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพระบบการให้บริการเพื่อตอบสนองความต้องการ
 ของกลุ่มเป้าหมายที่กว้างขวางสู่อาเซียน สนับสนุนการพัฒนาศักยภาพของครู บุคลากรทางการศึกษา
 และนักศึกษา ให้มีความก้าวหน้าทางวิชาการ สนับสนุนการจัดการเรียนการสอน การจัดกิจกรรมเสริม

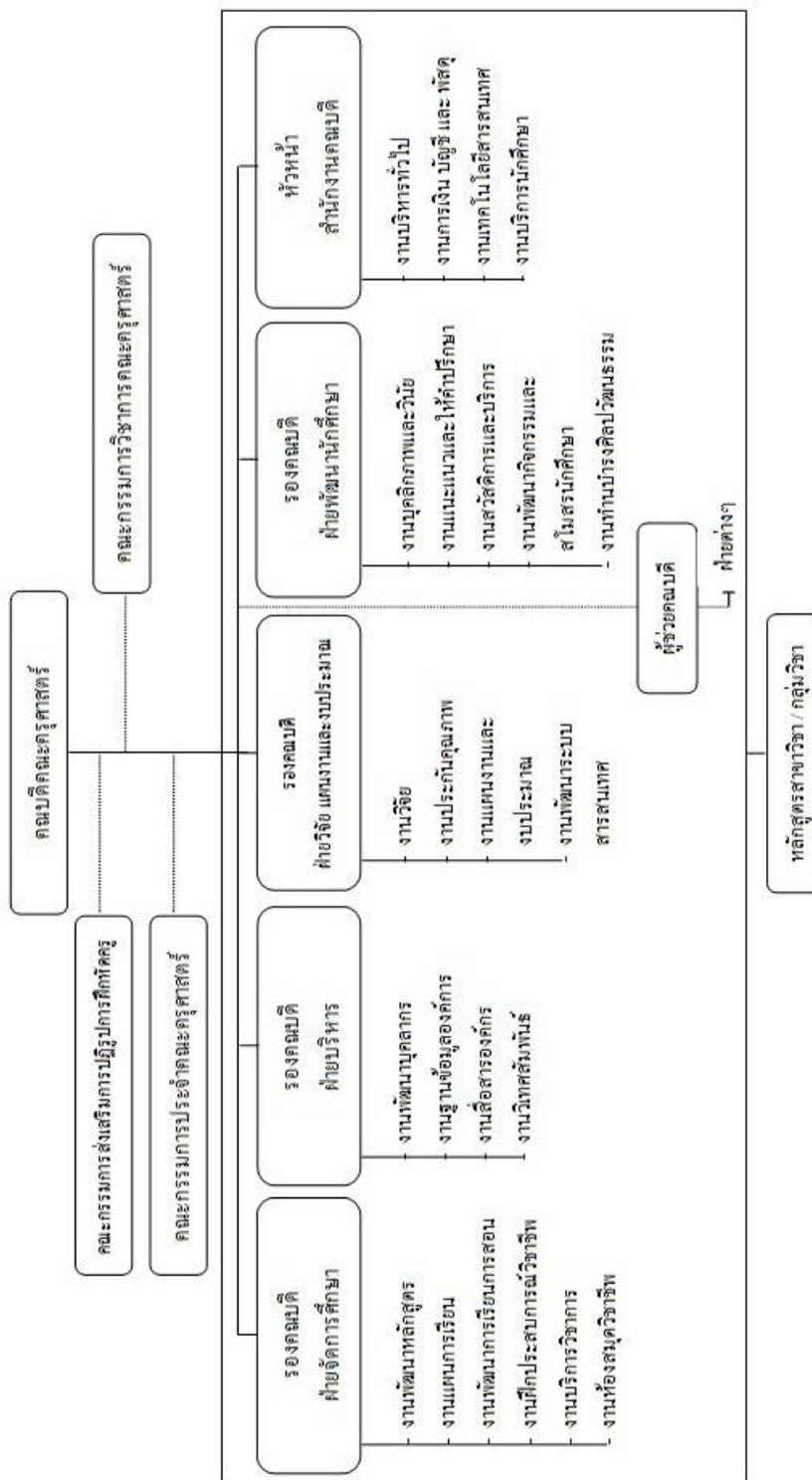
ที่มีการใช้ภาษาต่างประเทศ สนับสนุนการวิจัยเพื่อรองรับอาเซียน และมุ่งพัฒนาระบบและกลไกการบริหารองค์กรด้วยการมีส่วนร่วมทางการศึกษากับสถาบันและองค์กรทั้งในและต่างประเทศ

7. ด้านพัฒนาประสิทธิภาพของการบริหารจัดการแนวใหม่ การเงิน/งบประมาณการบริหารจัดการความเสี่ยงภายใต้ระบบประกันคุณภาพและหลักธรรมาภิบาล คณะฯ ดำเนินการพัฒนาระบบการบริหารด้วยการพัฒนาระบบและกลไกการบริหารจัดการ การเงินงบประมาณ และการบริหารความเสี่ยงให้มีประสิทธิภาพและคล่องตัวตามหลักธรรมาภิบาล โดยสนับสนุนให้เกิดการจัดการความรู้สู่ผู้ร่วมงานด้วยหลักการทำงานตามวงจรคุณภาพ เน้นการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนทั้งในรูปแบบของคณะกรรมการและบุคคล ให้ความสำคัญกับการพัฒนาทรัพยากรบุคคลทุกระดับและการทำงานที่บูรณาการงานประกันคุณภาพทั้งระบบเข้ากับงานประจำ ตลอดจนสร้างขวัญและกำลังใจร่วมกัน อีกทั้งพัฒนาระบบการสื่อสารของคณะฯ ให้มีประสิทธิภาพหลายช่องทาง

2.6.2.6 หลักสูตรที่เปิดสอน

1. การศึกษาปฐมวัย
2. คณิตศาสตร์
3. ภาษาไทย
4. ภาษาอังกฤษ
5. วิทยาศาสตร์
6. ศิลปกรรม / ศิลปศึกษา
7. สังคมศึกษา
8. คอมพิวเตอร์

2.6.2.7 โครงสร้างการจัดสายงานการบริหารคณะครุศาสตร์

รูปที่ 2.3 แสดงโครงสร้างการจัดสายงานคณะครุศาสตร์

2.7 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สุภาพ ปาทะรัตน์ และคณะ [26] ได้ศึกษารูปแบบการจัดกิจกรรมเพื่อการเรียนรู้ของนักศึกษาสถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ พบว่า กลุ่มผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นสอดคล้องกันในประเด็นต่างๆ คือ แนวทางการจัดกิจกรรมนักศึกษาควรได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนให้เข้าร่วมกิจกรรมตามความสนใจ ความสมัครใจและตามความสามารถของแต่ละคนอย่างทั่วถึง สถาบันมุ่งเน้นให้มีงานกิจกรรมนักศึกษาเป็นกิจกรรมเสริมหลักสูตรควบคู่กับการเรียนการสอนในหลักสูตรและกิจกรรมนักศึกษาที่จัดขึ้นนั้นควรเป็นในลักษณะเสริมสร้างสติปัญญา ประสบการณ์ การพัฒนาบุคลิกภาพและมีศักยภาพสูงสุด งานกิจกรรมนักศึกษาในสถาบันมุ่งเน้นและเสริมสร้างให้นักศึกษาเรียนรู้วิธีการทำงานร่วมกันตลอดจนการอยู่ร่วมกับผู้อื่นและสถาบันควรกำหนดนโยบายหลักให้แต่ละฝ่ายมีการจัดงานกิจกรรมนักศึกษาที่มีลักษณะเป็น โครงการต่อเนื่องหรือปฏิบัติเป็นธรรมเนียมประจำปีแต่ละฝ่าย ทั้งนี้ควรมีการกำหนดเวลาว่างที่ตรงกันสำหรับนักศึกษาทุกชั้นปีและอาจารย์ในภาคเรียนปกติ เพื่อการจัดกิจกรรมร่วมกันอย่างน้อยสัปดาห์ละ 1 – 2 คาบและสถาบันควรมีระเบียบในการขอรับการสนับสนุนจากภาคเอกชนให้ชัดเจนอีกด้วย

สายัณห์ วนะธมย์ [27] ได้ศึกษารูปแบบการจัดกิจกรรมนิสิตนักศึกษาของวิทยาลัยครูในสหวิทยาลัยรัตนโกสินทร์ที่ควรจะเป็น โดยใช้เทคนิคเดลฟายสอบถามผู้เชี่ยวชาญ 19 คน ผลการวิจัยสรุปได้ คือ มีปรัชญาและจุดมุ่งหมายเน้นการพัฒนาบุคลิกภาพและศักยภาพของนักศึกษาเพื่อให้เป็นบุคคลที่สมบูรณ์ด้วยสติปัญญา คุณธรรม ความสามารถในอาชีพและทันการเปลี่ยนแปลงของสังคมโดยใช้การจัดกิจกรรมเป็นภาคปฏิบัติควบคู่ไปกับการเรียนการสอนในห้องเรียน เน้นให้มีคณะกรรมการบริหารและสภานิสิต โดยส่วนระเบียบ ข้อบังคับควรมีการยืดหยุ่น ส่งเสริมความคิดเห็นและความคล่องตัวในการบริหารงานขององค์กรนักศึกษามากที่สุด และการจัดให้มีตารางเวลาในการทำงานร่วมกัน โดยมีกระบวนการบริหารกิจกรรมนิสิตนักศึกษา เน้นการวางแผนระยะสั้นและระยะยาวตลอดปีการศึกษา และมีการกำหนดบทบาทของหน่วยงานที่สนับสนุนการจัดกิจกรรมให้ชัดเจน

สัมพันธ์ มีคง [28] ได้ศึกษาเรื่อง การนำเสนอแนวทางการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาการคิดสำหรับนิสิตนักศึกษาครู ผลการศึกษาพบว่า ประเภทของกิจกรรมเพื่อพัฒนาการคิดของนิสิตนักศึกษาครูแบ่งออกได้ 2 ประเภท คือ กิจกรรมเพื่อพัฒนาการคิดโดยตรงและกิจกรรมเพื่อพัฒนาการคิดโดยอ้อม ส่วนปัญหาและอุปสรรคสำคัญของการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาการคิด พบว่า นิสิตนักศึกษาสนใจร่วมกิจกรรมที่เน้นความสนุกสนานบันเทิงเป็นส่วนใหญ่ งบประมาณที่ใช้สนับสนุนการจัดกิจกรรมไม่เพียงพอ และการประชาสัมพันธ์ไม่มีประสิทธิภาพ โดยผู้วิจัยได้เสนอให้กำหนดนโยบายกิจกรรมนิสิตนักศึกษา โดยมุ่งเน้นด้านการพัฒนาอาจารย์ฝ่ายกิจกรรมนิสิตนักศึกษาและการจัดตารางเวลาให้นิสิตนักศึกษามีเวลาว่างร่วมกัน

สร้อยญา บุญเกิด [29] ได้ศึกษาเรื่อง ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมนักศึกษาของมหาวิทยาลัยแม่โจ้ จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ความคิดเห็นของนักศึกษาเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมนักศึกษาในแต่ละด้าน นักศึกษามีความคิดเห็นในระดับมาก ผลของการเปรียบเทียบความคิดเห็นของนักศึกษาเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมนักศึกษาจำแนกตามเพศ คณะ และระดับชั้นปี นักศึกษามีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน และแนวทางในการปรับปรุงกิจกรรมนักศึกษา ข้อเสนอแนะของนักศึกษาส่วนใหญ่เห็นว่ามหาวิทยาลัยควรมีจัดอาจารย์ฝ่ายกิจการนักศึกษาให้เพียงพอ ไม่ควรบังคับให้นักศึกษาเข้าร่วมกิจกรรม ควรลดกิจกรรมที่ไม่อยู่ในความสนใจของนักศึกษา และควรลดกิจกรรมที่กระทบเวลาเรียนของนักศึกษา